

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

GREGORIO IRIARTE, ARRANTZALEA

Pasaian sortu ziren lehenengo patroiak

Pasaia «ateuna» arrantzorako era berriaren maixu

Donostian jaioa dugu Gregorio Iriarte, baina Pasaian bizi da oso aspaldidanik. Aita zena ere Pasaiakoa zuen. Hain zuzen ere Trintxerperi izena eman dion «Trintxer» baserrikoa.

Hamalau urtetan hasi zen itsasoan lanean gure Gregorio. 1922an hasi eta 1962ra arte jardun da itsasoan. «Ziriza» etxean egin zuen 22 urtez lan. Frantsesez «Bou» eta euske-raz «Ateuna» deitzen zaion arrantzoan. Ontziak bi ate dituztelako deitzen diote «Ateuna». 1932tik aurrera patroia bezala ibili zen. Aurrena Agustin eta Migel izeneko ontzietan. Hurrena Martze eta Lina izenekoetan. 1941garrenean lan-etxez aldatu zen.

Gaur lanari utzirik dago, zahar-sariturik, alegia. Gaur gertatuak balira bezalaxe gogoratzen zaizkio gauza guztiak. Noiz, non eta nola, dena buruan dauka. Maite du itsasoa eta mai-tasunez esaten ditu bertako kontu guztiak.

—Esango al zeniguke nola hasia den «Ateuna» era hau?

—«Mercader» etxea hasi zen lehenik era hontan lanean. Hamai-ka itsasontzi izateraino iritxi zen garai haietan. Gaur ez du bat bakarrik ere. Hemendik joan ziren Coruña arrantzo era berri hau erakustera. Hemendik joan ziren lehenengo patroiak. Gogoan daukat oraindik haien izenak: Roman Amunarriz, izengoitiz «Zarpalla», Domingo Txurdiña, Zoilo Lizaso, Tomas Iriarte...

—Baina patroiekin bakarrik ezer gutxi aurreratuko zuten. Ez al zen beste inor joan?

—Bai, sare kontuan maixu zirenak ere joan ziren: Paulo Sarasua bere bi semeekin, Iñaxio eta Paulorekin eta Madalena Amunarriz. Kontramaixu edo sokak ere joan ziren: Joxe Mari eta Ziriako Arrizabalaga anaiak, Joxe Agote eta Baionako Piert. Hoietatik sortu ziren lehenengo patroia gallegoak: Antonio Lustres «Estaca», Noyako Benito eta Antonio, «Racu».

—Arrantzorako era berri hau indartuz joan al zen ala ahulduz?

—Indartuz joan zen 1929ra arte. Gero ontzi bikoak sortu ziren eta gainbehera abiatu zen «Ateuna». Baina gaurregun indarrean dago berriro.

—Noiz hasi ziren honera gallegoak etortzen?

—1922-1923 inguru hortan ez zen ia bat bera ere. 1928tik 1936ra bitartean asko etorri zen.

—Zer dela eta etortzen hasi ziren?

—Antxoara garaian eta hemengo arrantzaleak beren herrietara joaten ziren. Ia arrantzalerik gabe geratzen ginen arrastrerako. Horregatik esku-lanerako langileak behar ziren. Orduan hasi ziren gallegoak etortzen.

—Patroi asko al dago gaurregun euskalduna?

—Ez, oso gutxi. Gallegoak hartu dute aginpidea. Euskal-patroiek ez

dute beren semea itsarora bidali nahi izan. Ikastera bidali izan dituzte. Halere nere bi seme itsa-soan dabilta.

—Asko aurreratu al da ordutik honera itsasoko lanean?

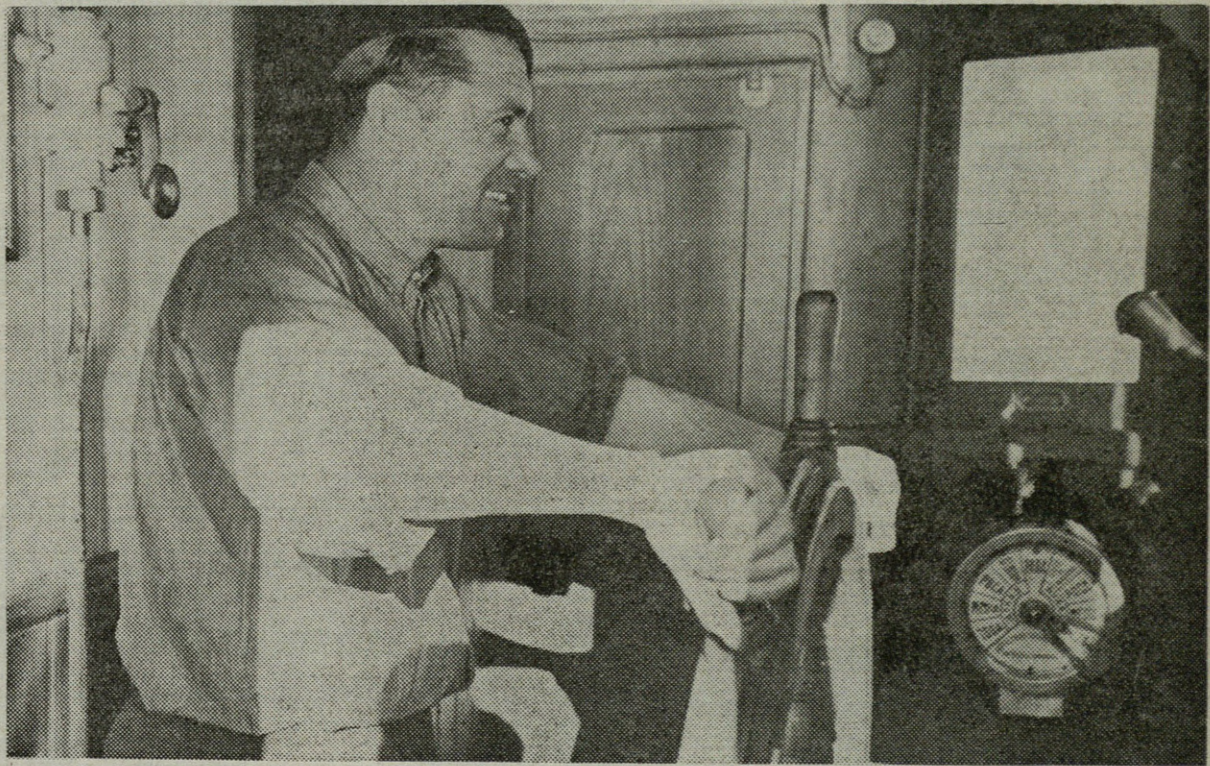
—1928an hasi ziren argindarrezko sonda edo eskandaioak. Telegrafía Españían 1922an hasi zen. Telefonía, berriz, hemen 1927-28an ezagutu zen. Lehen esku eskandaioak erabiltzen ziren. Eskuz ardatz batean biltzen zen kable mehe-meha izan ohi zen. Eskandaio borobil bat zuen muturrean askatu ahal murgil zedin uretan. Honela jakiten genuen azpian zer geneukan, eskandaioak segoa eramaten bait zuen muturrean. Hondarra bazegoen hondar aleak ekartzen zituen gora eta txirlak bazuden txirla markak.

—Eta honek zer aldaketa edo aurrerapen ekarri du?

—Zenbait tokitan orduerditik orduerdira eskandaioa askatzen eta biltzen jardun behar zen. Denbora asko galtzen zen. Bidea ere askotan luzatzen zen alferrik. Gaur berriz, bat ere bide eta denbora galtzerik gabe joan ditekete nor-nahira. Garbi markatzen du argindarrezko eskandaioak non dagoen, azpian zer daukan, zenbaterainoko hondoa daukan eta abar. Gaur hontan harrigarritzko tresnak dauka. Gaur zuzen-joan ditekete bat ere biderik galdu gabe. Gaur bide-galtzea egiteko oso utzia eta nagia izan behar da.

—Zer alde ikusten duzu lehengo arrantzaleetatik gaurkoetara?

—Lehengoeak erantzukizun gehi-ago zutela uste dut. Senideak bezala elkar zaintzen zuten. Gaur ez bezalako elkartek zituzten beren eskubideak zaintzeko ere. Orduan denak batera hartutako erabakia agertzen zitzaion nagusiari. Gaur askotan nork berak bakarrik joan behar izaten du gaizki dauden gauzak salatzen. Besterik gabe

gaizki ikusia eta begitan hartua geratzen da aurpegia ematen duena. Lehen elkartasun hobea zela uste dut arrantzaleen artean. Bihontako eta bestaldeko euskaldunak. Gaur berekoikeria gehiago dagoela uste dut.

—Patroiak ez al zuen oso mende hartzen arrantzalea?

—Onak ziren gehienak patroiak. Baina baziren gogorak ere, min-gain txarrekoak. Edozer gauza esaten zutenak. Besteren ama, min-gainez bederen, kakazten zutenak. Eta hori oso gaizki dago. Errespetoa zor zaio mendekoari. Arrisku-koa da gainera itsasoan. Edonork sartu lezaioke eskuan daukan labana. Gertatu izan dira honelakoak itsasoan.

—Denek al zekiten sareak josten?

—Bai, denek ikasten zuten. Ez zekienak patroia iragunduz behar izaten zion edo jostarratzean lo-karria sartzen jardun behar izaten zuten. Aspertu egiten zen patroia iren ondoan ezer egin gabe. Ordu luzeak bakarrik ez igarotzeagatik ikasi egiten zuten denek sareak josten eta lotzen. «Ateuna»ko arrantzaleak dira itsas-lanetan ikasiak.

—Arrantzale guztiek berdin irabazten al dute?

—Bai. Urte asko itsasoan lanean jardun denak eta berriak berdin irabazten du. Ikasia izan ala ez izan, berdin jasotzen du. Horrek nere ustez oker haundiak ekartzen

ditu. Nere ustez ikasiak zerbait gehiago merezi duela uste dut. Ez du behar bezala lan egiten aurre-neko aldiz doanak. Sarri izaten ditu txorabioak ere eta orduan lana besterik ez du ematen. Ez dut uste ondo dagoenik berdin jasotzea egun bat daramanak eta hoge urte daramazkienak.

—Zuk fotografiak ateratzeko zale-tasun handia izan omen duzu.

—Oso mutikotatik nintzen hortara oso zaletua. Baina nere argazki guztiak itsasokoak eta itsas-ingurukoak izan dira. Badut eguzkiaren sarrerarekin ere bat ona. Almeriako sariketara eramane nuen Karlos Fagoagaren erreguz. Aurre-neko saria irabazi nuen.

—Zer alde dago lehen eta orain irabazietan?

—1932an aski zen egunean 400 pezeta ateratzea ontzi baten gastuak estaltzeko. Gaur 35 edo 45 mila pezeta behar dira egunean. Hilean 250 pezeta irabazten zituen marifnel batek. Kontramaixuak 300. Gaur, berriz, marifnelak 18 mila eta kontramaixuak 25 mila hilean. Legatzak esate baterako 1,50 edo 3 pezeta egiten zuten kiloak. Gaur 100dik 150ra bitarte hori egiten du.

—Hobeto horniturik al zeuden lehengo itsas gizonak seguru alde-tik eta abaretatik?

—Bai. Zaharrak, esate baterako, bazuten beren bizibidea nahiz eta lanik ez egin. Bazituzten beren al-karteak ere eskubideak zaintzeko.

—Nondik ekarri zituzten «Ateu-nak»?

—Lehen esan dizudan bezala «Mercader» etxeak izan ziren aurrenekoak. Inglaterratik ekarri ziren. Burnizkoak ziren. Donostian zuten «kamingantxo» deitzen zioten baradorea. Donostian sartzen bait ziren beren arraiak uztera.

—Itsasontzien izen batzuk?

—Lehengoenak: Nere Aingerua, Nere Maitea, Nere Fedea, Pakita-txo, Felix Ziriza, Pasaia, Donos-tia, Gure Ametsa, Gure itxarope-na, Ernio, Igeldo, Maite, Euzkadi, Plin, Gipuzkoa. «Plin» esate bate-rako «a mi plin» esaten zuen ja-beak jarri zion. «Amiletxe» berriz, «a mi leche» eskatzen zuenak. Guarkoen izenak: Punta kalparra, Migel, Ogoño, Izaro, Olabarria, La-ga, Lanfon, Kapredi...

—oOo—

Lehorrekoei bost axola dien go-rabeherak dituzu asko. Baina itsa-sgizonak bere gorputzeko zatiak be-zala maite ditu itsasoko ontziak, sareak, arriskuak, lagunak. Ez zaiz-kie ahaztutzen itsasoan galdutako lagunak. Ontzia hondoratu eta sal-batutakoak. Gaur gertatua bezala kontatu digu ontzia bi puska egin eta bidoi baten gainean olatupe-tik atera zen gizonarena. Bizi bizi kontatzen ditu Gregoriok itsasoko gorabehera guztiak. Tamalez guk ez tokirik gehiagorako.

ERRIALDE

NON ZER

- IDAHO
Larresoro 3 garrenean
- ITSASOETAKO BORROKA
Lanteri 5 garrenean
- ITSASOA LAIÑO DAGO
Atxukale 6 garrenean
- ARRANTZARAKO ONTZIAK ETA
MOTORREN INDARRA
Lekuona 7 garrenean
- ZUMAIako jaiak 12-13 garrenetan
- LASARTEko jaiak 14-15 garrenetan
- USURBILko jaiak 16-17-18 garrenetan

Gure

Lehiatilatik

Bertso Berriak

PASKUELSOROREN BI DESAFIO

Gaztetako astakeriek zahartzarorako ajeak ekartzen dituztela eta laster arrijasotzeari uztera omen dioa Paskuelesoro. Baina utzi baino lehen bi desafio bota ditu.

Bata: 76 kilotik gora pixatzen ez duen edozein indartsuri jokatze prest dagoela amabost arroako arri kuadroarekin edo laukia-kin. Seina minutuko iruna txandetara jokatuko litzake.

Ez dio inori presarik ematen. Urtearen azkenera arte itxoingo lioke. Aide bakoitzetik ogeina mila duro bota beharko lirake.

Bestea: Edozein indartsuri jokatuko lioke bakoitzak bere pixuaren bi alako eta arroa bat gehiago jasetzekotan.

Arri kubikoarekin jokatu litzake apustua. Emen ere ogeina mila duro bota beharko lirake alde bakoitzetik.

Paskuelesorok 76 kilo ditu. 164 kilo eta erdiko kubikoari eldu beharko lioke. Besteak aundiagoari edo txikiagoari bere pixuaren araberan.

MENDIZABALEN DESAFIOA

Sasolan dago jendea. Indarrak ezin soseatu nonbait. Arria bigarrenari jo dio erronka.

Bi lan egin beharko litzake bakoitzak.

Batetik: Berrogeita amar aldiz jaso amar arroako arri kubikoa. Bestetik: ondoren mila metro kuadrado belar ebakitzeko edo nahigo balu aizkoran.

Zizurkilgo "Pasus-enea" estatuan egongo da Mendizabal il onen 30ean, arratsaldeko seiatatik zazpirak arte erantzunaren zai.

INDARRA JAKINDURIAREN ALDE

Endañeta, Aretxa eta Astobieta arrijasotzaileak izan ziren Eibarko Ipuruan, Ekainaren 16ean, arratsaldeko 5.30etan.

Ikastolaren alde jardun ziren beren arriekin borrokan. Euskera Lagunak elkarteak antolatutako jaialdia zen.

Ez ziren lo egon irurak ere. Eman zioten jendea gustoa.

Endañetak lau aldiz jaso zuen iru minututan 225 kiloko arria. Zazpi aldiz jaso zuen iru minututan, esku bakarrez, 125 kiloko arri kubikoa. 127 kiloko arri borobila-ekin berri, nahi zituen guztiak egin zituen. Ura jendearen gozame-
na.

Aretxa Iak iru bider jaso zuen 188 kiloko. 125 kiloko kubikoa zazpi aldiz jaso zuen bi minututan.

Astobietak 37 aldiz jaso zuen bost minututan 90 kiloko zilindroa.

Gure besa zainetako indar guztia ikastolaren alde jartzen de-
nean ez da giro izango!

Raul-Arizkuren, Galarretan txapeldun

ARRIA ETA MINDEGIA

"Arria"doa irabazle "Banco Guipuzcoano"k eratu duen lehiaketa

ontan. Mindegia Zarautzen ba-
karrik irabazi dio oraindik. Er-
muan, Durangon eta Zestuan
"Arria II" izan da nagusi. Amabi
segundo zion Zestuan Min-
degia.

Uste ez zuen apustua ere ger-
tatu zaio "Banco Guipuzcoano"ri
diru-etxe berri auzo irekitzean. Ez
du Zestuako erretoreak bedeinkatu
nahi izan diru-etxe berri au. Gu
ere D. Anjel Arandiarekin gaude,
ez lirake bedeinkatu behar. Baina
badira bedeinkatzaileak oraindik
eta bedeinkatua geratu da. Dirua,
gizonaren eta erriaren zerbitzuan
dagoenean bakarrik dago bedeinkatua.
Ez du ur-bedeinkatuak okerrik
zuzentzen.

Dena den Logroñon dute azken
jokoa Lehiaketa ontan Arria IIak
eta Mindegia.

IDIDEMAK

Amaitu da "Kantauriko idide-
men txapelketa". Azpeitiako pla-
zan jokatu da. Ilaren 21ean asi eta
24an bukatu da.

Auek izan ziren Korputz egune-
ko markarik onenak:

Ordiziako Argonek 52 plaza.
Bermeoko Pedernalesk 49.
Arruako Urtainek 48.
Lasarte Telleriak 47.
Ilaren ogeita irukoetan, larunba-
tekoetan:

Itziarko Santuarenek 43 plaza.
Ibaetako Mujikak 41 plaza, 4
zinta eta metro bat.
Errezilgo Mendiolak 40 plaza.
Orioko Oriak 38 plaza, 7 zinta
eta 2,65 metro.

Itziarko Igartzak 29 plaza, 2 zin-
ta eta 1,70 metro.

Arruako Uzkudunek 20 plaza, 6
zinta eta 1,80 metro.

San Juan egunez jokatutakoak,
berri, marka auek egin zituzten:
Lujako Bilbao anaiak 52 plaza.

Santanderko Gozalezek, bigarren
parcekin 19 plaza.

Aiako Izetak 34 plaza.

Lasarte Telleriak 24 plaza.

Berdinean geratu ziren, beraz,
Ordiziako Argoin eta Lujako Bil-
bao anaiak. Erdibana egin zen bien
artean lehenengo saria.

REMONTEA

Galarretako "Jai-Alai" pelotale-
kuan jokatu zen txapelketaren az-
ken partidua Korputz egunez.

Aierra II eta Lekunberri batetik
eta Raul eta Arizkuren bestetik.
Dirua aurrenekoen alde atera zen.
Txapelketa guztian auek izan zi-
ren ondoen jardundakoak. Baina
egun artan ezin nerbioei eutsi ba-
tez ere Lekunberri.

Endañeta Eibarren

Beti, partidu osoan, aurretik
joan ziren Raul eta Arizkuren.
40-36 irabazi zuten.

Beste orrenbeste gertatu zen
"promesas" txapelketan. Ripa eta
Mikelarena geratu ziren txapeldun
Urrutia eta Oraaren aurka. 35-32
geratu ziren.

Sekulako jendetza ikusi genuen
Galarretan. Eguraldia ere apropo-
sa eta gainezka bete zegoen "Jai-
Alai". Uts beldurgarriak ere bai,
baina baita tanto ederrik ere iku-
si genuen. Aiek txaloak!

MUTIOZABAL

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxeak 65 19 60

Landolakom 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifak:

Landolakom 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

Oyal s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

Orixeren bizitza bertso berrian

— 1 —

Milla beatzireun irurogeita
amairugarren urtea,
nere barrera arkitutzen da
euskal giroaz bete,
dozenatxo bat bertso jartzeko
nik daukat borondatea
oroiturikan Orixe zana
ain euskalzale maita.

— 2 —

Agertu nai det bere bizitza
lamperatua ta luze,
milla zortzireun berrogei eta
zortzian jaloa uraxe,
Gipuzkoako Oreja errian
baserritar bezelaxe,
Ormaetxeatar Nikolas edo
ezagunago Orixe.

— 3 —

Juan Bautista bere aita zan
Manuela liazia ama,
Aurraldi batez iru batera
jaio ziran da ango lana,
milla beatzireun Orixe ihudez
Uitzira zan eramana,
gaixoak galdu zun txikitatik
amaren gozotasuna.

— 4 —

Uitzin bizi zan ura Errekalden
amazazpi urte arte,
amaikarekin eskola utzita
basarrin lanean fuerte,
milla beatzireun eta bostean
erritik joan zan aparta,
ta Xabier'en jesuitetan
urte batzuk zitun bete.

— 5 —

Xabier, Loiola, Burgos, Oña ta
Comillas zitun korritu,
toki obetan ikasi arte
ez zan pakean gelditu,
humanidade, teologia,
filosofia ere amaitu,
jesuitak bota, ta konbentutik
gero zan urrutiratu.

— 6 —

Bere ondokik jesuitak bota
ta joan zan Bilbo aldera,
Euskaltzaindien buru Azkuek
deitu ta aldamenera;
oni laguntzen zortzi urtean
akademian billera,
bien artean txukundu zuten
sasitegi zan euskera.

— 7 —

Euskal burua zan Kirikiño
«Euzkadi» egunkarian,
ura iltzanean Orixe zuten
izendatu aren tokian,
une artantxe liburu pilla
patxara gabe lanian,
euskeratuak izan zituan
Euskal Errian onian.

— 8 —

Milla beatzireun ogeita amaitu
joan zan jaioterrira,
an bost urtean aritu ontzen
«poema» euskaldunak neurria,
gero Iruñako San Cristobalen
preso giltzape tokira,
gatzelu ortan bi urte bete
ta andik pasa zan Frantzira.

— 9 —

«Urte guziko Meza Bezperak»
liburua egin Frantzian
ta Argentinara abiatu zan
izugarritzko zorian,
Chile ta Peru, Bolivia ere
ta El Salvador iritxian;
idatzi zitun ainbat liburu
Amerikako atarian.

— 10 —

Amerikatik Euskal-Errira
berriro zan etxeratu,
ta Lazkao beneditarren
konbentuan an geratu,
gero Tolosa, Oreja eta
Aramara ere mudatu,
ta azkenean illobarekin
Añorgara zan aldatu.

— 11 —

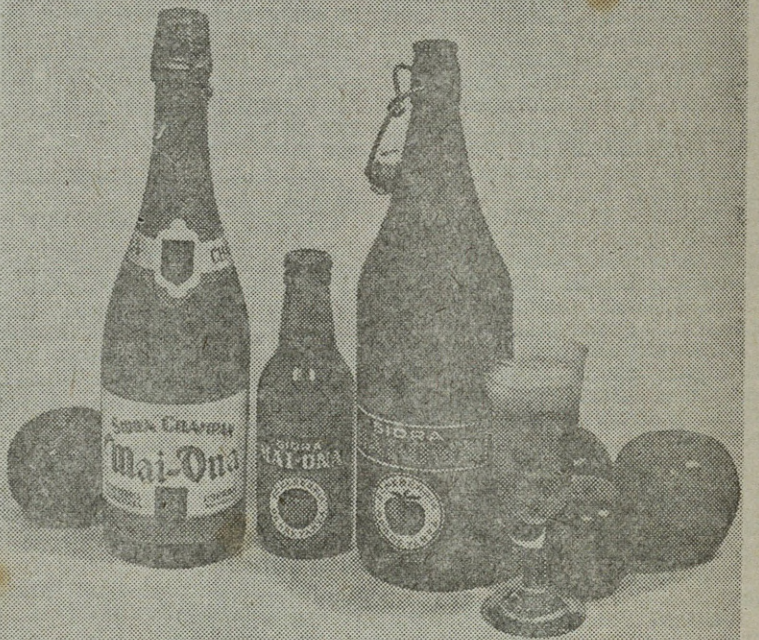
Milla beatzireun berrogei eta
emezortzi urte aldera,
Leizan jaialdi baten, egin zun
Euskaltzaindien sarrera,
sariak Lizardi ta olerti
irabazi lau urtera,
ta andikan laister mundu ontatik
joan zan Jaunaren aurrera.

— 12 —

Eskasa naiz ta ezin azaldu
amabi bertsoan dana,
erlijioaz izkuntzaz edo
literaturazko lana,
ain zan jatorra eta errikoia
ta egiazko euskalduna,
Euskal Errian ez da aztuko
inoiz Ormaetxea zana.

Jose Antonio LAZCANO
(Donostia)

MAI-ONA

SAGARDOA

ARRANTZOA

Laborea gutxi zuten gero, iparraldeko euskaldunek beste bizibide batzuri eldu zioten antzina antzinatik. Esate baterako, arrantzoari.

Itsas aldeko jendeek, kondaira-aurreko garaietatik, itsasoko gauzak zituzten beren janari; baina itsas aundiko arrantzora oso berandu irixten dira euskaldunak; batez ere itsas ertzeko arrantzoaren aldean, oso berandu.

Itsas aundiko arrantzoak erakunde bereziak eskatzen zituen, nahiz gizarte aldetik nahiz teknika aldetik, eta euskaldunak holarik gabe bizi ziren antzinatean. Caro Barojak "Los Vascos" bere liburuan dioenez, normandiarrek erakutsi zieten euskaldunei itsas aundiko arrantzoan. Beraz, IXgarren mendean ekiten diote euskaldunek itsas aundiko arrantzoari.

Balea zuten batez ere beren arrantzoa. Bale arrantzoaz dokumenturik zaharrenak, 1059. urtekoak dira. Urte horretan ematen zaio Baionari balearen aragia saltzeko eskubidea.

Asi berrian, kostatik urbil atzematen zuten balea. "Bizkaitar balea" zeritzan. Bizkaiko itsas bazterrean etortzen bait zen neguan.

Urritzen asi zenean, arrantzaileek iparraldera jo behar izan zuten.

1351. urtean, Ingalaterrako erregeek baimena ematen die euskaldun arrantzaileei ango eta Bretaniako itsasotan balea arrapatzeko.

Gerora, baleari jarraikiz, Noruega, Spizberg, Groenlandia, eta Terranovako itsasoetara zabaltzen dira. Bakalloa an aurkitu zuten.

Ez da izkutatu Euskal Errian antzinatik datorren bizibide hau. Baina badu zailtasunik gaurregun. Tresna eta erakunde berriak jantzi beharra dauka iraungo badu. Zaharkituriko erakunde batek ahuldurik aurkitzen da. Batez ere itsas ertzean egiten dena.

Gauza asko behar du berritzeko. Lehenik arrantzoa egiteko tresnak eta teknikak berritu behar ditu. Salmenta eratu behar du. Oraindik lehorreko zenbait erritan ez dago arraia gordeko duen izoztegitik. Aragia baino gutxiago jartzen da otorduetan.

Ugaldu dira azken urte hauetan itsasontzi berriak, baina ez da ugaltu arraia kaletan. Zenbait arrai lehen baino gutxiago atzematen da. Ez da arraiaren salneurria gastuaren eta beste janariaren neurrian garestitzen.

Estaduaren diru laguntzak ere industrira gehiago zabaltzen dira itsasora baino. Ontzi jabe askok ez daukate zenbait gasturi erantzuterik. Dirua ugaltzeko baino zorrak aunditzeko arrisku gehiago du zenbait ontzi jabeak.

Atzendurik daude mariñelen seguro, zahar-sari eta elkarteak. Langilerienak baino askoz motzago daude mariñelenak.

Honela bizirik irauten badu ere arrantzoak, gaixorik iraungo du. Eraberritu eta indarberritu beharrean aurkitzen da arrantzaileen mundu hau. Arriskuz, bakardadez, ukapenez, premiaz betetako mundu hau.

OHARRA

Iruñeko gorabeherak direla eta, ez du behar bezala lanik egiten Z. Argiaren irarkolak. Horregatik irixten zaizu egun batzuk atzeraturik. Zenbait herrietako jaiak ere ez ditugu aipatzen, azken goibelaldiak

jai giroa moteldu bait du herri hoietan.

Bidezko da guk ere borrokaren ondorioak jasatea.

Ondo artuko duzula uste dugu, beraz, gure jokabidea.

ZERUKO ARGIA

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragolko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1 IRUÑEA
D. L.: NA. 80-1903

EGUN EGUNEKOA

Eskuin asko da ezkeraren arrakastaz arropuzturik ezkerre aurrera hasten dena. Inoiz askak bidezko edo suertez ongi ateratako kale batez txaloak jasorik, beti ezkerre jo nahi duena. Sinestu egin du ezkerre dela. Gutxiarik sinestaz egin nahi die ikusleei ezker dela.

Ez du, ordea, aurreneko kuadrotik pelota ateratzeko indarrik, ez du besagainez pelota ikutzeko ere taxurik, ez du bitara jotzeko moldearik. Ez da ezkerre eta hala dela uste du. Eskuina da eta ezkerre ari dela sinestaz nahi dio jendeari. Grazia egiten duelakoan jendea nazkatu besterik ez du egiten. Ez ezker eta ez eskuin diren gizarajo batzuk bakarrik jotzen diote txalo.

HARANZABAL

IDAHO

Urtebete joan da Idahoko lurralde zabal urrunetan izan nintzen ezkeretik.

Bidaiak (irakurleak dakikeenez) ez beti nik neure kabuz eta desiraz hautaturik, eta «Globe Trotter» bat ez izanik ere, munduan zehar pitin bat ibilia naizela iruditzen zait. Eta euskaldunen multzoak anitz lekutan ezagutuak ditut. Zergatik, beraz, Idahotik ekarritako oroitzapena denetan gailen? Zergatik ote?

Hauxe hasi naiz gaur neure buruan ikertzen.

Baina ez naiz neure buruaz mintzatuko; nahiz-eta, hein batez, idazlea beti ere, eta besterik ezinean, bere buruaz mintzo bada ere. Oso neureak nituzkeen arrazoinetatik at, beraz, zerk gailen erazten ote du Boise-koa kanpoan igarotako egonaldi guztien artean?

Noski! Boisen, Bruselan eta nunnahi, bi multzotan bana daitezke bertako euskaldunak: batera, inoiz sorterrira bihurtzeaz osotara etsi, eta zeharo bertakotzen saiatzen direnak bil ditzakegu; bestera, berriz, besoak han, baina bihotzak eta esperantzak Euskal Herrian atxiki dituztenak.

Hots, Parisen, Bruselan, Londresen, iruditzen zaidanez, euskaldun gehienek, noiz izanen den ez badakite ere, «halako batez» etxera etortzeko asmoa dute. Kilometro gehiegi ez izanik, nahi izanez gero bederen etorri egin litezkeela iruditzen zaie. Parisen batez ere, eguneroko bizikeraren gogorak, gogoren mailan bederen, uxatu egiten ditu hara joandakoak, eta sorterrira itzultzea bultzatzen. Oso amorraturik ere, eta beharbada amorruegatik beragatik ere bai, noizpait honeratzeko asmoa ez da haiengan iraungi. Bakantzetan, eta (ustez!) nahi dutenean, honera etor, haizea har, garo-usaina hatsar, eta berriz... «urrungo lantegira» bihur.

Brel-ek ederki kantatu duen Flandreko zelai goibel azkengabea, Jon Mirandek madarikatzen zuen paristar bulego ziztrina, Londresko giza-itsaso gaitza, hor daude, bai, eguneroko biziri itsatsirik. Baina, ustez bederen, utzi egin daitezke. Atzerrialdiak, osoa gerta badaiteke ere, ez dirudi osoa; ez bide datorio inori goitik behera eta ezin bestean ezarria. Londresko, Bruselako, Pariseko euskaldunek, ene ustez, ez dute BETIRAKO urrundu direnik sinesten. Noiz-behinka labur daitezkeen atzerrialdian daude, hori bai; pitin bat bolara baterako lantegia urruti atxeman duenaren antzera.

Idahon, berriz, besterik da, iruditzen zaidanez. Urruti ageri da Euskal Herria Boise-tik, urrutiegi, oso urruti, BETIRAKO URRUTI.

Arrotza da giroa arrunt Idahon. Hizkuntza arrotz, bizimodua arrotz, basamortu gaitzak arrotz, mendi zuri eskergak arrotz, bakardade azkengabeak arrotz, indioak eta chikanoak arrotz, ekonomiazko bizi-maila gorena arrotz, herrien hiri-gintza arrotz, Far-West hartako azken auzarna harrigarriak arrotz... Idaho atzerria da osoki.

Eta Idahotik, nahi izanik ere, ez bide da itzultzen; ez da Parisetik bezala itzultzen. «Jet» modernoek uste zindo hau pitin batez arindurik ere, askoren bihotz zolaren hondora ehortzirik ideia berbera datza, nik uste: «Adio ene maitea, adio sekulako!». Betirako agur, bai, hanarteko maitetasun guztiei, betirako agur sorterrirari. Eta BETI hitzak oihartzun ozenak piztutzen ditu gizonarengan, hilkorra dela uste baino hobeki dakielako.

Hots, ederki zion berriki Escarpit-ek, txalogarria dela, ikasle eta intelektual langileen asmoa: langilearen egoera bolara batez zuzenki, buruz buru, lanean bertan eta esku-ahurrak maskurturik, ezagutzea; baina —zion kasetalarri famatuak— langile-egoeraren betirakotasuna galtzen dutelarik, funtsezkoena galtzen dute hain zuzen: EZIN IHES EGITEA.

Eta, uste dudanez, Idaho-ra datorrena, betirako etorri da; eta badaki, eta egunero frogatzen du.

Nola etorria, edo nork edo zerk etor auzia, Idahora, bestalde? Atzerrialdi bati, berariaz hautatua izan denean, «turismo» deritza; eta erdizka bederen (ustez bederen!) utz daitezkeen atzerrialdia, ez da izan, egiazko atzerri-muinean oratua.

Idahoraz gero, berriz, horrelakorik ez. Bizi beharrak sortu du Euskal Herrian euskaldun «menturazale» eta «ibiltari» horren gezurra. «Ford» edo luze ditziranteen atzetik ere, borondatetik AT mamitu da bidaia eta sorterrira utzi-beharra; atzerrialdia (betirakoa gehienetan) KANPO-TIK onar erazirik bezala nagusitu zaie hangoei. Atzerria, kasu honek, inguramendua edo eguraldia bezalatsu itsasten da, nahiaz bestaldetik.

Eta Sun Valley-z oroitu naiz; Noruega-ko fjordoekin batera neure bizi guztian ezagutu dudana eskualderik ederrena. Hantxe hil dira aurtan, ordea, Idahoko Sekretario den Zenarruza jaunaren bi gurasoak, igaz nik biak bizirik ezagututa. Mende honen haseran hara iritsiak, hantxe hil dira, atzerrian; eta olerki-ametsik oparoenak mami daitezkeen eskualde zoragarri hartan zentu. Heriotzak han ere kolpatzen baitu.

Izadia, naturaleza, ezin ederrago, ezin birjinago, ezin aratzago. Amets guztiak zilegi; baina... han.

Eta ximist batek argitu nau bapatean: arrotz... betirako... irten ezin... bazterrak eder, miresgarri... ametsak oro zilegi... baso eder bat Payette-Lake ezin ederragoaren ondoan... hiltzera bertan kondenaturik... Gizona! Gizonaren zortea zaio Idaho euskaldunari! Honetxe markatu nau, eta ez nekien! Parte batez bederen hauxe izan daitezke egia.

Eta Kafka-z oroitu naiz, eta Becket-ez, eta Jeans astronomoaz; eta, nola ez, Pascal-ez: «Gizonaren itsutasuna, gabezia eta eskasia ikustean; Kosmo guztia mutu, eta gizona abandonaturik eta argirik gabe, itxuraz mundu zoko xume honetan errebaturik, bere burua bildurik antzematean; bere horretan nork ezarri ote duen ez dakielarik, zertara etorri ote den eta hil ondoren zer bilakatuko ote den ezin ulerturik, eta inolako ezagueraz jabetzeko gauza ez delarik, dardaratu egiten naiz; gizon bat loak harturik estekatu, eta uharte idor soil bildurgarri batetara eramanda, iratzartzean bere hartatik nondik edo nola ihes egingen ezin asmatutik, lastu egingo litzakeen bezala»...

Ahaztu egin ohi zaigun geure atzerrietasun funtsezkoa piztu zen

nigan Boisen, orain konprenitu dudanez. Giza-zorte izkutua da nigan euskaldun urrun haien egoera, ene ispilua izan ziren; eta horregatik daramazkit bihotzean iltzaturik.

Atzerrian hil beharra! Horra hor Idaho-ren mezu hitz gabea. Etsi beharrak arrotzago egin erazten euskaldunak; eta ezin etsiak malenkoniatsuago, zoritxarrekoago eta tristeago. Egia zuen irazusta zorigaitzekoak. Eta egia dute hurrengo belaunean, amerikar asko, eta oso euskaldun gutxi aurkitu uste dutenak. Idahoko euskaldunen barne-egoera latzegia baita. Ezin eten, ezin itzul. Ezin aukera. Seme-alabentzako horrelako kinka gaistorik nahi ez izateaz, nor harrituko? Zirt edo zart egin behar horretan, gehienek: «Adio sekulako... gure ondokoek bederen!»...

Eta Parisen ikusi ohi nuen Jaber Landaburu kezkatuaren aitor samin hura bururatzen zait: «Lo más terrible sería para mí terminar un día enterrado en uno de estos cementerios de banlieu de París». Eta ez behin bakarrik entzuna, ez pentsa. Gizajoa! Han hil baitzen hura ere, zai, gaur gorputza Donibanan badatza ere.

Atzerrian hil beharra! Gizon ororen patua. Eta honengatik, nik uste, Idahoko oroitzapenak denetan gailen.

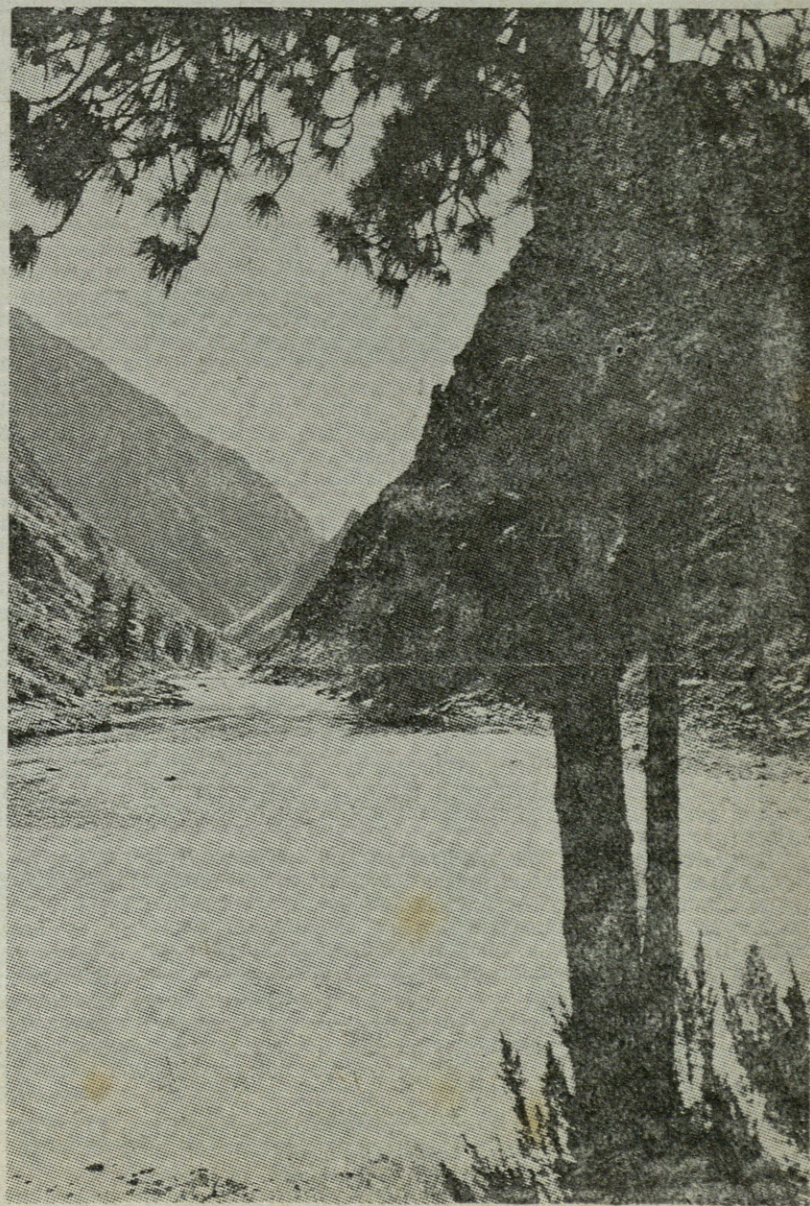
Atzerrian hil beharra... Atzerriaren artean hil beharra ere bai! Ahazturik hil beharra, bai; baina arrotzen artean eta ilarako azkena hiltzeko segurtasuna ere bai. Horra hor Idahoko euskaldun multzoaren geroa: arrotz gisa suntsitu beharra.

Eta honek ere, zalantzarik ez, inkontzientearen mailan bederen, oso ilunpetan bestelakaturik ere, Euskal Herriaren irudia izan date; eta berriz ere, hortaz, ene bihotzean itsatsi...

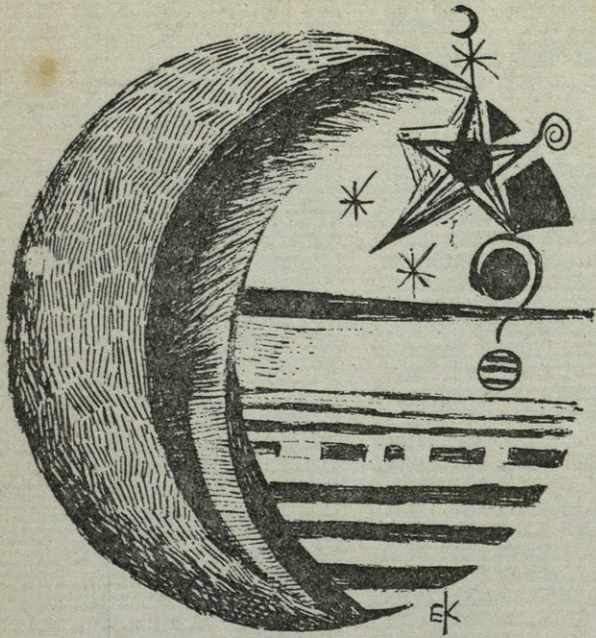
Idaho! Atzerrian hil beharra! Kafka judua zen, Camus arjeliarra, Unamuno euskalduna; eta hirurok beren herrien jatorrizko izaeraren ukatzaile. Zergatik ote?

Pascal... janseniarra zen, eta deserriaren ikusten zuen gizona. Ezer sakonik esan ote lezake bestela atzerriaren gogorraz, herbesteko ur garratzik inoiz dastatu ez lukeen?

LARRESORO

Bertatik «itzultzerik uzten ez duen» parajea, Idahon.

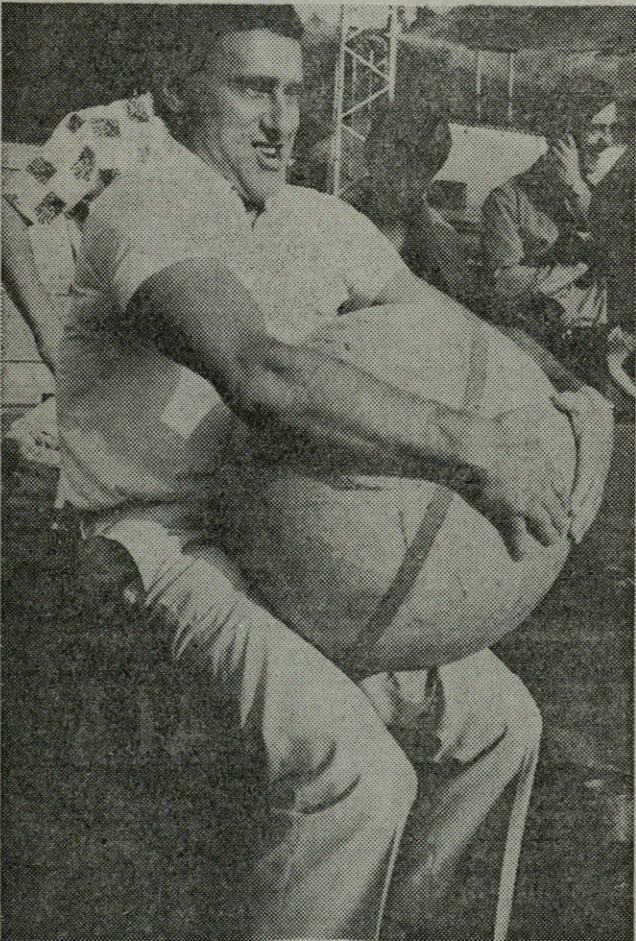
HARRIJASOTZAILEAK

Ekainaren 16an. harrijasotzaile saio bat izan genuen Eibarren. "Endaleta", "Aretxa" eta "Astobieta" harrijasotzaileak ikastolaren alde aritu ziren.

Ez gara hemen hasiko hango ipi-apyak agertarazten. "Mutiozabal" berri emalea ere bertan zen, eta berorrek aipatuko dizkigu guk baino askoz ere hobeto harrijasotzaileen jasoaldiak eta gainontzeko xehetasunak.

Guk besterik nahi genuke aipatu, harrijasotzaileen jatorrasuna alegia. Aspaldi honetan ugaltzen ari dira harrijasotzaileen saioak, eta ez da harritzeko gauza, Eibarren portatu ziren bezalaxe bestelako herritan ere berdintsu portatzen badira behintzat.

Ez ziren nola hala ordubete kozkor bat betetze aldera etorri, lana gogotik eta serio asko egin asmoz baino. Eta

LASPIUR I

bai egin ere! Eta gustora eta atseginez gainera, irribarrez, inork lanera deituak baino, beren kontura arratsalde eguzkitsu bat pasatze aldera zelai erdian etorri izan balira bezalaxe. Zorionak!

Azken aldean "espontaneo" bat azaldu zen. Eta afanekietan ziharduelakoan 127 kiloko harri kozkorra jaso zuen... Bapo Imanol, denboraz jakin izan bahu... hieira bai karrera; Orain hasteko berandutxo nonbait.

"EUSKALERRIAREN ALDE"

Bilbaoko "La Gran Enciclopedia Vasca" delakoak Euskalerrriaren Alde deritzan sorta osoa argitaratzeko asmotan dihardu. Obra hau uda inguruan argitara emanen da eta guztira hogeita bat tomok osatuko du.

Dakigunez, Euskalerrriaren Alde izeneko aldizkaria 1911 urtean sortu zen, Julio Urkixoren inguruan arnasberritu zen giroan, euskal istudio eta azterketak ugaritu asmoz eta euskararen beraren onetan.

Gregorio Mujikaren zuzendaritzapean, Julio Urkixo, Txomin Agirre, Carmelo Etxegaray eta Artuko Campion jaunek osatzen zuten Kontseilu Zuzendaritza. Gregorio Mujika 1931 urtean hil zen, eta berarekin eraman zuen behin betiko Euskalerrriaren Alde deitu aldizkaria, 336 zenbakitan barrena XX mendeko hasieraren euskal istudioen lekuko azaldu zena.

Honako aldizkari hau bizi zen hogeita urteren buruan, hiru sailetan bana ditzakegu batipat bere lan eta ekintza: 1.—Euskal Gaiak, 2.—Idazlan Lehiaketak, 3.—Literatur Sariak.

Dena den, diogun ere, Euskalerrriaren Alde aldizkaria gutietsi gab noski —are gutiago egungo ikuspegi batez harako sasoi hartako giroa epaitu nahirik—, bazela sasoi hartan beste aldizkari bat, agian apaia, baina lehenago sortua zena (1908) eta Euskal Esnalea izenez euskaraz argitara eman zena.

Euskal Esnaleak zeritzan aldizkariak sasoi hartako euskal

mugimendua bereganatu zuen, eta bere orrialdeetan barrena bildu ziren urte haietan eman ziren hitzaldiak, antzerki saioak eta beste, bai eta kazetaritzako idazlanak eta berri soilak ere. Aldizkari horretan garaiko euskal idazlerik gehienek idatzi zuten, "Orixe", "Lizardi", Emeterio Arrese, Txomin Agirre eta beste zenbaiten idazlanak lekuko.

Haatik, guretzat behintzat "Euskal Esnalea" "Euskalerrriaren Alde" bainointeresgarriago izan arren, badirudi Bilbaoko enziklopedia horrek bigarren argitaratzeari ekin diola. Badakigu, bai, gaztelaniazko obrak errazago saltzen direla, eta gehien saltzen dena ba... Hala ere, biak argitara emateko biderik ez ote?

HIL-ARAZLEAK GU

Arestian, Euskal Koralen biltzar eguneko mezatan mintzaldi ederra eskaini digu Belokeko abade den Aita Xabier Di-harze "Iratzeder"ek, Lapurdiko Itsasun. Beste zenbait arazoren artean, eta Euskal Herriaren kinka larriari atxikirik batipat, honako hitz hauk esan dizkigu:

Eskual-Herria hiltzerat doala, eskualdunago galtzen ari dela? Ez gaituzte kanpotarrek hilen, ez gaituzte erdaldunek galduko. Guk dugu amor emaiten, gu gaude kar gabeak eta elgarren alderako anaitasun gabeak. Eskual-Herriaren hil-arazleak, eskualdunagoaren galarazleak gu gara!

Guztiz kezkatutik ikusten dugu Aita Xabier, Aita Agirretxe frantziskotarrak "zubitxo" bat eskatzen kezka handiz ihardun duen bezalaxe. Afferrik baina, hondar apurño batez gaintitu ezinezko mendiztarra egin ohi bait dugu. Integris-moak irentsi egiten gaitu eta... kitto. Gero izanen da hileta eta kanpai-hotsa. Eta elizkizunetan bi koroa izanen ditugu, bat alde bakoitzean. Bata zeruurdina, Kristoren gerri-lleroek (gudariak, barkatu) jarriak. Beste, aldiz, gorri aja-tua, edozein "aparato" hoitakoren batek eskainia. Aurrez, esker mila.

IRAKURLEA ZUZENTZAILE

ditugu, bai hori-irakurle jatorrak xe. Ezin gaitzek behintzat horretaz keza. Berri zein iritzi emanez, hor dugu beti baten bat hitzez nahiz idatziz edo telefonoz.

Beste batzutan, ordea, zuzentzaile gisa etorri ohi zaizkigu, euskaldun guztiok bait gara gramatikalarri samarrak eta erdizpurdiko hizkuntzalariak. Zenbait labur da bere esanetan: "I eredu izan behar intzake" (hauze nik nahi ez nukeen zama). Beste zenbaitek, aldiz, argitara ezin hainako gutun luzea bidaltzen digu bere ustetan gaizki erabiltzen dugun eraren bat edo beste zuzenduz. Zenbaitek garbizalekeria salatzon digu, beste amaikatxok, berriz, erdal kutsuzko hitz gehiegia, etab. etab.

• Gaur bi azalduko ditugu hemen. Bata ortografiari dagokio. Beste, aldiz, toki-izenek. Lehenak dioenez —aspaldi omen zuen esateko— urtearora aro dela eta ez haro. Hego aldeko hiztegi berriren batk edo bestek besterik badio ere, bai Lafitte eta bai Haritselhar jaunen ustetan aro omen da sasoi, tarte, garaia, aldia, urtearora, eta haro aldiz, batek daki zer... Errioxako herriaren bat, nonbait, non "terete"neko arkumea jaten den edo.

Besteak beste, zenbaitetan bizkaitarrok zer erakutsi dugun bezala, eta giputzek ere hainbatetan, honetaz behintzat utz dizeguz argi-mutila lapurtar-baxenabar anaiak.

• Toki izenen arazoa, berriz, Nafarroako Tuter herriari dagokio. Kondairagile bat guztiz harriturik dugu "Amatiñok" nondik nora atera ote duen Tuter izen bitxia, hiri honen izen jator eta antzinako Muskaria izanik, amaika agiri eta paper pusketan agertzen denez.

Guk geuk, egia esan, betidanik uste izan dugu hiri horren euskal izena Muskaria zela. Hala ere, oraintsuan hizkuntzalari bati entzun ahal izan diogunez, Muskaria izena euskara eta latinerako nahaste berraste batez sortua omena da, Muskaria izenak "Mosca-hiria" esan gura bait du, "Euli-hiria", alegia. Izan hau ez omen da batere errotua, eta antzinako izena, berriz, Tuter omen da.

Guk ez dakigu honetaz ezertxo ere. Dakienak daki eta esan dizegula. Errazena, noski, inork erabakitakoa onartzea da. Gu pronto gaude.

LANGILERIAREN ARAZOA

Langileria burrukan dugu berriz ere. Edo, hobeto esan, langileriak burrukan jarraitzen du, arazo triste honetan ezer guti berritzen bait da. Burruka betikoa da, atzokoa, gaurkoa, biharkoa... Batzutan bareago, bestetan goriago, baina beti burruka berdinean, antzerakoan.

Ez da erraz honetaz mintzatzea. Informazioa urria da, jakinbideak motzak, kontraesanak ugari, gertaerak berriz —berrez sosegusak izanik—, aski azkarrak astekari batetan harian aipa ahal izateko.

Hala ere, bada hauzi guztitan, edo gehienetan, zenbait puntu berdintsu, zoritkarrez sarriegi gertatu ohi dena: zapalketa, jauntxokeria, ugazabakeria, elkarrizketarik eza, beti arrazoiaren jabe agertu nahi izatea, bururik makurtu eza eta inolaz ere amore eman nahi eza, azken hitza norberak esan beharra eta beste hainbat antzeko. Eta, noiz edo noiz, nahiz bekozko ilunez eta tripa jaten amore eman beharra gertatzen denean, izkutu bidez, jantzi dotorez horniturik, burruka baten ondorengo derrigorrezko emaitza ezik, nork bere kabuz aspaldi zuen asmoa baitz bezalaxe.

Ez dut uste "dohai" guzti hauk zein aldetan sortu ohi diren esan beharrik dagoenik. Ez dut nik neuk irakurlerik iratzarriko, ez horixe. Baina merezi luke honetaz ausnarketa batzuk azaltzea, zeren, gauza bat lizateke lantegi baten ahalmenak. Haren ekonomia arazoa, egoera larria, merkatu txariora, erentabilitate eza, irtenbide mugatuak, produkzio urria, erabaki baldintzatuak edota nolabaiteko (ez dagoen) ideologia bat. Eta beste gauza bat da pertsonaren dignitatea, nortasuna eta giza-harremanak, eta hauk ez dirateke baztergarri lantegi baten unerik larrienean ere.

Azken egun hautan izan ditugun hauzietan —eta ez naiz Gipuzkoaz bakarrik mintzo— nabari izan da elkarrizketa eza. Zuzendaritzak ez du nahi maila berdina batetan hitzegin, elkarrizketak hitzeginak ugazabatzen izan ziren bat galtzeko arrisku balu bezala. Ez du ere inoiz prexarrik, ez duela nahi (denborak bere alde jotzen bait du) edo erreferjorik ez duelako (zuzendaritzak zaharkitua). "Laisser faire, laisser passer", gauzak berez berez konponduko bailiran.

Funtsean, hasieran aipatu dugun ugazabakeria: "Hau gurea da eta —gurea bakarrik—, konforme ez dagoena kalea". Nik ez dakit orain arte nola iraun duten horrelako lantegiek, sumatzen dut hala ere. Baina segurutzat dakidana zera da, marfxa horretan ez dagoela aurrera joaterik, ez eta nola hala irauterik ere.

Eta hau guzti hau egungo euztura ezagunetan. Zer esanik franko legoke bestelakoetan.

GATU BELTZA

Txomin Peillenen azken nobelaren berri jakinarazi genuen Tolosako Euskal Kultur Hamabostaldiko azokaren berri ematean. Erdi inguru irakurria genuen sasoi hartan, gainontzeko erdia, be-

rriz, berehalaxe irakur ahal izan dugu, erraz asko irakurri ere, aski labur delarik gainera, laurogeita hamar orrialde baino ez bait ditu.

Ageri agerian bitasun bat nabari da Txominen nobela honetan. Alde batetik nobelaren beraren funtsezko haria eta argumendua, hau da, andere zahar baten testamentuaren haren etxearren gozamenaz baliatzen diren Gargirima eta Gargirina gatuak "eskubideak", eta andere zahararen ilobek, Postasik bost anaiak, gatuak etxetik bota nahirik egiten dituzten ahaletinak. Bestetik, hauziaren lekuko eta testamentu araudiaren errespetarazle den Petri Sabuki polizi-ohiaren burutapenak.

Bitasun honetan barrena abiatzen da nobela. Gatuak gero eta gehiago ugalduz, indartuz eta etxeaz jabetuz. Postasik anaiak bat besteren ondoren, banan banan hilik agertzen direlarik zenbait asteren buruan. Gaia ixtorio-mixteriozko da, "suspense" delakoa, guztiz aukerako lizateke Hitchcock-en filmaren batetarako.

Petri Sabuki polizi-ohiak etxeko liburutegian dituen burutapenak, berriz, ez dute batzutan zer ikusirik nobelaren mamiaz, nahiz eta batpatean batetik bestera iragan, batere geldidune edo berezuntzarik gabe. Petri Sabukiren burutapenak, gainera, euskal burutapenak dira sarri, Euskal Herriko zenbait hiri eta eskualdunoko idazle eta jakintsuren izenak eta idazlanak aipatuz. Hala nola, esate baterako, Jon Miranderen parapsikologia lan bat (Euzko-Gogo), Aita Villasanteren Historia de la Literatura Vasca edota Jose Migel Barandiaran aipatzen duenean: Salbatzale horrek (Salvador Madariagak, alegia) baino hobeto daki Barandiaranek, zein mehe den Europatarren larruan azken bi mila urteek ezarri koipea eta zein zahar mamia; mendien bi aldetako jendeak, kanpotarrek usain desberdinak eman dizkigute, baina loreak ez du usainetik jarraibiderik hazirik baino. Bere harrien pean, Europako etnia guzien erole izan den Erromak kausitu ez duena, guadarramatar desertu jale batzuek ez dute sakonki ardietsiko (lortuko).

Nobela bakana iruditu zaigu, halako sinbologia edota alegoria zentzu bortitz bat atxikirik duela. Esan bezala, laburra eta erraz irakurtzekoa, bestalde, batutako euskara baten pixka bat ahaletzen denarentzat batipat. Txomin, gainera, dotore da oso eretan, zehatz eta aukerako hitz eta esanguratan. Azkenean hiztegi bat ere badu lagungarri, Serafin Basaurik taxutua, baina gehienetan gaiaren interesak eta nobelaren beraren hariak daramate irakurlea euskal zentzu berezko baten barrena.

Besterik gabe, irakurgarria benetan GEROk eskaini digun azken alea. Merezi, du, bai, irakurtzea. Irakurleak ikus beza.

LITERATUR SARIAK

Erabaki berria dugu hiru urtetarik behin Euskal Kulturaren Alde deritzan elkarteak eratu ohi duen "Jose Antonio Agirre Literatur Saria". Epai-mahaiak "Orixe"ren Jainkoaren Billa izeneko liburuari eman dio harako lehen saria. Bigarrena, berriz, Jaime Kerexetaren Alkartasun bidea izenekoari.

Irakurleak dakikeenez, "Orixe" handiak mistika gaia dabil liburu honetan, eta ETOR (gaur GERO) editorialak liburu honekin batera ekin zion bere argitaraldiari duela hiru urte. Liburuaren azalean esaten denez, EUSKALDUNAK deitu poema sortan "Orixe" euskal zituak agertu nahi izan zituen bezalaxe, Jainkoaren Billa liburu honetan berriz kristau zituak agertarazten saiatu zen.

Liburu hau dela azken hiru urte hautan euskaraz argitara eman den libururik onena? Lartxo esatea dirudi. Irakurleak izanen du nork bere iritzia. Dena den, ezin uka mistika, nobela, kondaira, saiakera eta beste zenbait literatur mota elkarrekin gonbaratzea guztiz zail dela. Horrez gainera, ezin esan behintzat mistika arloan "Orixe"rena baino hobeagorik izan denik.

Irakule gehiegirik izan duenik ere ezin esan, baina, noski, sariak ez dira ematen irakurleen arauera, horretarako izendatzen den epai-mahaiaren iritziz soilik baizik.

• Erabakia da Beasainen I Usurbe Nobela Labor Saria ere. Zortzi nobela presentatu omen dira. Lehen saria Ibon Sarasola donostiarraren Joan eta Ane zigarro bat erretzen deritzan nobelari eman zaio.

Bigarrena, berriz, bi obrari, bat zein beste maila berdintu batetan utziz. Bata Tera izeneko dugu, Alegiako Luis Haranburu-Altunak aurkeztua. Beste, Ilargi Umea deitu nobela, Donapaleuko Manex Erdozainzy-Etxart idazlearena.

Epai-mahaiak Gabriel Aresti, Martin Ugalde eta Arantxa Urretabizkaia hirukotneak osatzen zuen. Sarietaren araudiak dioenez, nobela saritua Donostiako LUR Editorialak argitara emanen du.

KONTU KONTARI

HERRIA astekarian irakur ahal izan dugunez, auto istripu batez hil zaigu Perpignan inguruan Ixabel Barriola deitu neska gaztea, 21 urte baino ez zituela.

Euskaltzale amaratua, ipar aldeko euskal mugimenduan gehien saiatzen zirenetariko bat genuen. Hego aldetik joan behar izan duten gazteen laguntzaile, Baionako gose-huelgetan ere gogotik ihardun zuen.

Ramuntxo Kanblong eta Gehexan Pontto idazle sutsuek, agurrik ezik, "geo-arte" samin bat eskaini diote. Bihoakio gurea ere.

• "Ibai-ertz"ek esaten digunez, laster asko arrandegi bat irekiko omen da Isasondon. Isasondon ez omen da arrandegirik, eta orain irekiko den hau bertako Ikastolaren alde izanen da.

Ezin uka premiak eragiten eta azkartzen dituela guro adimen murriztuak. "Gure" Heziketa eta Zientzia Ministro jaunak ba ote daki sistima bakan hautaz?

• TXERTOA argitaldaria Otazuren Euskal Berdintasuna izeneko liburu argitara eman berri du gaztelaniaz, eta LUR-ekoak osorik ipintzera ausartu ez diren tituluz argitaratu, hain zuzen: El "igualitarismo" vascoí mito y realidad. Dirudenez mytho hitza jadanik gastatua eta mesprextatua dago euskaraz, horrelako liburu batetako azalean ezar ahal izateko.

Interesgari lizateke edizio bien artean gonbaraketa bat egitea. Dena den, gure ustetan, TXERTOAK argitara eman duena dugu "egiazkoa", Arantza Urretabizkaia itzuli ezezik "egokitu" egin bait du. Lehen ere nahasterik sobera da "egokitzen" hasteko.

Liburu honek beste zenbaitek ez duen harrera ona izan du (ez gara batere haritzen) erdal egunkarietan, Bilbaon batipat. Horrez gainera, "Herriak" deritzan liburutegiak liburu horren aurkezpen ofiziala egin zuen duela zenbait aste. Josu Torre izan zen aurkezleri eta geroztik egunkari batek ere egin dio hartaz elkarrizketa bat.

Josu Tore ontzi pilotu zela bagenekien, itsas gauzetan, agian, oso trebe. Bestelakoetan, kondaira eta mugimendu sozio-ekonomikoak tardean, ez jakin...

CHILE: SOZIALISMOA EZINEZKOA OTE?

Badago zertaz hitzegina, badago nazio arteko gertaera garrantzitsurik. Badago kanpora jo gabe ere barruko gertaeraz zer esanik. Frantzia eta Alemania arteko harremanak, sobietarren eta amerikarren elkartu nahia, txinoen Europa aldeko pausoak eta abar.

Gai guzti hauek interesgarriak izanik ere, gure buru eta gogoak Chileko gertaerak daduzka gogoan. Allendek trabarik eta eragozpenik aurkitu du noski. Behin baino gehiagotan orain arteko guztia pikotara botako ote zuten bildur ginen. Legepean eta legearen muga barruan sozialismoaren xedeak bestetan ez bezelako ostopoak beregain bait darduzka.

Egiatzko iraultzak, erabateko iraultzak, ekonomiaren iraultza eta askatasuna eskatzen du. Izan ere, sarritan, politiko askatasuna eta herri demokrazia lortua izanagatik, diruz uztarturik jarraitzekotan lehenean edo okerrago geldi ditezke.

Ipar Amerikak, USAk batez ere, interes eta irabazpide batzuk bazituen Chilen. Bertako meatzak, kobreak batez ere aberats eta emankorrak dira, ipar amerikar konpainiek lantzen zituzten. Chile, Hego Ameriketako beste zenbait nazioaren antzera, neokolonialismoaren indarpean zegoen. Hauen jokabidea ezaguna zaigu: bai Chile bai gainontzeko herrialdeak bere irabazpiderako erabili. Materiak merke erosi ondoren, landu, eta berriro merkatu gisa landutako gauzak zabaltu, saldu.

Horregatik Allendek herriaren ekonomia indartu beste erremediorik ez du izango iraultzak bere egitekoa bete dezan. Diruz eta ondasunez indartzea da bere kezkarik nagusienetakoa. Horretarako, jakina, gerrikoa heristutu behar, inflazioa uxatzeko, ekonomia sendotzeko.

Legearen eta askatasunaren arabera gobernuarekin ez daudenek, demokristauek batez ere, euren haserrea erakutsi dute. Mineroren eskabideak babestuz burruka luzetan abiatuak dira. Mineroket jorنالak %eko 41 goraltzea eskatu dute. Gobernuak, lehen esan dugunagatik, ezezko borobila eman die. Orain jorنالak altxatzeak beste zenbait langileena ere jasoraztera behartuko luke, prezioak igotzera, inflazioaren ardatzpean jirabiran ibiltzera.

Allende opozizioaren aurka gogor mintzatu da, herriaren onari baino nor bere interesari gehiago begiratzen diola esanaz. Chilek joan den asteen huelga gogorak ezagutu ditu. Eta huelga horrek, besteak beste, eguneko hirurogei millo dolarren kaltea dakar. Ez da, beraz, nolana hiko ostopoa ekonomia sendotzeko.

Opozizioaren eraginak Allende kolokan jarriko ote du? Legepean antolatutako iraultza ezinezkoa izango ote da Chilen? Nolakoak izango ote dira munduan zehar Chileko esperientziaren ondorenak? «Cuadernos para el Diálogo?». Ekaineko alean Allendek egindako deklarazio batzuk dakarzi. Geroari begira itxaropentsu ikusten dugu Chileko lehendakaria.

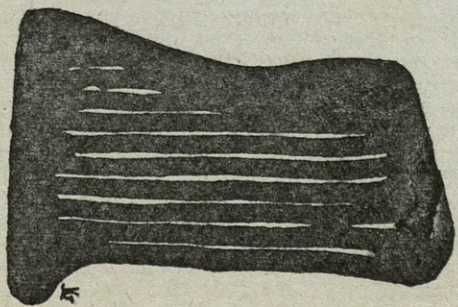
«Estado batzuk hain aberatsak diren bitartean, beste asko, gehienak, gosepean dauden bitartean —dio Allendek— sozialismoaren zereginak iraungo du. Hainbestearinoko desberdintasun eta tarteak hain nabarmen irauten duten bitartean sozialismoak kapitalismoaren gain beherakada sortu eraziko du».

«Sozialismoak oraindano emandako pausoak ikusita geroa itxaropenez ikusten dut, badut eskubiderik sozialismoaren geroa itxaropenez ikusteko. URSS, China, teknika, kultura, zientzia mailan egin den aurrerakada hor daude lekuko... Herriarengan sinesten dut eta nere uste osoa herriarengan jarria daukat. Horretarako nago hemen».

Rusia eta bere ingurutako herrialdeen errealidadea, ekonomian eta beste zenbait arlotan aurreratu duena (nola eta zer prezioan lortu duen ahaztu gabe) begi bistan dago. China ilunpetik jeiki zitzaigun eta amorez ez bada ere begirunez begiratzen diote gainontzekoek. Bere merkatuak irabaztearren losintxak eta laudorioak ez ditu falta. Bi estatu hauen jokabidea eta Chilek daramana desberdinak dira, gogo berdintsuak eragiten badie ere.

Chilek bide aldapatsua aukeratu zuen, bere berea. Frei lehendakari zelarik zenbait lotura apurtu zuen. Orain ordean, Allendek azkeneraino jo nahi du eta herriak baiezkoa emango diolakoan nago. Izan ere agintzen dagoen ezkerotik, une zailak, bihurriak, kinka larriak ezagutu ditu, baina gehienek jarraitu diote. Aurrerantzean ere horrela gerta dakiola opa diogu.

MIKEL UGALDE

ITSASOETAKO BORROKA

Norenak dira munduko itsasoak?

Estrategia eta ekonomia aldetik bada zer ikusirik

Barregarria ere bada, bat batean begiratu gero: «Nere bakalluak arrapatzen ari zarete!» Baina Islandia eta Ingalaterra arteko borroka honen atzean gaurko munduak begi aurrean daukan arazorik latzenetako bat datza. Itsasoak norenak diren erabakitzearen, gudu gogor baten zorian dago mundua. Borroka honetan, batetik herri txikiak daude (hauei Txinak laguntzen die) eta bestetik herri haundiak: U.S.A., U.R.S.S., Japon, Britaina Haundia, Frantzia.

Lurrean, gizonak mende asko behar izan ditu nomada izatetik leku batean geldira etortzeko, baina itsasoan goizetik gaurera, gure begien bistan egiten ari den gauza da.

Izan ere, 1958. Ginebran onartu zuen «itsasoen askatasun» legea, aurretik New York-en hasi eta datorren urtean Chileko Santiagon bukatuko den batzarrak baztertu egingo du. Batzar honek itsasoak herri herri banatuko ditu, orain arte lurraz ohituak gauden bezalatsu.

ZER DAGO ITSASOAN?

Estrategia eta ekonomia aldetatik zer ikusi haundia duten aberastasunak: itsas-ontzi eta abioien ibilerak kontrolatzea eta itsasoan eta bere ondoan dautzan altxorren jabea. Hor daude arrainak eta hor daude hidrokarburoak, hor petroleoa, hor mineral asko. Lurrean ezagunak diren elemento guztiak, itsas-ondoan ere badaude: manganeso, kobrea, nikel, burnia, berun, kobalto, fosfato, urte eta zilarra. Lur-gainean baino 360 aldiz manganeso gehiago dago —adibidez— itsas hondotan.

Japonesak, amerikanoak eta alemanak dabilta aberastasun horren atzetik. Badira bost urte O.N.U.ko batzorde bat Santiagoko batzar hau antolatzen lanean diharduela. Ez du izan oraindik ezer haundi proposatzerik, baina herri pobreak ur hondoa aberatsa goa dutenez, herri aberatsak ez daude lasai: Itsasoaren, munduaren muga berriak jarri beharko dira. Hauek bai, muga beroak.

ITSASO «TERRITORIALA»

Hola esaten zaio itsas ertzetik hamabi «milla»-tara (22 km.) arteko itsas zatiari. Estatu bakoitzak hamabi mila horietan aginte osoa dauka. Orain anarkia izugarria dago hortan ere. Britaina Haundiak, adibidez, beti nahi izan du bere itsasontziak herri bakoitzetik hiru millatara iritxi zitezen (kañonazo baten bidea). Baina 1947 urtean Chilek 200 millaraino zabaltu zuen bere itsaso «territorial» hori. 1958 urtean, Ginebrako batzarrak 12 millatara onartu zuen herri guztietarako. Baina hamazazpi herri pobreak bere kasa jokatu izan dute. Kamerun-ek 18 mila, Mauritaniak 30, Nigeriak berdin; eta Ego Amerikak bere 200 millari eusten dio. Herri haundiak, denentzat berdin eta 12 mila besterik ez, diote.

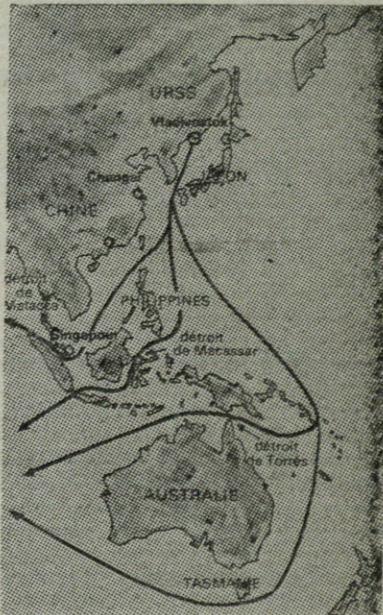
ITSASO «PATRIMONIALA»

Hau, Egoamerikarrak bere saretan eror ditezten sortua da. Hau

da, 200 mila horiek ez dira «territorialak», «patrimonialak» baizik. Hor edozeinek egin dezake arrantza baina ur-azpiko aberastasunak tokatzen zaion herriarenak dira. Orain arte, jakina, arrantzazko azaldu zan baina hemendik aurrera besterik izango da.

XANGURRO ETA LANGOSTA

«Badira beti leku batean bizi diren arrainak; horiek ertzean dagoen herriari dagozkie. Baina badira batetik bestera ibiltzen diren arrainak ere eta horiek denonak dira». Baina arrazoi hori ez da hain sinplea. Hamar urte hauetan amaika istilu sortu ditu. Begira: Frantzia Brasil-en aurka (langosta borroka), Japon U.R.S.S.-en kontra (xangurroaren gudu). Izan ere, langosta eta tortugak zer egiten dute, igari ala oinez ibili? Igerilari badira, denonak dira eta bestela, itsaso «patrimonial» hortako bezala, herri jakin batenak. Aipaturiko legea edo arrazoi amerikarrek asmatua da, Chile, Peru eta Ecuadortik 200 bat millatara arrapatzen baitituzte Californiatik datozen arrainak. Bestalde, U.S.A.-

«Munduko itsas-zintzurrik estrateji-koenak ez dira denonak izango».

«Arrantzale aberatsak (Islandian) eta pobreak (Tunezen)»

ko zenbait herrialdeetako arrantzaleek ere beharrezkoak dituzte 200 mila horiek Europako arrantzaleak uxatzeko (New-England aldean).

Errusiarrak uruguaytarrekin, amerikarrak Peru eta Ecuador-ekin, beti borrokan dabilta. Japonesek konpon bide bat aurkitu dute, herri bakoitzari zerga bat ordainduaz. Frantziak, Marruekoekin elkarre bikoitzak sortu ditu. Herri pobreak badute oraintxe esperantzarik. Baina itsasoaren zatiketa-banaketa honek zelebrekeria frango ekarriko du. Mediterraneoan, esaterako, ez da itsas-barrenik izango.

ITSASO «INTERNAZIONALE»

Berrehun millatatik aurrera, itsaso denona izango da, baina azaletik bakarrik. Itsas-hondoa eta hango aberastasunak gizarte osoaren altxortzat jotzen dira. Santiagoko batzarrak asmatu beharko du eskubide hauek nola zaindu.

Baditeke laster hamabi millakin nahikoa dela erabakitzea. Baina orduan ere izango dira prolemak: Munduko 116 itsas-zintzurrik garrantzitsuenak ez dira denonak izango, bakoitza bere herrikoak baizik. Edozein itsas-ontzi edo abioi ibil ditzake nazio-arteko uretan baina ez herri jakin baten ur territorialetan, herri horren baimenik gabe. Eta hor koska haundia dago, estrategia aldetik eta bai ekonomia aldetik. Ozeaniako bideak estutu egingo dira, beraz, baita Arabiakoak ere. Ez da jolasa.

Errusiak, amerikak, frantses, ingeles eta japoniarrek ahal duten guztia egingo dute Santiagon lege berri hau irten ez dedin. Washingtonek diruz pagatu nahi die herri pobreei heuren eskubideak uztearen ordaina.

Nola gaudituko da herri txikiak haundi mandiei jarri dien ostopoa?

Xabier Lanteri

YOGUR

GURELESA

GO GOSKOENA

"ITSASOA LAIÑO DAGO"

"Itxasoa laino dago", abestuten dogu euskaldunok. Biotz biotzez abestu be, geure geurea dogulako abesti ori. Orain baiña, entzunak entzun eta ikusiak ikusi, "Itxasoa laino dago" ez ezik, "Itxasoa kutsu dago" abestu bearrean aurkituten gara.

Bildurgarri dogu oso itsasoa laino danean. Arrantzaleak ondo daki ori, maiz ikusten dau ta. Badaki, itsu errukarriaren antzo itsaserdian ibiltzea zein arriskutsua daben.

Ogiaren billa doa arrantzalea itsasora. Berarentzat eta bere sendikoentzat bear bearreko jakon ogi gogorraren billa. Eta ogi ori geroago eta gogorago egin jako. Ezin aurkitu izaten dau ogi ori. Leenago ain ugari eban ogi ori, arrain ori, ezin aurkitu dau orain. Zer dala ta?

Orixe ezin dau asmatu. Berak dakiena au da: leenago ezagutu ebazan arrain mota asko ez dituala ikusten orain. Eta ikusten dituanak be, geroago eta urriago. Antxoia bera be, leenago ain ugari zana, urtetik urtera gitxituz doala konturaten da. Baiña, zer dala ta?

Orixe jakin nai leuke, zer dala eta dan arraiña olan urritea.

Bestalde, itsasoa bera be, geroago eta zikiñago ikusten dau, kutsatuago. Eta badaki, kutsatun ori ezin ditekela on izan arraiñari. Ontziko arrain bizitokietara ur-kutsatu ori sartzean badaki bein baiño geiagotan nolako triskantzak egin oi dituan. Barruan ziran antxoakume eta abar amai-katxo aldiz guztiak il izan ditu. Orregaitik, kaia kanpoak lagaten ditue ontziak barruan arrain bizi-rik dabenean.

Arrantzalea geienbat arrituten dabena au da: berak, urtetik urte-Petroloero ontziak kutsatzen dabena, beren

tanke garbiketan, ixurketak eta ontzien ondatzean dirala bide 1.387.000 tonelada zabalduaz

Petroloero txalupak, zikintzen dabena 70.000 " "

ra arrain gitxiago ikusten dau eta atrapatzen dau, eta Hempel jikin-tsuak barriz, esan dabenez, biarko egunerako itxaropena itsasoan dagoa. 60 milloi toneladatik 100 milloi tonelada edo 120 milloi tonelada arrain geiago urtean arrapatu eziñik ez dagoa.

Arrigarria! Baiña, Hempel-ek bsete au be badiño: % 90 arrain ur txikiten arrapatzen dala eta itsas bazterreko nazioak itsaso orreik bereganatuz joanaz ez dala aurre-ra bidean ezer egiterik, itsasoa beraganatuz doazen nazio orreik, nazio atzeratuak izanik, besteri bide izten diotelako. Beste au be badiño: itsasoa kutsatzeak duala beste errua. Bildurgarri kutsatuz doala ta.

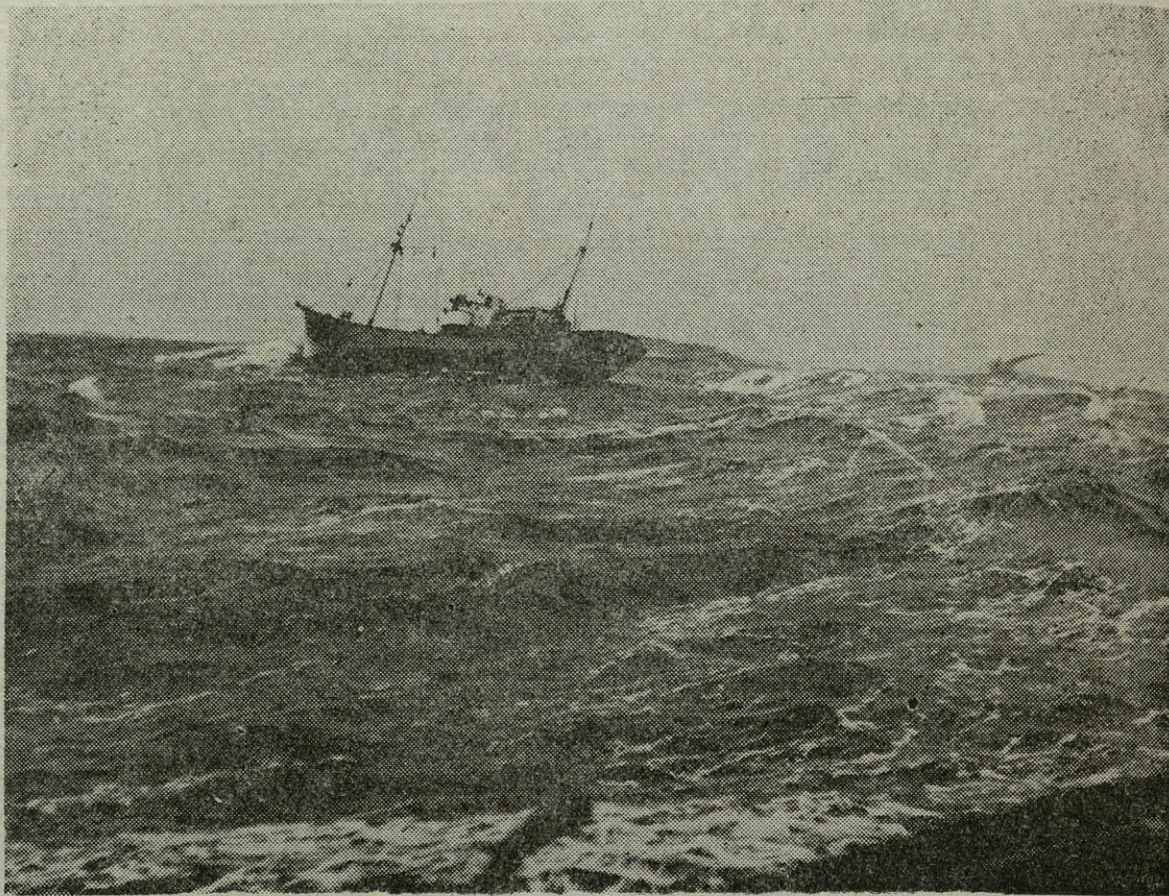
Arrantzalea eta jakintsua bat dotoz uste orretan. Badakite leorreko zikiñek, ortik edo emendik, danak itsasora jotzen dabela. Eta leorrekoak ez ezik aidekoak bere bai. Ibaletako urak nora jotzen daben ikustea besterik ez dago. Eta aide-ra joaten diran ke zikinak be, aizez dirala edo euriz, danak itsasora doaz. Agirikoa dogu ori.

Eta itsasoan bertan zenbat zikin egiten dala ez dau ikusten arrantzaleak?

Ibaia zikin asko daroe itsasora: etxetako zikin, errietako ur zikiñak, oletakoak, tailerretakoak eta abar eta abar. Baiña, arrantzaleak badaki itsasoan gertatzen daren barri be. Badaki zenbat petroleo zikin botaten dan itsasora. Kalte aundia egiten deusala arraiñari ibaietatik itsasora doazen ur-kutsatuak; baiña itsasoan bertan ia geiago egiten dala kutsatze ori.

"Esso" koak eta Bilbaoko Camara de Comercioak esan dabenez, urtero petroleo bidez itsasoak onelatu kutsatzen direla:

Or ikusten dau gure arrantzaleak, batez be, oraingo antxoaren gitxitzea. Ontzi asko eta ondo orniduak dira gure itsasoan. Indar

Badaki arrantzaleak itsuaren antzo itsasoan ibiltzea zein arriskutsua den. (Iriarte argazkia)

Beste motatako ontziak, era bardiñez	100.000	"	"
Itsasoko miñak ematen dabena barruan dala. Leorretik doana, errefineriak dirala eta abar	2.490.000	"	"

Guztira 4.897.000 tonelada zabalduaz

Or ikusten dau gure arrantzaleak, batez be, oraingo antxoaren gitxitzea. Ontzi asko eta ondo orniduak dira gure itsasoan. Indar

aundia dakarre eta asko kentzen dautse itsasoari. Egia. Baiña, leen be itsasoari kentzen jakon, urte guztian kendu be, askotan, solu-

etan zabaltzeko. Baiña, antxoia faltarik ez egoan, eguraldi ona izan tera ibiltzen ginen askotan alderdi ezker. Saldu eziña zala orduan. Orixe. Gañerakoan antxoia bizi-bizia jan eziñik ez egoan. Lapa, mangoliño, mutxilo eta abar be bai, arkaizetara joan ezker; baiña, gaur?

ATXUKALE

NIRE ITSAS BEGIRATOKITIK

Atsuntsua egitera urtenak dira gure arrantzale asko. Eta oituraz bestalde, San Pedro eguna, arrantzaleen Zaindari eguna, itsasoan igaroko dabe askok.

Leenago, San Pedro eguna igaro ondoren urteteko oitura eben. Eta geientsuenak, bateratsu urten oi eben. Orain baiña, denborak aldatu egin jakuz eta urteerari ez jako ainbesteko garrantzirik emoten. Garrantzia, batez ere, gaurko bizibideari emoten jako. Eta esan dagigun, baitare, garrantzia emon bearrean aurkituten dala arrantzalea bere gaurko bizibideari.

Nori ez jako atsegin izaten bere Zaindari eguna aundikiro ospatutea? Ez ete dogu atsegingarri nork bere sendiko maitasuna, senideen alkartasuna, lagunarteko alaitasuna eta abar?

Eta guzi ori lagata, gure arrantzaleak, itsasora urtenak dira egaluze billa. Eta an, urrunean, millaka leguaz urrutian, Azores alderdian, an igaro bearko dituez San Juan eta San Pedro egunak ere.

Gogorra benetan!

San Pedro egun ori itsasoan igaro bear ori baiña, ez dabe edozelan apurtu dabena izan. Arrazoi gogorak izan dituez beren alde.

Danok dakigunez, antziñako arrantza era areik ia guztiak aldatu egin dira. Gutxi batzuk baiño ez dira arrantza era areitara aritzen. Kofradietako ontzi geientxoan antxoia arrantzurako eta egaluzetarako, atunketarako egiñak dira. Eta, oralngo urteetan ikusiz gatozenez, antxoia arrantzu makalak egin dira. Bestalde, ontzi orreik, kasto aundiko ontziak dira. Eta, ontziak eta ontzilagunak beren bizibidea aurrerantz atera bear badabe, nai ta nai ez, itsasoari aldia danean jo bearrean ikusi dira. Eta aldi ori, batez ere, San Pedro egun aurretik asita ikusten da eta, orra, gure arrantzaleak itsasora urten bearrean ikusi dira eta beuretako askok, itsaserdian aurkituko dira San Pedro egun aundian, ainbeste millaz kanpo dirala, nai danean etortetik ez dabe ta.

Gure ontzi geientxoan antxoia eta egaluzetarako eran egiñak dirala esan dogu: au da, arrain bizitokiz eta izoztokiz. Alan be, aurtengo ontan ba dabe eragozpen aundi bat: arrain biziz arrantzuak egitea galera egin dautse leenago illabeteetan. Eta ori galera aundia dabe.

Esan dogun legez, arrain biziz egaluzeak arrapateko eraz egiñiko ontziak dira: leenago antxoia edo antzeko arrain txikiak arrapatu, arraitxo orreik bereziki egindako ontziko bizitokietan uretan euki eta gero, arrantzia egiteko au era danean, arraintxoak itxasoan zabaldu, amuetan ipiñiaz eta abar, egaluzeak arrapatu oi ziran. Dakigunez, arrain aundiak arrai txikia janaz bizi oi da arraia, eta arrantzaleak ere, bide ortatik asi ziran; asi eta jarraitu ere bai. Orain barriz, galera egin dabe. Oker aundia nola nai ere gure arrantzaleentzat.

Antxoaren ezak ipiñi arazi die arrantzaleei galera egin dabe. Antxoarrik ez da nai litzakeen beste arrapatzen eta, orain oraingoz, iru urtetan batez ere, galera egin dabe.

Asko itz egiten da galera egin dabe zerikusirik ez dabela antxoaren gitxitze ortan. Beste arazo batzuk ikusi bear dirala leenago, ortara jarri baiño leen. Mugaz bestekaldean galera egin daben bitartean gure alderdi ontan zegaitik galera egin dabe bear dan eta abar.

Gai ontaz amaikatxo itz egin dala uste dogu, barriz gai au azalera ataraten asi barik. Egundoko arrazoiak arrantzaleak beren agintarien

Gogorra benetan! (IRIARTE ARGAZKIA)

aurrean ipiñiak dira, batez ere, Santander-en egin zituen batzar entzun-garri aietan. Andik sortu zan oraingo galera egin au. Ez ziran guztiak bat ez gitxiagorik ere erabaki zan artan, baiña, erabakia artu bearrean ikusi ziran eta ori zan andik urten eban erabakitako bat.

Arrezker, egaluzeari buruz beste erabaki bat izan dabe: gitxieneko salneurria ipintzea egaluzeari.

Nai eta bearrezkoa zala ikusten zuten arrantzaleak gitxieneko salneurria egaluzeari ipintea. Ainbesteko bidetan egaluzeak arrapatu eta aldi txar bat zalako, onena zanean, arraiñaren salneurria jetxi eta nekeak eta amesak oker urtetea. Orregaitik, gitxieneko salneurria gordetea eskaten eben arrantzaleek, eta albisteak esaten dabenez, erabakia dabe: 50 peza egaluzea aundia kiloko eta 45 peza txikia.

Orreitatik berako salneurrik ez dabe izango aurtan, eta ori ez dogu albiste txarra.

A.

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriarte

San Marcial 19 - Urrut. 413301
Donostia

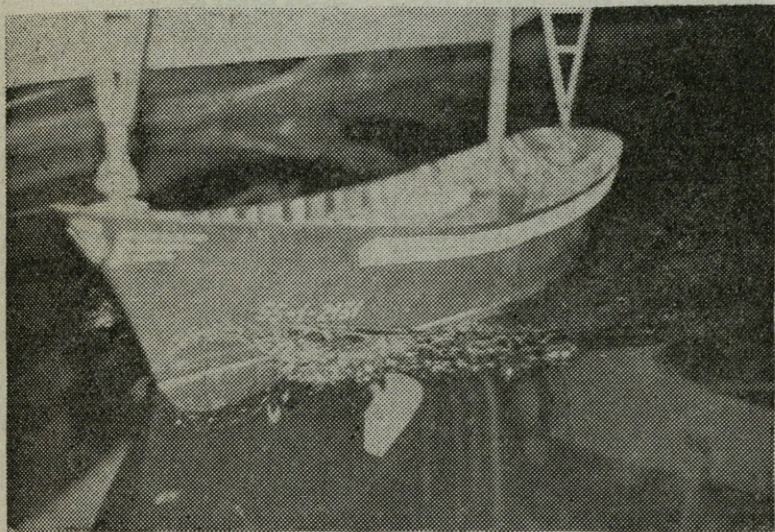
Arrantzarako ontziak eta motorren indarra

E. Lekuona

Itsasontzi asko dira Euskal Herrian. Gehienak, arrantzarako ontziak eta batez ere txikiak. Ontzi hauetaz lan gutxi egin da orain arte idazti aldetik. Gai hontaz egin diren lanen artean ez da laguntzarik aurkitzen horrelako ontzietan azken urte hauetan egin diren aurrerapenak erabiltzeko. Teknologia aldetik asko aurreratu da baino oraindik ez da idaztietan aurrerapen horien berririk eman.

Ontzigintza arte bat da, batez ere zurezko ontzi txikiak egitea. Semeek gurasoengandik ikasi dute eta gurasoek aitoenengandik. Honelaxe, urte askoren buruan sustraitu da oraingo ontzigintza eta ezin dezakegu uka oso ontzi onak lortu direla.

Bainan gure egunetan aurrerapen bideari jarraitzea beste erremediorik ez dago. Horretarako, zerbait ikasteko zoria izan dugunok, zientziaren mamia eta hortik datozen ondatsunak herriaren eskuetan jarri beharrean gaude.

Kalkuloak egiteko erabilli den ontzitxo

ASIERA

Orain illabete batzuk, Ondarrabiko ontzi baten "plantilla" eskura ahal izan nuen, hau da, ontzia egiteko marrazkia, arotzak egiña. Ontzi honetaz gauza gehiago ikasi nituen gero, elize berria jarri bait nion obeto ibil zedin. Bestalde, ontzi hau azken orduko modeloa zen eta asko daude neurri berdiñekoak. Horregatik, ontzi hau artu nuen ikasketa hauei asiera emateko. Errazenetik asi naiz aztertzen, hau da, ontzi honen sagatik. Saga aunditu zuen dijoan bezala, ontzia azkarrago ibiltzen da. Hau da lan txiki honetan agertu nahi nukeena.

SAGA

Honela deitzen diote arrantza-leek, Ondarrabian behintzat. Saga da ontziak uretan ibiltzean sumatzen duen indar atzerakoa. Elizeak indar hau hainbesteko indarra edo bultzada eman behar dio ontziari, honek aurrera egin dezan.

NEURRIAK

		ONTZIA	IRUDIA (MAKETA)
Luzera	(m.)	18,85	1,30
Zabalera	(m.)	5,80	0,40
Sakon	(m.)	3,30	0,23
Kalazioa erdian	(m.)	2,35	0,16
Potentzia	(zalditak)	200,00	—
Itzuliak minutuan		1.240,00	—
Reduktoria		3:1	—
Azkartasuna	(millak/orduan)	9,2	—
Betetasuna	(C _b)	0,41	0,41
Zorroztasuna	(β)	0,677	0,677
Liraintasuna	(C _p)	0,606	0,606

Zenbat eta ontzia beteagoa, orduan eta saga aundiagoa sumatzen du eta motorra indartsuagoa jarri beharko zaio, nahi hainbeste korri egin dezan. Zenbat eta lirainagoa izan ontzia, orduan eta saga gutxiago. Tonelada bereko ontziek izan dezakete saga desberdina, ontziaren neurriaren, moldearen eta betetasunaren arabera.

ONTZIA ETA BERE IRUDIA

Gutxi gora behera saga kalkulatu dute baiñan ontzi txiki hauetako egiten diren kalkuloak nahiko erru izan ohi dute. Neurtu ere, neurtu duteke saga bera. Hortarako ontziaren proportzio berdineko maketa bat egiten da, gero putzu batean jarri eta lokarri batekin tenkatuz joan. Tenkaldiaren indarra neurtu, ontzitxoak lortzen duen abiadura ere bai eta neurri horiek oinarri direla egiten dira kalkuloak.

Azterketa hau egiteko erabilli den maketa burnizkoa da eta hauek bere neurriak:

NEURTUTAKO SAGA

Honelaxe neurtutako saga agertzen dugu lehenengo marrazkian. Hor ikusten da azkartasun bakoitzean nolako saga sumatzen duen ontziak eta kalkulo txiki baten bidez jakin ditek elizeak eman behar duen bultzada.

MOTORRAREN POTENTZIA

Bainan elizearen potentzia baiñan jakin arriagoa da motorraren potentzia. Horregatik jarri ditut bigarren marrazkian potentzia-kalkuloak, neurtutako saga hori kontuan harturik.

Marrazki honetan ondo garbi ikusten da azkartasunarekin potentzia nola aunditzen den. Aunditze honetan iru alderdi ikusten dira:

Lehenengoan, potentzia gehixeko motorra jarri ezkerreko, ontziak askoz gehiago korritzen du. Irugarren alderdian ordea, nahiz eta potentzia asko aunditu izan, azkartasunean oso gutxi irabazten du. Bigarren alderdia tartekoa da eta hemen potentziaren eta azkartasunaren aunditzeak berdintsuak dira.

Iru alderdi hauek marrazkian bonela izendatu ditut: indar gutxi, indarra bere neurrian eta indar gehiegi.

HEMENDIK ZER IKASI

Garrantzi aundia du ekonomia-aren aldetik indar gehiegi jartze horrek. Adibidez, ontzi honek 260-ko motorra izan balu, orduko 10 milla egingo zituzkeen; 400 zalditako motorrakin berriz, 10,4 milla egin izango zituzkeen. Oso gutxi irabaztea litzake.

Larehun zalditako motorrak duen gastua 260 koak baino aundiago da eta ez du merezi orduko 0,4 milla irabazteagatik. Dirua botatzea da.

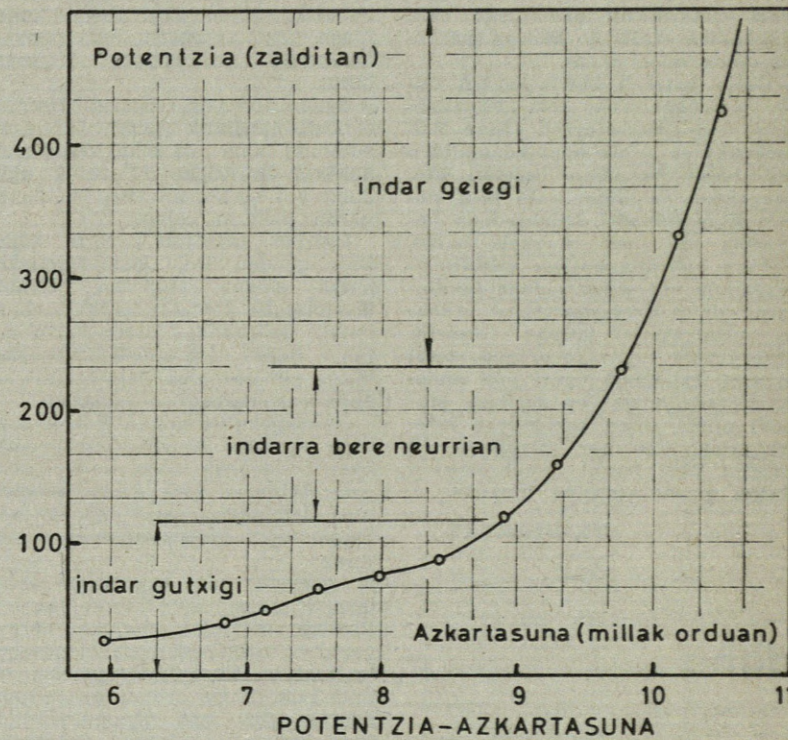
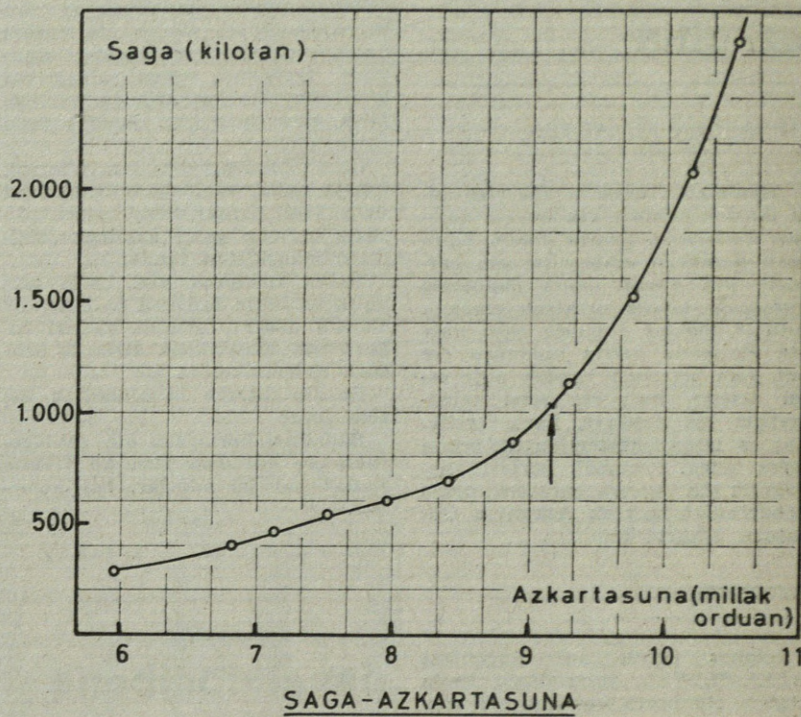
Gaur arrantzaleak oso azkar ibili nahi izaten dute itsasoan eta horretarako gero eta motor aundiagoak erosten ari dira, indar gehiegi alderdian erortzen ari direla. Dirua botatzen.

ZER EGIN

Potentzia aunditzea, saga aunditzearen ondorioa da. Saga ez hain azkar aunditzearen, ontzia liraindu eta formak aldatu egin behar dira. Ontzien arazoa aztertu egin behar da, orain nahi diren abiadurak lortzearen, bai eta aundiagoak ere behar bada.

Ontzi bakoitzak badu berari ondoen dagokion neurriko motorra eta motor bakoitzak bere neurriko kaskoa.

E. L.

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikai
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abai
Torelavega'ko Perira joen
etorriak

Baserriaren alde

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGI
Zatoz gugana anuntzio honekin
eta KANARIAS-en baino merkeago
erosiko duzu zure erlojua

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA
ayestaran
DONOSTIA
BURNI - SALGAIK
Urbietan, 25

ELECTRODOMESTICOS
ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK
Urbietan, 27 - Isabel II, 2

RAILITE
LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldaconoa, 4

Urrutiak:
44300 ta 426787

Bilboko Ikastola baterako

TITULUDUN IRAKASLEAK behar dira.

Deitu Bilboko 320193 telefonora.

azkoitia

GURASOEN ELKARTEA

Aspaldian Gurasoen Elkartea hila ikusten genuen, eta honela adierazi beharrean arkitu ginen. Egun esan dezakegu eraberritze eta berpizte bat eman nahiz dabilzala gurasoak. Lehen urratsak emanak dituzte, Batzar Nagusia egin dute eta Batzorde berria aukeratu ere bai. Lan zerrenda handia dute esku artean, izan ere zelai zabala, zabalak bai daukate, hazia ereiteko; ea laster ikusten dugun zelaia lorez betea. Zorionak berpizte honenagatik eta aurrera gurasoak, arras beharrezkoa bait da Azkoitian Gurasoen Elkartea hau.

ETXE-BELTZA

Idiaker etxea, azkoitiarrontzat ETXE-BELTZA, zaharkitzen hasia zegoen eta horra hor nun ari zaizkigun beltzez margotzen. Jauregi ederrak anitz ditugu herrian, baina ezpairik gabe atenziorik gehiena ematen duena Etxe Beltza izanen da. Lehendabizikoz ikusten duten orok, galdera bat egiten dute. Zergatik da bezbeltza etxe hori? Batzuek diotenez, Idiaker jaunari emaztea hil zitzaionean, bere nahigabea azaltzeko beltzez margotu omen zuen etxea.

Beste batzuek berriz esaten dute, Zuloagatarak hots Floreaga-koak eta Idiakerak (Etxe Beltzeak) ez zirela ongi konpontzen eta haserretu ziren batetan Floreaga-koak su eman nahi izan ziotela Etxe Beltzari, baina nola harritzkoa zen surik ez zuela hartu, baina beltzune batzuk gelditu zitzaizkiola eta orduan dena berdintzeagatik beltzez margotzea erabaki zuela etxeak jaunak. Geroztik etxe guztiak zuritzeko ordena etorri zenean, eztabaida ugari ibili ondoren Etxe Beltza ez zuritzea erabaki omen zuten eskualdeko intelektualek. Eta hor jarraitzen du beheltz Etxe handi honek ikusten duten guzietatik atenzioa emanaz.

TXINPARTAK

deba

NOIZ OTE?

Azken hilabete hauetan hitzaldi interesgarriak izan dugu herrian, zorionez ezin dezake inork uka.

Gauza jakinarririk esan digute. Irakaskintza, pedagogia, gizarte arazoa, jaitzia neurtua eta abar denontzat hezibide ditugula, agerian dago.

Baina gaur ez noakizue eraketa garrantzitsu hauek aztertzea, kezkatzen nauen beste zerbait aipatzera baizik.

Deban dugun hizlarietarik bat Joxe Mari Larramendi da. Bolada hontan herri askotan dira entzunak berari.

Zergatik ez Deban?

Antolatzaileek, Ikastolak eta Gazteen Elkarrekin batipat izan dezatela gogoan honelako bilerak herria begira behar direla. Eta zurkeriarik gabe, badu mutil azkar honek jakinduria zenbait gaiz gu bezalako ezjakin pila bati ikasgai ederrak emateko.

Inoiz ez bizi-bizia, eta Deba sartu da udako giro motel eta geldoan. Ea geroxago bederen Joxe Mari entzuteko aukera izaten dugun elkarte heien hitzaldi eta egitarauetan.

Gizalegez uka ezinezkoa derizkiogu.

ITZIARREN

Zabalkundeak zioen bezala Ekainaren 17an ospatu zen Itziarren "Gazteen Eguna".

Jende multzo handirik ez izan arren, jaialdiak alaiak eta euskal kutsu osokoak ziren. Abeslari, dantzari, bertsolari, zeren saioak eta anaitasunezko bazkaria tartean zelarik, dena poz giro jator batean igaro zen.

Urte piloan ari dira Itziartarrak holako jaiak moldatzen egun hori dela eta. Erraz menderatzen dituzte bertako gazte saiatuek jaialdiak dakazkieten lanak.

Baina folklorea utzi barik zergatik ez beste lan sail bati heldu? Liburu azoka, hitzaldi, mahai inguru eta honelakoak Itziarko arazoak aztertzeke.

Ez ote ditezke bi alderdiak batera lotu?

Badakigu hortarako eta gehiagorako ere gai dela Itziarko "Gazte Saila" bai jakinduriak, bai keme- nez.

IDIAKEZ

pasai donibane

DN. JOSE MIGUEL

Joan den astean, zertxobait idatzi genuen Dn. Jose Miguel Barandiaran arkeologo jakintsuari egindako omenaldiaz. Baina, xehetasun gehiago agertu nahi genuke Ekainaren 17an ospatu genuenari buruz.

Egun horretan, Euskal Herriko zenbait herritatik (gure herritik bi autobus), ume pila bildu zen Ataun herrian, Dn. Jose Miguelek egin duen eta egiten ari den lan ikargaria eskertu nahiaz.

Herriko frontoian, Herri Meza izan genuen Dn. Jose Miguelek berak emana. Ondoren, zenbait ikastolako dantzari taldeek, abeslariak, pailasok... parte hartu zuten. Angel Lertxundi, zarauztar idazle eta irakaslea, aski saiatu zen entzuleok parte har genezan.

Donostiako Kresala taldeak ere, bere «pailaso eta tontoekin», nahiko txalo jaso zuen bere lanengatik. Umeek (eta baita handiok ere) behintzat makina bat far eta algara egin zuten «tontoen» kontura.

Agerketa edo exposizioa ikusi ahal izan genuen. Euskal Herrian dauden ikastolak gogoan hartuz gero, ez ziren asko azaldu ageriketa hontara. Gure iritzi apalean, artista txiki hauen artean, gauza onik sumatu ahal izan genuen. Etorkizuna itxaropenez begira dezakegu. Umeek eskeinitako omenaldi hau amaitzeko, Don Jose Miguelek berak banatu zituen sariak eta berari oroigarri eder bat eman zitzaion.

TRIKUARRIETA

Aspaldiko adiskide ataudar bati, Trikuarrieta Z. ARGIAko Ataungo berri-emale joria, nor ote zen galdetu genion. Harrituta eta txundituta geratu ginen bere aurrean arkitu ginanean. Nola ez ba, 15 urte besterik ez bai ditu!! Nork esan zezakean mutil kozkor honek idazten dituen berriak eta artikulak, adina edo edade honetako «mukizu» bat zela?

«Nork irakatsi dik euskaraz?» galdetu genion. «Nik ez zekiat euskaraz motel», irripartu erantzun zidan eta jarraituz, «dakidan pittina neronek ikasi izan diat».

Batxilerr 5garrena ikasten ari da Beasaingo Institutuan eta Dn. Jose Miguelek inbilitzen omen da. Honek, nonbait, bultzatu eta animatu omen zuen idaztera.

Jarrai zak aurrera Trikuarrieta, hire lanak arretaz eta gogotsu irakurtzen bai dizkiagu!!

TRAINERILAK

Aurtengo Gipuzkoako Trainerila Txapelketa, Ekainaren 21ean haste-ko zen; baina, itsasoa handi bait zegoen, Ekainaren 23rako aldatu zen.

Gipuzkoako tripulazio onenek parte hartu dute Txapelketa honetan. Gure herritik ere, tripulazio bat irten da arraunlari gazte-gazteez osatua. Suerte ona izan dezatela eta... ea txapela herriratzen du- zuen!

Txapelketa honen bukaera, gure herrian izango da Uztailaren 31an. S. Ignazio egunez hain zuzen eta herriko festari amaiera emanaz.

HERIOTZA

Joakin Gereño, Puzka-zaharreta baserrikoa, 74 urtekin hil zitzaigun Ekainaren 20an. G.B.

Har bezate bere emazte, seme-alabek eta Maria bere arrebak, gure saminik beroena!!

INALURRETAK

mutriku

GAUR AMABOST URTE

Gogoratze utsaz biotz ikara d-tokit. 1958ko Ekainaren 30ean zen, San Pedro txiki eguna gogoangarri. Zer zoritxar eta ondandendi izan genuen gure Mutriku maitagarri on- tan, ondotox dakigu. Gogoratzen al zera irakurle, bat-bateko su aldi beldurgarri arrek erri ontako orma guziak beltzez nola estali zituen?

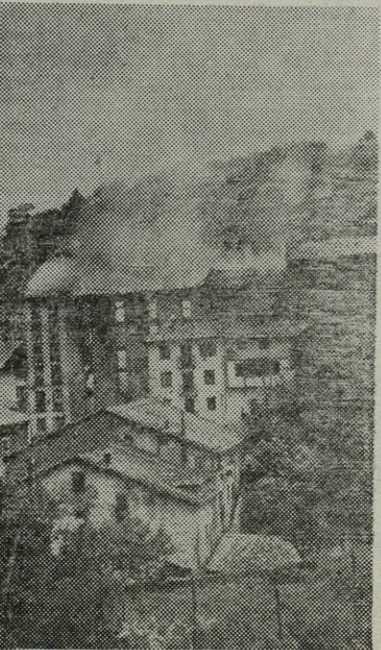
Gaur amabost urte, bai, San Pedro txiki eguna. Motrikoar arrant- zaleen jairik alai eta errikoi. Nork usteko zukeen, egun garbi alai arrek biurtu bear zuela egun itun negargarri ura?

Gertaera lazkarria benetan! An- go Eliz guzietako ezkil durundaren etengabeko otsa! An- go kaleetako jendetzaren karraxiak eta zorame- na. Eleizetako ezkiakots eta itsa- siontzen turutaren zarata artean ez zan besterik entzuten. Sua!! Sua!! Ezkaratz barneko etxeokan- dre lantegietako langille, erri gu- ziko zaar eta gazte, egundoko lais- terren zoritxarrezko su tokira, egi- ñaalean. Orobat, Ondarru, Eibar, Donostia eta Bilboko bonberoak, baina alferrik. Ikaragarriko sugar amorratuaren aurrean, gizonaren egiñaalak utsak ziran. Sugar eta txinpart gorriaren aserre biziak, bai- zirudien erri osoa kixkali bear zuela.

Ura suaren amorroa! Bat-batean kearen beltz-lodiak erri guzia illun- du zuen. Batzuek beren aurtxoak zintzilik zituztelarik, beldurgarriko arrisku gogorrean jokatu, euren bizi-lekutik atereaz, teillatuz-teillatu auzoetako etxeetara jo zuten. Bes- te baztuk, leiotik lokarri bidez bi- zirik atera ziren, eta beste aiton- amona zaar gaixok beren illoba- txoekin etzuten irtetzerik izan... bertan erre ziran. Zazpi ziran su artean il ziranak... zazpi martiri!

Amabost urte! Ogeita lau sendi; eunda ogeita amar lagun bizileku- rik gabe gelditu ziran. Aterpeen aztarrenik ez, soñean soñekoekin, zearo erurkarri, goian zeara eta be- an lurra besterik gabe...

Berritu ditzagun gure otoi- z be- roenak il ziren arima aien alde, betiko atsedena izan dezaten.

Zenbat zoritxar! Zenbat nalgabe! Nolako samintasuna! Beti goguan izango degu San Pedro txiki eguna. Ekaitz gogorrek menperatu zun

Mutriku erri kutuna, Erruki zaitez! o Jesus ona! Itzuli goi-maitasuna, Il ziran aiek izan zezaten Betiko atsedena zoruna.

ANDONEGI

ONGI ETORRIA

Basurko eta Ulaziatar Juan Manuel apaiz jauna, Ekuadorko lurral- deetan bost urte igaro ondoren, gure artean arkitzen zaigu. Errita- ren artean, eta batez ere gazteen eta kirol-zaleen artean pozkarri izan da bere etorrera. Izan ere, nork ez du ezagutzen ain erriko den apaiz jator eta ostikalarri bikaina?

Ongi etorri On Juan Manuel, on- do merezia dezun oporraldia atse- gin gerta dakizula opa dizugu.

ELKAR BATAIO EGUNA

Ekainaren 10ean, Eliz Nagusian ospatu zen Elkar Bataio Eguna. Egun oietan, oitu bezela, ospe aundienarekin egin ere. Ona emen kristau berrien izenak: ALAITZ Elezgarai Galparsoro: IZASKUN Osi- nalde De Miguel: MAIDER Barre- netxea Elorza: ZIGOR Lizardi Lai- zirika: ASIER Lizardi Iltuarte: GO- TZON Ortiz-Landaluze Aristondo: JOSE AGUSTIN Egurbide Mendiza- bal eta JOKIN Larrañaka Illarra- mendi.

Zorionak guraso eta aita-amabi- txi guzietatik eta batez ere gure adis- kide eta lagun zaar diren Balentin Zumalabe eta Juakin Txikiri.

JESUSEN BIOTZAREN EGUNA

Aurtengo urte ontan Jesusen Bio- tzaren eguna Pedro Deunaren egu- nez datorkigunez, Elizaren aginduz Jesusen Biotzaren eguna Uztaila- ren leenengo igandera aldatua izan da. Beraz Jesusen Biotzaren Bille- iakoek beren elizkizun eta Jaunar- tze Nagusia, datorren illaren leen-engo igandean amarretako Meza Na- gusian izango dute. Elizkizun eta Jaunartze ontara erritar guztiak deitua- k gelditzen dira.

ERIOTZA

Ekainaren 13an, il zan Arruti eta Aranberriatar Isabel, gure lagun Arrizabalagatar Joxeren amagiarre- ba. Jaungoikoak lurreko zorionari zerukoa ezarri dio. Goian bego. Biotz barrendik atsekabeen lagun- tzen diegu bere semealaba guziet.

ANDONEGI

BURURA ETORTZEN DIREN GAUZAK

—Gezurak diranean, haizeak ere topo egiten du esanekin, eta nola ez izatearekin.

—Beldurra dagoenean, gezurra egia baita, eta hobeto esanda ez dago bata eta besterik.

—Dirua dantzan dabilanean, ez dago arrazoirik, bera nahiko da arrazoiztat.

—Gosea dagoenean, gorputzak eta izpiritua duten indarrak, tri- pako soñiak hartzen dute. Itan agertzen bada laino bat, gure herrian euria.

—Eguzkia agertzen denean ez ge- —Zerua urdin dagoenean eta ber- ra konturatzen; ordua dek begiko trapuk kentzeko.

—Arrantzaleak etxera datoze- nean, arrantzaz galdetzen dugu; noiz hain bizimoduaz?

—Ikastolak behar dute laguntza, esaten dugu; agertuko al ginake bertara, telebistan futbola egon ez- kero? Na, nahi!

—Gazteari hegoak moztu behar zaizkio! Ni, gaztea naiz eta aspaldi moztu zizkidaten, eta zuei?

—Sarritan: ummea nerea da! eta berak pentsatzeko eskubiderik ez ote duen galdetzen badu, guk erant- zungo dugu: ixilik, umeak ez du pentsatu! Ziur gaude?

—Gure herrian, zine-forun izaten da; zertarako ote da? behintzat ez al da berrehunetik ehun gelditze- ko izango.

—Gure herrian injustiziak badi- ra! baina esatekoen, bakarrik ahoa zabaltzen badugu, hobe da ixilik egon.

—Badira euskera zaleak, soinu jotzaileak, ekintzaleak, baita korri- kalariak, abeslariak ere... eta gure herrian? ni ere barrenen sartuta, gehienak kritikariak.

—Bertsolariak askotan esaten du- te: ez dugu arrazoirik, gutxi gera- lako. Baina gauza batzutan gutxia- go oraindik.

—Kanta batek esaten du: Gaz- tea naiz eta ulertu ezin dut zer gertatzen da munduan. Hobe izan- go da ez ulertzea, zeren eta ulertu dutenak, oso gaizki pasatzen dute!

—Zer da gizona? kristau izatea? Ezetz erantzungo dugu, baina ez direnei zergatik jartzen diegu gizo- nak ez duten «kalifikatiboak»?

—Lan zaila gurasok oraingo gaz- teekin, eta gazteek gurasoekin?

—Egun honetan, euria egin du eta buruan lorea ateratzen zait.

—Nahi nuke beste pixka bat egin lezan; horrela datorren larunbata- rako, beste zerbait idatziko nuke.

MARKEL

bergara

Egun ontako lan astialdiak, ken- du dizkigu gure jaietako aje, lurrin eta keak. Leenengo orduetan ez zan zalaparta aundirik lantegietar-ako bideak artu ditugunean, ba- ñan, tira, gaurko eguna atzean utzi dugu beintzat eta betiko arloari jarraitzeko ez degu kezkarik, da- nera oituta egonbear.

Aurtengo Pazko jaiak joan zaiz- kigu datorren urtera arte. Egural- diak lagundu digu azkenengo egu- nerarte. Astearte arratsalde, izu- garrizko euri zaparrada batek agur- tu gintuen.

Jendea erruz izanda, aukeran geiegi. Leku guziak gaifezka arki- tzen ziran eta ezertarako tokirik ez; pentsa zazue gurtariak, ia or- dubete bear izan zuela erri au iga- rotzeko; gure adiskide dan Bikuria «La Voz de España» erri ontako berri emailleak, zerbait badio as- tearteko orrian.

Igandeak 3. Udaletxe eta Irigoien Elkarteen babesean, Udaletxe-ko gela nagusian ospatu edo iriki zan Diru eta Sella erakusketa.

Erakusketa benetan aintzagarria eta polita; gauza asko erakusten digu, batezbe antxiñako errien nor- tasuna istorian zear.

Alako erakusketak sarriago izan bear lukete. Onen bukaera illaren 6an izan zan.

Illak 9. Arratsaldeko 7etan iriki zan «EXPOSICION GRAFICA DE LA REALIDAD SOCIO-ECONOMICA DE VERGARA».

«Presentación de los resultados del estudio previo al Plan General de Ordenación urbana de Vergara».

Asmoak ez dira txarrak baiñan, alan egingo ote da? Galdera au egiten degu, izan ere guk ezagutu eta ezagutzen ari geran aldaketak emendik aurrera ere alaxe izango ote diran... batzuen mesederako.

Irakurleak daki «Plan parcial Maz- tarreka-San Antonio»onen leenengo planak nolako aldaketa izan zu- ten, bigarrenak ere bai, eta orain, zer gertatzen da?

Jauntxokeria aurrera eramanaz bide au zabaldur bear bada etxeak bota bear eta etxe aietako sen- diak beste bizileku bat aurrez bear eskubide guzietan. Nork azkatuko du zizkoa? Españiako Bankuak?

Gorrotok eta ikusi eziñak sor- tzeke lanbide aukerakoa eta gauza auen errua, gure iritzi, geuk ere badegula esan bear, zifegotzi edo kontzejal auteskundeak diranean, arlo parregarri bezela uzten ditu- gu. Baiñan gero dira ipuiak.

Beste jaien egitaraua bere bi- dean joan ziran, ereserki saioak, zezanak, txirrindulari lasterketa, xa- ke biziduna (ajedrez viviente) eta abar.

Datorren urterako ez dakigu txi- rrindularitzak zer jokaera izango duen erri ontan, ba onen bukaeran bein ere ez degu ikusi ain jende gutxi.

Xake biziduna, pelotalekuan izan zan, baiñan egiaren alde esan bear degu, ori leenago ere egin zala erri ontan.

Azpil irastea (tiro al plato) Elo- su-gaifnean aukeratu dute aurtengo ontan, baiñan bigarren egune-ko saioa datorren larunbaterako utzi bearra izan zan lañotartean izkuta- tzen ziralako.

MENDIKOI

eibar

SAN JUAN

San Juan elizato edo ermitaren jatorria Eibarren ez da ezagutzen. 1863 urterako bazegoala bat beintzat badakigu.

1784 urteko martxoaren 11an, udalak egin zuan batzarrean, Juan Baskaran Jaunak elizato au anditu zedila eskatu zuan eta bere dirua eskeini ere bai eskabidea bete zedin. Udalak baietza eman zion esker bereonarekin batean.

Untzagako enparantzan zegoan elizato au. Enparantza berria egin zanean 1901 garren urte inguruan, lurreratu zan elizatoa eta ordain zedila udaletxe barruan berri bat irikiko zala agindu zaien Gotzai jaunari. Ta alaxe egin zan baina ez da erabili gaixotxera eraman ziralako elizatoan zeuden S. Juan-en irudia eta aldea.

S. Andres izan arren Eibarko zaindaria, beti izan dira garrantzi aundikoak Eibarren San Juan jaia. Bear bada, S. Andres egunean eguraldi txarra egiten du geienetan eta S. Juan eguna berri, egunik luzeena eta eguraldi ederrak egiten dakiana da. Beste alde batetik, danok dakigu zein ezaguna dan eta zein aitua Euskalerrri eta Europa guzian.

S. Juan egunak ta geiago oraindik bezpera gauak arau asko eta jai aundiak ezagututakoak dira. Arau edo rito onek iru gauza azaltzea nai izan dute, leengo eguzkiari gurtze bat, bigarren urari, eta azkenez landareei.

Eguzkiari gurtze bezela suak pizten ziran enparantzetan eta dantza egiten zan inguruan. Gainetik triska egiteko oitura ere ba zan, eta au egiterakoan gauza berezi batzuk irabazten ziralaz uste zuten, gaixo eta beste orrelako gaitzetatik askatzea bezela.

Urari gurtze bezela, S. Juanen izenean edo S. Juan zaindari bezela zuten iturrietara edatera edo garbitzera joaten zan jendea. (Betelu, Igantzi, Isasondo).

Landareak bedeinkatzeko oitura izango da, noski, ezagunenetako bat. Gaur egunean ere, baserrietako ate eta atarrietan bedeinkatutako landareak zintzilik ikusi genezakeelaz, zuaitz enborretatik ateratako zuraz egindako gurutzetako batekin batean.

Sorginak aldentzeko arao edo «conjuro» erderaz deritzana egiteko gaua ere, S. Juan bezpera gaua zan.

Gaur eguneko S. Juan bezpera gauetik, S. Juan bezpera gau zaarera alde aundia dago. Gaurko S. Juan bezpera gauean leengo suak suzko erroberengaitik aldatuak izan dira, su inguruan egiten ziran dantzek «Los Diamantes»-ek soinu joaz egiten diranegaitik Untzagan eta iauterik gogoratzen gaituen oiturak tanborradagaitik.

Ala ere gauza bat esan genezake leengo eta oraingo S. Juane-gaitik:

«Au da eguna!, zoragarria!
konsolatze mundu guztia.
Poitu gizonak, abestu erriak
S. Juanen egun miragarria!»
(S. Juan-en abestitik)

KRUZETA-TAR ODILE

andoain

ANDOAINDAR EZEZAGUN BAT

Omenaldiak egitea, bidezkoa deritzagu eta egia esan, egiten ari gara. Larramendiri, Leizatar Joani, Ama Kandidari, Errori eta abar. Hoiek guziak, gizaki azkarrak, argiak eta aipagarriak izan dira eta bere garaian garrantziko ekintzak egin zituztenak.

Horien bizi kondairak eta egin-tzak maiz entzun eta irakurri izan ditugu. Bada ordea Andoainen bat, ahantzirik daukaguna; bere izen deiturak nun nahi eta noiz nahi entzuten ditugu, ahoz aho darabil-tzagu; bere lanak, bere egintzak, egunoro ikusten ditugu, bere ondorena egunoro ikuitzen dugu; etxe barruan dadukagu, atarian nun nahi ageri da. Herrikoak begi aurrean nabaitzen dugu eta arrotzak ere ustiatzen dute.

Eta gizaki honekin inor ez da gogoratzen; bere izenarekin karrika bat ere ez dadukagu eta oroitari bat jasotzeko barrenik ere ez dugu izan! Izan handiz, Erro eta bestek hainbat izan ez bazan ere, Aindoaingo eta inguruetako herriek, haiek hainbat on edo gehiago eman diona da. Zein izan zan, zer egin zuan eta zer egiten ari dan, idatzeko garaia heldu da eta baita berak egindako lanari hautsak harrotzeko garaia ere.

Nire gaurko lan hau, motza izanen da; bazterretatik ageri zaharrak ateratzeko beta behar da eta guk betarik gutxi izaten dugu. Ongi egindako idazti edo liburu berezia hobeki izango litzake baina lan hori egiteko ordu asko joango lirake; gure ondorengoei, gai honi buruz, ia guk baino zertxobat gehiago egiten duten! Gaurko, hona hemen neure jakinduri guziak. KIZA dugu. JOAN MARTIN! FEGARRA-ETXEBESTE eta EGUZKIZA dugu. JOAN MARTIN! Felipe laugarren erregeren idazkari izan zan; Feliperen batzordetako eta Herri-diruak erabiltzen zituen etxekoa (HACIENDA)koa eta Tabako-orria erabiltzen zituaneakoa. Etzan edozein halazankoa! Ziur ziur nun jaioa zan ez dakigu; Aindoainen sortua zala bai eta Eguzkiza basetxearen alboan nola nahi ere.

Bere azken-gogoan edo testamentuan, IRIGOYEN basetxean jaioa dala dio baina basetxe hori nun da orain? Edo eta beste izen batekin bataiatu ote dugu? Eguzkiza, alboan zuala, dio berak, lehen idatzi dutan bezala. Bere azken gogoan, Anzuolako idazkariak baieztu zuan eta 1735eko Uztailaren 30ean Madriden baimendua izan zen.

Gizaki honen diruak erruzkoak izango ziren eta danak AINDO-ANGO herriaren eskuetara iritxi ziren eta ikastetxe bat egiteko. Behartsuentzat ikastetxe bat egiteko; horrela dio berak, behintzat. Ikastetxe hori egiteko BATZORDEA noiz osatu zen oraindik ez dugu jakin ahal izan baina beste gauza bat jakin dugu. 1812an Gipuzkoako «Diputazioak» ikastetxe edo «FUNDAZIO» honi, hainbesteko bat ordaintzen zion. Zergatik?

LEGARRA-ETXEBESTE EGUZKIZA jaun hark ixurritako dirutzak, Batzordeak, «Diputazioa»ri aurreratu zitkien eta diru haiek Irundik Gasteizara egin zan bidezabalean ixuri zituzten. Baina diru haiek erabiltzeko eskubidea, Gipuzkoako Gotzai jaunak eta Aindoaingo Erretoreak zedukaten eta laguntzaile bezala Aindoaingo bi apaiz nagusienak eta orai ere hala izaten da. Dirutzak haiek bada Eliz kutsua zedukaten eta MENDIZABALEN garaian, JAUN honek AINDO-ANGO herriari kendu egin zitkien! Bitarte hortan Gotzai jaunak hainbesteko hura beti jaso zuan. Gerotik eta Gipuzkoako Gozia Kadena eta Eleta zala, Madrildik diru hoiek honera ixurtzen hasi ziren; diru guztiak berriz Aindoainera iritxi ziren! Lehen aipatu detan Gotzai jaun horrek, 1907garren urtean ekarri zituan eta diru haiek erosi zituan gaurregun «La Salle» dagoen tokiko lur zati horiek. Gotzai jaunak, apaiztegia eta «Escuela de Comercio» jaso zuan; etxe berri hura erre egin zan. Hura erre zanean, han zeuden apaizgaiak nahiko lan izan zuten, handik bizirik iritxen! Gerotik zer gertatzen dan eta nola dijoakigun danok dakigu edo jakin behar bai behintzat.

Gizaki honen azken gogoan eta asmeak hemen ipintzea luze joko liguke eta lehen aipatu detan idatzia (liburua) egiten danean, han azalduko dira asmo haiek guztiak eta jomugak ere bai. Gaurko nahikoa dugula uste dut, gizaki honen egingiza nagusienak izentatzea ta Aindoaingo herriari gogora ekaraztea.

Zein zan, puxka bat argitu dugu; zer egin zuan eta bere ondorena zein eta zer dan eta nolakoa, danok ikusten ari gara.

Gizaki honen bizi-kondaira labur bat egin behar litzake eta MARTIN UGALDE, nire adiskide minari eskeintzen diot lan hau; berak hainbeste badezake!

Aindoaingo Gallo alkate jaunari nire eskea. Gutxienez karrika bat izentatzea LEGARRA-ETXEBESTE eta EGUZKIZA jaunari eta agian oroitarri bat hobe. Merez du!

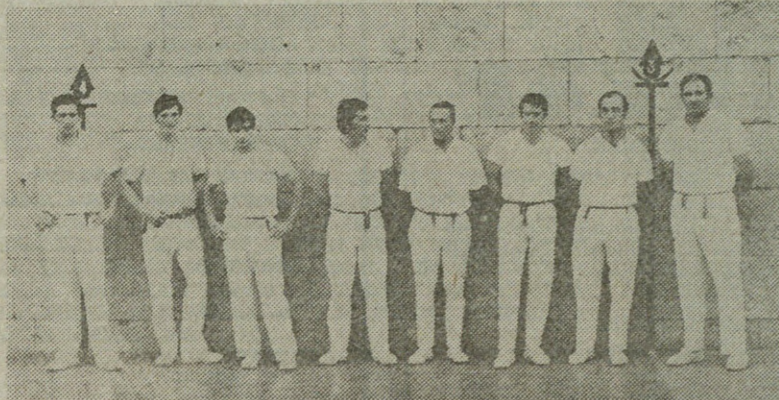
Nire lantxo hau amaitzen ari naizela berri txar bat iritxi zait. Etxeberria Joxe hil zaigula! Joxe Xope! Zeruko Argiaren arripeduna zen eta pozik irakurtzen zuan astekari hau; behin baino gehia-

gotan maxiatzen genituen «Zeruko Argiaren» albisteak eta berriak! Goitik lagunduko ahal digu! Bere sendiari nire eta gure samin agurra. Goian bego!

TALDEKO BINGEN

elgoibar

Hona hemen 8 pelotari ikastolaren alde eta noiz nahi eta nun nahi jokatzeko prest. Ez da lehen aldiz laguntza eskaini dugutena eta gero ere itxaron dugu beiron laguntasuna. Ostiral arratsalde, euskal-ikuskizun polita eskainiaz, ikastolarentzat txanpon batzuk atera ahal izan genituen. Ezkerretik eskubira: Gabilondo, Aldazabal, Ansola, Alberdi, Arriaran II, Arriola IV, Txikuri eta Etxabe X. Bada

jenderik ikastolari laguntzeko. Eskerrik asko ikastolaren partez.

—oOo—

Igandean (Ekainak 17) umetxoan eguna ospatu genuen gure herrian. Goizean kalejira alaiak, 300 dantzari eta 60 txistulari herriar, herriko enparantza nagusiraino. Hemen umetxo batek agurra egin ondoren, dantza saioa Benetan zoragarria izan zan umetxo hauek sortu zuten giroa. Urtean zehar ikasi dituzten dantzak dantzatuaz.

Arratsaldean beste kalejira baten ondoren, ikastolako umetxoan saioa. Abesti eta antzerkitxoak eskeiniar. Benetan herri giro baten ezaugarri interesgarria.

Bestalde, aipagarri dugu ere, 80 gazte hurbildu ziralaz umetxoak zuzentzen eta antolaketan lanetan. Bada giroa gure herrian. (Marisabelek).

—oOo—

Zenbait alderititik begiraturik, parregarri xamarra dela badirudi ere, guk egin beharra dugu. Gure seme-alabak heitzeko jarririk dugun ikastola aurrera eraman ahal izateko, honi ez dagokion beste zenbait lan egiten eta antolatzen ariren gara.

Bai, antzerki, abestalde, futbol partiduak, pelota partiduak, berbenak, jai aldiak eta mila modutako lanak, baina beti ikastolarentzat txanpon batzuk atera nahiz.

Behar bada, gure seme-alaben heziketak eta gure herri-kulturak, guk aipatu ditugun diru iturriak baino segurua goa beharko litzukete izan eta gure lan eta nekeak, ikastola bera, zuzentzen eman; baina besterik da.

Hala ere badu alderdi onik. Herriarren kontzientziatze lana benetan interesgarria da. Nun nahi-tik sortzen dira laguntzaileak eta hauen bidez herrigiro bat sortzen da. Gure «Trinidad jaia» gutxitan bezalako euskal-giroak izan ditugu. Eta hau dena, herritar gazte talde bati esker.

—oOo—

Oraintsu, J. M. Aizpitarte al-dendu zaigu eta betirako al-dendu ere. 1932ko urtean Batzokiko Lehendakari izana zen berau. Guda ondorengo eta bere gertaldi txiki bat aipatu nahi dut. Zeren, Euskalerriaren gorazarreko deihadar egin zuelako Donostiara eramanaz giltzaperatu zuten. Bere anaia Balentinek (G.B.) influentzia zuela-ko edo, bertara joanik, bai berehala atera ere. Irten bezain laister, espetxiari begira jarriaz «se-kulako» deihadarrez lehena esan omen zuen berriz ere. Eta anaia Balentinek galdetu:

—Hi, zer esan dok hori? Biek sartuko gaituek barrura!

—Etxaok ardura —erantzun Joxemarik. Honelakoxea genuen bai Jaxemari bainan Goian Bego.

—oOo—

Elizak gurasoei eraturiko eta seme-alaben heziketa buruzko kursillo bat bukatu zaigu. Halatsuko mintzaldiak lehendik ere sarri eratuak dira gure herrian. Olean-olean, honela behartu eta ohierazten gaituzte erderazkoetara joaten eta euskeraz eratu beharrik ez dute ikusten. Nahiz eta hitzaldi hau-etara doazenak gehienak euskal-dunak izan. Hala ere «korront» horretan murgildu nahi ez dugunok sarri galdetu dugu, ea guretzakoa noiz eratu behar ote duten. Erantzuna beti berdina: «Bai, eratu behar ditugu bai». Nunbait oraindik ere kanpoan gelditzen garen banakaok, «korront» horretara ohi-

gai honetaz. Gazte talde batek aditza ematen zidanez, ez omen dute Jakin ulertzen. Euskerarik landu ahal dute horiek? Zergatik ez dute ulertzen, gaia menderatzen ez dutelako ala euskera zailegia zaile-lako? Alianza Editorialeko liburuak irakurtzeko gai ahal dira? Ez gaitzen arrazoi eta aitzaki merketan ibili.

Euskal Kultur giroa, nekez berderik, indartzen ari da. Galdi ne-ketsua, baina bada tiraka gogor dabilenik eta aurrera goaz. Galdutako trenari itxedotea eskatzea al-perrikakoa den bezalaxe, euskal alorrean alperrikakoa izango dira zenbaiten al-ene hotsak.

Ea bada orain artekoa jasorik, geureganaturik, aurrerantzean ere gure egitekoa betetzen dugun. Jarrai Jakin aurrera, eta jarrai euskaltasunez ari zareten euskal editorialak.

INAKI

irakurleak
mintzo

EUSKARA NAFARROAN

Nafarroako euskararen egoera dala ta, azken hontan argitaratu da lan franko, astekari hortan.

Hala ere, iritzi emalle gehienak ez dira nafarrak edo kanpoan bizi dira. Horrexek bultzatu nau zenbait lerro idatzera, zeren nafarrak naiz eta bertan bizi naiz.

1.—Azken Z. Argian —537 garren zenbakian hain zuzen— L. M. Mujikaren «Eliza kultur-kolonialista Nafarroan» artikulua irakurri dut.

Lehenik, berarekin ados nagoela, esan behar dut: Euskaltzale diren eliz-gizon asko dago, baina baita beren errazkeriari esker, kalte handiak egin dizkigutenak ere.

Eta pentsatzen dut, egin dizkiguten kalteak ordaintzeko ordua badela.

2.—Zenbaki berean A. Irigaray jaunak erantzuten dio Andolin Eguzkitzak, duela gutti, Zeruko Argian argitaratuko, artikulua.

Honi buruz bi ohar egin nahi nituzke.

a) Andolin Eguzkitzak —eta nik ere bai— egoera latza ikusten du. Agian bera baino gaizteagorik ez bait du entzuten euskaraz.

b) A. Irigarayk, alderantziz bera baino euskaldun gaizteago asko ikusten ditu. Beraz, normala deritzat, gu baino optimistagoa izateari.

A. Irigarayentzat herri batean 30 urte gorakoak euskaraz mintzo badira egoera hain txarra ez dela dio.

Nereiz oso larria da eta Larresororen «Mate matika eta erderomanoak» delako artikuluan adierazten diguna aplikatzen badugu esan ditek hiltzeaz dagoela euskal herri hori.

Etorkizun ilun hau ager erazi, behar dugu, Diputazioak, Ayuntamentuek eta abarrek jar ditzaten, premiazoak eta gerorako utz ezinek diren erremedioak.

Axularren «geroko gero» gerta ez dakigun.

Beste puntu bat ere agertu nahi nuke: L. M. Mujikak bere artikuluan esaten duen bezala, alderdi hontan konplejo gaitzak dauka euskaldunak.

Bere burua gutxiagotzat dauka.

Erdaldun guziak jakintsuak iduritzen zaizkio.

Iruditzen zait konplejo hauek nola sortu diren eta nola aldatzen diren estudiantzeari merezi lukeala.

Hortarako, Sikologia eta Soziologiako irakasle edo ikasle bakar edo talderen batek enkueta eta holakoak egin behar litzuke. Ea nor aurratzen den. Gure laguntza izanen luke.

TXURDANE

irun

IKASTAROAREN AMAIERA

Ikastaroaren amaieran aurkitzen gera, baina bukaera ezin hobea eman diola ikastolak esan behar. Urtean zehar egindako lanaren agerpen bizi izan zen sariketa gisa Irungo Atsegiñan antolatu zuten marrazkien eta esku lanen erakusketa. Jenderik asko bildu zen berau ikustera San Juan egun goizean. Herriko artista ezagunak, Basterretxea, Grazenea, eta abar, han genituen beren iritziak emateko, sarritu beharrezko lanak hautatzeko.

Egun berean egin zen jaialdia, antzerkia eta abar, oso txalotua izan zen.

Zorionak urtean zehar ainbeste lan egin dutenoi, irakasle eta ikasleoi. Hori baita saririk onena, hots, heziketa bidean denbora aprobetxatu izana, alegia.

Udako oporraldia ongi merezia duzute. Atsedena hartu, ekin eta jarrai.

Joxe Migel

hernani

MEZA EUSKERAZ

Donostiara txango bat egin genuen lehengo igande batean eta baita meza entzun ere bidenabar. Herri Jesuita elzerra entzun genuen Aita Jesuiten Elizan. Patxi Altuna meza emalle zelarik, Azpillaga eta Oskarbi abestaldeak ere han genituen eliztarrek mezatan parte hartzen zutelarik. Meza bikaina, benetan.

Meza emalleak, Patxi Altunak, argi, garbi, aisa, zailu, edozein gai menderatzen dakien ezkeror, eliztarren buru bihotzak ikuituaz jardun zuen. Badute Patxiarengandik beste zenbait apaizek zer ikasia, eta baita gure aldetik ere zer egi-na.

JAKIN ERRUDUN?

Jakin liburu sailerako harpide berriak bilatzen ibiliak gera. Harreman interesgarriak izan dugu

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen agentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlaim.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlaim.

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

BONDIKA-ASUA

E. Astarica

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaka

SILBAO

Libreria Armendariz
Dr. Arellano, 50
Libreria Azkategui
Cinturera, 4
Libreria Bilbaina
Plaza de los Martires, 2
Libreria Verdes
Correo, 7

CAIBAKANO

1. Altuna
Urrutia, 24

ABADIANO

1. E. Zuherra
S. Buidarra

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

DIRU KONTU BEREZIAK DENDARIANTZAT

Benetan onurakorra zaizu: zerbitzuak ugaltzen dituelako, arremanetan erretasunik izango duzulako, noiz nai argibide edo informaziorik jaso dezakezulako.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIAK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu eror

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

AITA SANTUTZA

(eta II)

Vaticanoko Lehen Batzar Nagusiaz geroztik toneladaka liburu idatzi dira Aita Santutzaren nahitaezotasuna agertuz, eta bere jatorriasun eta edertasuna mila arrazoi ezberdinez goraitpatuz. Hala ere Aita Santu arazoak beti bezain ilun jarraitzen du kristau eliza ezberdinen elkarriketarakoan. Ez da pauso bat bera ere aurreratu. Zer dala eta?

Azter ditzagun laburki Eliza Katolikoak Aita Santutzaren beharra frogatzeko erabil izan dituen arrazoiak.

Hiru puntu hauetan bil ditezke:

1.—Pedro bere «primadoa», bere nagusigoa, bere eskubideak, Jesusengandik zuzen zuzenean jaso zituen. Beraz Pedro Elizaren ageriko buru izan zen.

2.—Pedro hil zenean beste gotzai baten esku gelditu zen haren ondorengotza. Eliztar guztiek onartu zuten ondorengotza hau. Elizak beraz beti izan du ageriko buru bat.

3.—Pedro Erromako Gotzai izan zen eta Erroman hil zen. Hura hil zenean Elizarekiko nagusigoa Erromako gotzaiaren esku gelditu zen. Geroztik nagusiko honen esku aldatzea Erromako gotzaiaren aitean gertatu da beti. Elizak beti izan duen Aita Santu hori beraz, Erromako gotzai izan da beti.

ARRAZOI HAUEK AZTERKETA

Arrazoiaketa hau guztiz logikoa da. Hala ere ez protestanteek, ez sortaldeko ortodoxoek arrazoiaketa honen egiazki aitortzen dute. Eta katolikoek artean ere, orain diodan hau nere susmoa bakarrik da, oso teologo gutxi egongo da gaur, arrazoiaketa era honekin teologo protestante bat konbenzitu dezaketela usteko duenik. Zergatik?

Eliza Katolikoak Aita Santutza, instituzio era guztia bezala, hasera haseratik eta behin betirako, bere xehetasun guztietan aldaezin eta nahitaezko bezala ulertu nahi izan du. Aurrebaldintza honekin arrazoitu du beti: Egun Eliza bat egiazkoa da bere eraketa guztian Pasko ondorengo lehen elkarte haren berdina berdina delako. Eliza alda ezina da. Presupostu honekin egin dituzte beren kondaira azterketak, eta presupoztuz erabakitakoaren baieztapena arkitzea izan dute beren helburu bakarra. Hori ez da ordea beti erraz gertatzen, batipat presupostua oker bidetik doanean.

Haseran aipaturiko liburu hoiek idatzi dituztenak berehala konturatu ziren kristau Elizaren lehen bi mendetako Aita Santutzari buruz azken hitz gutxi bota ditezkeela. Horregatik beren arrazoiaketa lehen punduan oinarritzen dira nagusiki. Azter ditzagun laburki, lehen pundua azkenetako utzita.

2.—Pedro lehen kristau elkartean aintzindaritza bat izan zuela gauza garbia da (aztertuko dugu gero). Aintzindaritza hori juridikoki zehaztea oso zaila da, hala ere. Era guztitara, Pedoren azken urteei buruz ezer gutxi dakigu. Antiokiatik aldegin zuenetik ez da Pedro Itun Berrian gehiago agertzen. Pedro bere azken urteetan Elizaren barruan izan zuen egitekoaz ezer gutxi esan dezakegu beraz, eta gutxiago noski haren onodorengoak izan zezakeenaz.

3.—Pedro ziurrenez Erroman hil zen. Pedro eta Paulok eraturikotzat bezala jotzen du Erromako elkarrekin bere burua, eta hala izatean oinarritzen da sortzen ziren eztabaidetan kristau tradizioz jatorrenaren jabe zela frogatzeko. Baina bigarren mendeko azken aldera arte ez daiteke erabaki Erromako elkarrekin aintzindaritza hori izan zuenik, eta gutxiago aintzindaritza hori, Pedoren eskubideak jaso zituelako, Gotzaiaren Aita Santutzan oinarritzen zenik. Hirugarren gizaldiaz gero Aita Santutza bat gero eta garbiago agertzen da.

1.—Lehen arrazoiak, Jesusek berak ezarri zuela Aita Santutza, arrazoi gogorra da, baina presupostu honen barruan bakarrik gertatzen da arrazoi, hots, Jesusek Eliza bere zehaztasun osoan eraiki zuelakoan. Egun ordea teologia mailan egia garbitzat jotzen da, Jesusek ez zuela zuzenki Elizarik sortu. Eliza pasko gertakizun da eta sentidu horretan Jeusen jarraile. Jesusek Elizarik sortu ez bazuen berriz, ezin Berarengana joko dugu geroztik sorturiko elkarrekin barruan Pedrok zezakean egitekoa zehaztu dagigun.

PEDROREN EGITEKOA

Eliza eboluzioaren fruitu da. Aita Santutza ere berdina. Eliza Jesusen asmoari jarraitu zitzaion neurrian gertatu zen egiazko. Aita Santutza ere berdina. Aita Santutza egiazko eta beharrezko Pedoren egitekoari jarraitzen dion neurrian gertatzen da.

Jesus Jainkoak berbitu zuela sinestean datza Elizaren arrazoiak. Hortan sinesten duelako ekiten dio haren erakutsiak bete-teari. Berbitzean du beraz oinarria, eta Pedro da hain zuzen Berbitze horren lekuko nagusi, Jesusen ikasleen artean ere leku berezia izan zuen Pedro hura bera.

Hark ikusi zuen lehenik, eta geroztik guk ere ikusi degu (Kor 1, 15), eta guk ere Pedoren sinestean berdina dugu. Pedro berehala sinestunaren batasunaren, gogo-berdintasunaren agerpen gertatzen da. Pedro izango da haseran sermolaria iaioena, hura mintzatuko da sinestunaren izenean. Hura gertatzen da gidari, hark zuzentzen du lehen pausok emanik doan elkarrekin.

Eta hain zuzen egiteko hau betetzen zuelako ezartzen dituzte Ebangelariak Jesus eta Pedoren arteko elkar-hizketa bereziak. Hau agertu nahi: Pedrok zuzentzen duen elkarrekin Jesusen asmoen jarraitzaile dela, elkarrekin hura ez dela Pedoren, edo gerora, Paulo bezala, sortu zitezkeen lider batzuen azkarkeriaren fruitu. Jesus dela elkarrekin haren buru, oinarri eta arrazoi.

Lehen elkarrekin haren batasunak ez du ordea ezerean sentidurik, zertarako batu diren ahanzten badute. Horregatik Pedoren inguruan bildurik arkitzen den elkarrekin hura, munduan zehar sakabanatuko da Berri Ona zabaltzera. Hori da beren kezka nagusia eta Pedro ere hortara dedikatuko da. Zabaltzaile bat gehiago gertatuko da. Ez da bere elkartetxoari begira bakarrik geldituko. Horregatik izkutatzan zaigu Pedro Itun Berriko idazkietan: bere egitekoaren eraginez.

AITA SANTUTZAREN EGITEKOA

Pedoren egiteko honen jarraile bezala Aita Santutza sortu da Elizaren historian. Historikoki sortu da. Horrek ez du ordea besterik gabe bere behararen egia ukatzen, baieztan baizik. Batasun

ELIZAREN BERRI

MENDEKOSTE GOIHERRIN: ESPIRITU SANDUAREN ETORRERA

Ekainaren 3an, Goiherriko apaizek, aspaldi honetan bailara osoa astintzen ari den CAF-eko huelgaz, izkribu bat irakurri zuten Meza guztietan. Badakigu, aipaturiko enpresako buruzagiei mingarri gertatu zitzaizela izkribua.

Hurrengo igandean, Mendekoste eguna zen. Elizak Espiritu Sainduaren etorrera ospatzen zuen. Egun horretarako ere, aurreko igandekoari aipaturiko mintzotasuna kentzeko edo, Goiherriko apaizek izkribu bat zuten irakurtzeko, Goiherriko bereziki egina. Zuzenean Gotzaiarengandik etorria zen. Zenbait elizatan bederen irakurri zen.

Interesgarri litzake, izkribu biak ondo samarretik analizatzea. Edonork dakizkikeen arrazoinengatik, ezin egiten ahal dut, ordea, hori hemen. Halere, lehenengo izkribuaz iritzi labur bat adierazi dudanez, azal dezadan bigarrenaz ere zerbait. Lehenengoaz buruzagiarena zenez, oraingoaz (bigarrenaz) langile batena izango da, bezperan deklaratzera kuartelera deitua izan zen batena.

Delako langilea, larunbatez joan zen mezara. Eta meza amaitu orduko, han joan zen sakristiara. "Hailu, Don... Espirituak gauzak argi eta garbi adieraziko zituela, baina hor irakurri duzun eskrito horrek ez digu halako argitasunik eman... Ez da horretan ageri, buruzagiaren ala langileen alde dagoen". Jakina, idatziz ezin adierazi gure langilearen aurpegi keraren urduria eta kexua.

PARROKIAIRTEKO CARITAS DONOSTIAKO DIOZESIAN

Aspaldi sortu zen Eibar aldean izen bereko era-kundea. Gora-beherarik franko izan du, ordudunik, erakunde horrek.

Azkenean, halere, Caritas delako erakundeari ere, beste hainbati bezala, heldu zaio berrikuntza garaia. Hain zuzen, Donostiako gotzaiak onartua dute Caritas erakunde barruan sail autonomo berriaren, Parrokiartekeo Caritas-en, araudia.

Aipaturiko sail autonomo honen helburua, giza eskubideen alde jokatzekoagatik zailtasunean aurkitzen direnei laguntzea izan da.

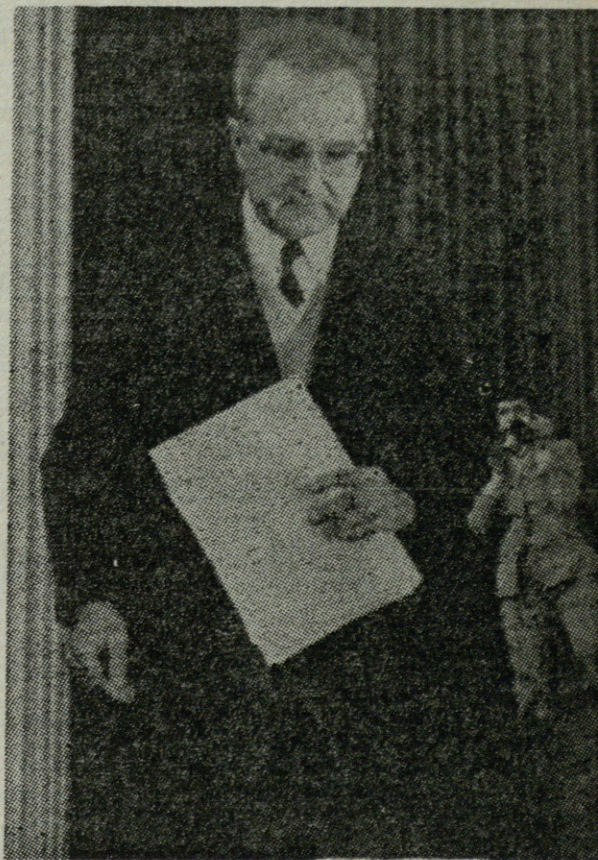
Badirudi, horrela, gure Caritas zaharra, indibidual mailako laguntzabide izateari utzi gabe, sozial mailako laguntzabide bihurtzen dela. Bejondaiola! Bejondaiola, batez ere, ustearen kontrako ustez horretan lan egin dutenei.

EIZAREN EBOLUZIOAZ ELKARRIZKETA PARISEN

"Informations catholiques internationales" delako astekariaren 20. urteburua dela eta, bereraz zuzendariak elkarriketara gonbidatu ditu Congar aita teologialari sonatua, Bernard Besret Boquen-go kristau-elkarrekin eragile kritikoa eta Roger Garaudy marxista famatua.

Lerro hauek idaztean, elkarriketa horretaz, bigarren eskuo (Le Monde 10-11-VI-73) kronikatxo bat besterik ez dut begi aurrean. Mamia, halere, hor uste dut izan dela; hala baieztatzen dit kronikariaren izenak.

Congar-ek dioena: XII Piren garaian nagusi izaniko "sistema katolikoaren" orde, goi-behe tankerako Eliza-ikusmoldearen orde, luze-zabal moldeko eklesiologia sortu da. Hau da: Elizaz lehen mailan jerarkikotasuna seinalatu orde, komunioa, elkartasuna

Roger Garaudy

seinalatzen da lehendabizi. Goi-behe bezala ikusi orde, maila bereko ikusten da Eliza.

Kontzilio ondoko garaian berezitasuna, honetan datza: "II Batikanoak ereindakoa ez beste zerbait sortu dela". Gazteriarentzat, izan ere, egia geroan dago, ez atzean; Elizaren mandatua, berriz, berri bat, mezu bat mendez mende ematean datza. Egitura guztiak dira zalantzan ipintzen. Irakaskintza (Elizarena) ia ezinezko kondiziotan betetzen da. Halere, Congar ez da etsirik ageri. "Elizaren historian haro ebanjeliozkoenaketa bat bizi dugu" dio. Elizak ez du aski, Paulorekin lehenik, Eliz-gurasoekin gero, judutar mundutik greziar mundura, kulturara igarotzeaz. "Herrian Eliza" bilakatu behar du; horrez gero, kultura askotariko bihurtu behar du.

Bernard Besret-ek, berriz, hau somatzen du Elizan: munduarekiko "lotura falta". Halere, prolema politikoaren bihotzean mistika sortzea nabari du. "Gure eginkizuna, dio, politikaren eta mistikaren arteko ezkontza egitea da".

Roger Garaudy harriturik azaltzen da, beren fede, erantzun bat bezala baino gehiago galdekizun edo arazo bezala, etsipen bezala baino gehiago gogortasun bezala, eta "dualismo handiena den zeru-lur arteko dualismoa gainditze bezala", gero eta kristau gehiago ari dela ikusten duelako. Iraultzaren sustraiak Europar, dio, kristautasunean dira.

Hiru adierazpen horien ondoren izan zen elkarriketan, hau esan zuen Georges Casalis protestante artzaiak: "Salbazioa erabateko askapena (liberazioa) da; askapena salbazioaren nahitaezko hasikin-eredu da. Politika eta mistika ezkon ezazi? Bai, noski; baina, mistika-mugimendu guztien kritika politikoa egitekotan; zeren mistika mota guztiak ez bait dira errugabe, askoz gutxiago ere".

AMUNSA

naren seinala eta euskari bezala sortu zen eta zabalkuntzarako indar bezala. Historia luzera izan du.

Historia horretan garrantzi handia izan du Elizarentzat. Gizaldi hoietan zehar ohizko ziren nagusikeria eta agintekarien arabera, absolutismo kutsu izugarri hornitu da. Eliza bera helburutzat hartzeak, nor izan nahiak, indarkeriara, nagusikeriara eraman dute, kristau batasunaren arrazoi bihurtu nahi izatera. Hori ezinezkoa da. Hor ditugu lekuko kristauok izan ditugun zatiketak.

Egun galdera ez da Aita Santutza bai hala ez. Galdere beste hau da: Aita Santutza, zer? nola? Aita Santutzak batasunaren agerpen izan behar du, egiazko batasunaren zirikatzaila. Kristau Elizak zatituta gauden bitartean, besterik gabe esan daiteke Aita Santutza ez dela gaur bere osotasunean gertatzen, ezta gutxiagorik ere.

Aita Santutzaren nagusigoaz, Aita Santuak juridikoki dezakean aginteaz mintzatuaz ez goaz inora. Bere egitekoa aztertu behar da. Erromak berak aztertu behar du, zein duen bere egitekoa, eta guk kristau bakoitzak aztertu behar dugu Aita Santutzari buruz izan behar dugun jokabidea. Bide honetatik bakarrik bil gaitzke berriro kristauok. Izan ere ez al da komiko xamarra gertatzen kristauok zatituta eta guztiz beldurti gauden bitartean Vaticano guzia —bere urte eta guzti— gure batasunaren ea indarraren fruitu bezala munduari agertzea?

JEXUX MARI MUJICA

ERAMAN - EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRANG

Urtebetez: 401963 - 487786

Iparagaitza, 8 - DONOSTIA

ZUMAIA

bar GOIKO

MOKAU GOXOEK
ARRAIA TA ARAGI ERREA

Urrutizkiña: 86 13 91
— ZUMAIA —

Sorasu Etxea

— 1880'GARREN URTEAN IRIKIA —

Urrutizkiña: 86 10 53

— ZUMAIA —

Caja Laboral Popular

ERRITAR LANKIDE KUTXA

Urrutizkiña: 86 13 71

— ZUMAIA —

Altzibar Oiñetakoak

IGNACIO ZULOAGA

— ZUMAIA —

Salmentak, konponketak eta Argindar-ezarketak
GARANTIZATUTAKO ZERBITSUAK

R. T. V. GAJATE

I. Zuloaga, 12

Urrutizkiña: 86 13 15

— ZUMAIA —

ETXE ONA

JATETXEA

Eztaia eta despedida banketetan berezia
Parking eta Terraza

Av. M. de Foronda, 10

Urrutizkiñak: 861284 - 861397

— ZUMAIA —

Zubia Opildegia

FUEROEN ENPARANTZAN

— ZUMAIA —

"TALAI - PE"

JATETXEA

MARISKO ETA OKEL ERRETAN BEREZIA
Euskalerriko jaki goxoak

Urrutizkiñak: 861392 - 861536

— ZUMAIA —

'Etxave IV'

JATETXEA

Euskal-sukaldea

Urrutizkiña: 86 11 95

— ZUMAIA —

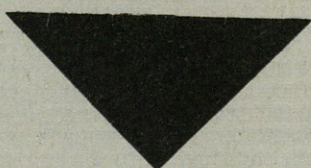
Mujika

Aizpak

MERTZERIA

JOSTUNENTZAKO GAIK

— ZUMAIA —

ECHABE

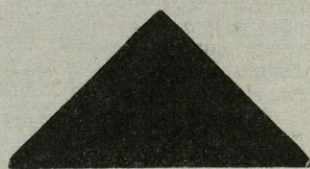
ETXABEAREN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78

84 11 24

ZARAUZ

Auto Servicio PEÑA

BERIBILLAK GIDARI GABE, GARBIKETA TA KOIPETZEA

Avda. Juan Belmonte

Urrutizkiña: 86 13 21

— ZUMAIA —

Migel Sasiain

ARATEGI TA TXERRIKIAK

Plazan eta Zunbillo Kalea

Urrutizkiña: 86 10 61

— ZUMAIA —

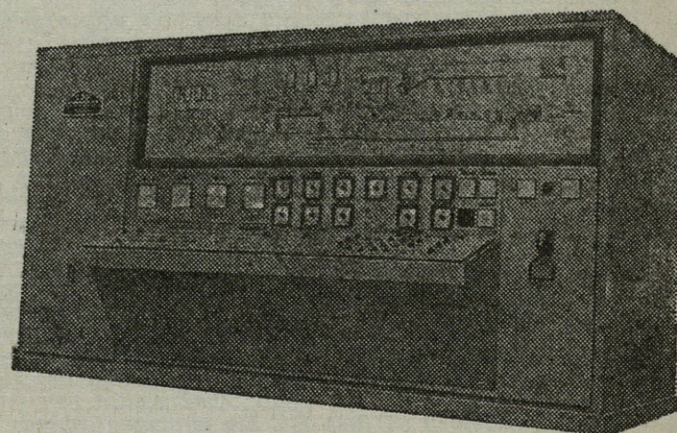
EGURKO

«EGURKO» MAKINEN EGILLEA
EGURRA ONGI LANTZEKO TREBEAK

Foronda-Kalea

Urrutizkiña: 861148 - 861386

— ZUMAIA —

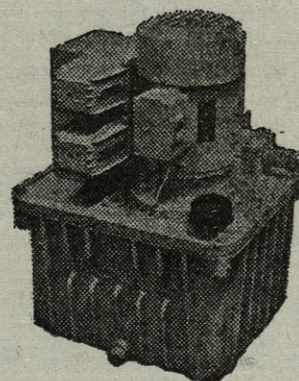

TXIMIST - INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO - INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

GARBE - LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:
REX - ROTH GMBH Alemania
RUHRITAI Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLIA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landoleak:
Joistokieta (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 358840 (7 art) ta 351880
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketa eta denda:
Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkeritza:
Etxeja Sordana, 18. Urrut. 228905-86
VITORIA

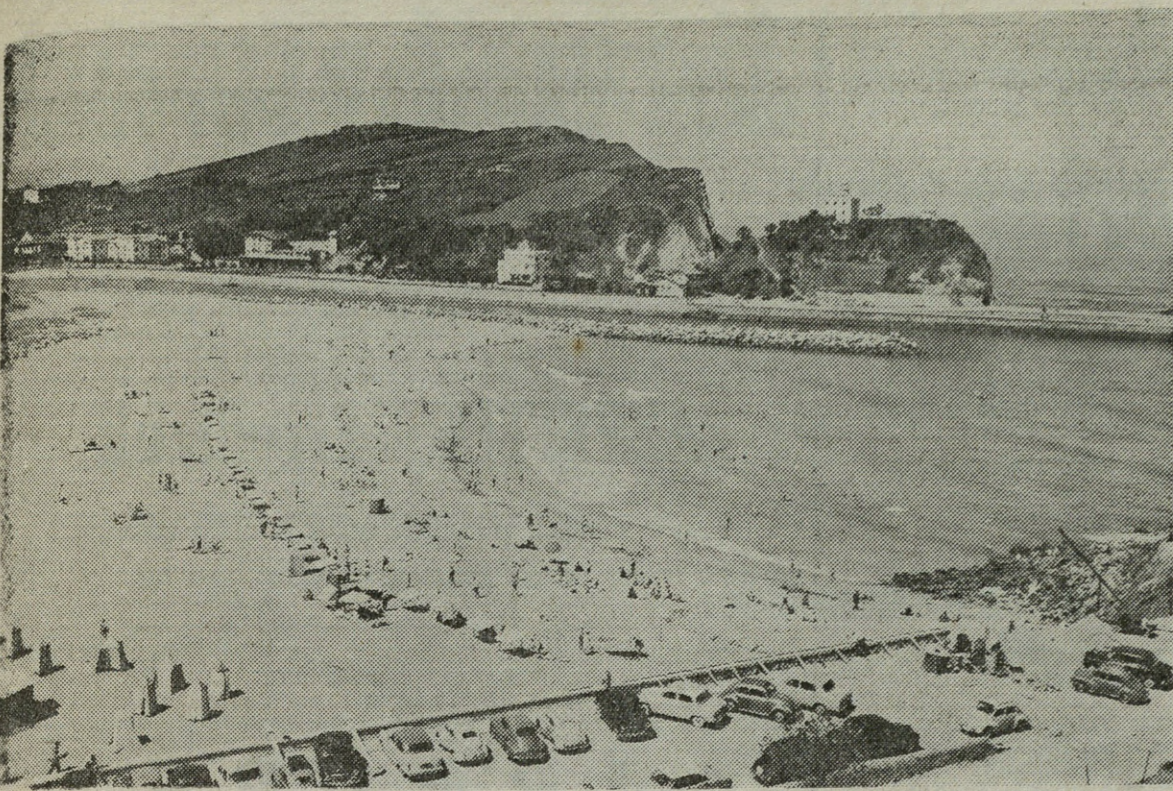
SALTOKI

San Pedro Kooperatiba

(1923 - 1973)

BERE BERROGEITA HAMARGARREN URTEAN

— ZUMAIA —

SALTOKI SAN PEDRO KOPERATIBA (1923 - 1973)

Aurtengo Apirilean bete dira 50 urte Zumaiako Langileen Saltoki Koperatiba sortu zela. Hori dela eta Ekainaren 17an antolatu zen jai berezi bat. Meza, batzar nagusia, ondoren amaketakoa joan ziren bazkide guziei, eta azkenik bazkaria batzordekoek, bertako langileek eta beste zenbaitek. Ez noa igande hortan izan ziran hitzaldi, omenaldi, erregalu banatzia eta abar, aipatzera, luzeegi aterako litzake eta. Gainera oraingoz interesanteago bilatzen dut, Koperatiba zergatik, nork, nola eta zein helburuekin sortu zuten azaltzea. Dударik ez dut jartzen orduan arkitu zituzten arazoak ez zirela nola-nahikoak izango. Horregatik pentsatu dut ez duela merezi nere kontura jarraitzerik eta sortzaile batekin elkar-izketa bat egitea erabaki dut. Norena joango, eta Zeruko Argiaren harpidedun zintzo den Rafael Atxurra-rengana azaldu naiz. Izatez Lekeitiarra, 79 urte, gizon alaia, sasoikoa, nahiz bizitza bat gure artean igaro, ez zaio Bizkaiko hizkera ahaztu.

—Kaixo Rafael hemen natorkizu lehen alpatuta bezela Z. A.-ko San Pedro Koperatibaz galdera batzuk egitera.

—Ondo da, zuk galdetu nahi duzuna eta nik erantzungo dizut dakidana.

—Zergatik sortu zenuten Saltoki Koperatiba?

—Ikusten bai genuen sortuta zeuden herrietan langileentzat zituen alderdi onak, salneurri eta baita sozial ekintzetan ere.

—Baziran horretaz Gipuzkoan zuek baino lehenagoko Saltoki Koperatibak?

—Bai, Zarautzen, Azkoitia eta gehiago. Batez ere azkenengo hau izan genuen «maixu».

—Nola «maixu»?

—Hango aministradoreak asko lagundu zigun Zumaitarroi. Gure artean sortzen ziran kezka eta gora-beheretan beti laguntzeko prest zegoan gizona bai zan. Horregatik deitzen genion «maixu».

—Nor edo nortzuk izan zinen Koperatiba jartzea pentsatu edo erabaki zenutenak?

—Sortzaileak elkarte bezela solidaiuak izan ziren. Hauen lana, aurreneko bideak urratu eta sortzea bakarrik izan zen.

—Horretaz politika aldetik ere izango ziran nahaspilak, solidaiuak sortu zutela eta...

—Bai zera. Ikusi zen lan ona zela eta politika-alderdi guzietakoek onartu zuten. Gero gainera, sozioak sortzean, horietatik junta bat jarri zen. Aurreneko presidentea Errexil

izan zen eta Uribe sekretarioa.

—Ezan duzu herrian ondo erori zela asmo hura. Horretaz bazkideak bilatzen lan errexa izan zen.

—Bai orixe. Hasieran ehun izan ginan, eta nik dakidana nire numeroa berrogeita-bederatzigarrena dela eta lehenengo arratsaldean emana dut. Beste gainontzekoak ondorengo egunetan.

—Bakoitzak zenbat ordaindu zenuten bazkide izateko?

—Hogeiabost pezeta, eta beste lau edo bost Zumarragako federazioarako.

—Garai haietako diru asko izango zen, baina hala ere denda berrira dela, hura preztatza, jeneruak zirela, dena berririk hastera izango zen, eta badakigu letrak ere behala etorriko zirela. Diru horrekin osatzen ahal zinen dena ordaintzeko?

—Bai zera. Nik dirua ordutik honera batetik berrogeitamar jotzen dut. Hala ere izan ziran bat edo beste letrak ordaintzeko dirua aurreratzen zutenak.

—Ordutik honera ze alderdi bilatzen duzu?

—Orduan dena prolema zen. Baina denak anaiak bezela ginan. Batzuek dirua aurreratu, besteak beren lantokitik kanpora denden lagunduz. Orain berriz diru aldetik ondo doa eta horrek ere badu bere prolema, zenbat eta diru gehiago elkartasun gutxiago.

—Hala da. Lehenengo denda nun, eta lehenengo langileak zeintzuk ziran?

—Lehenengoa, orain Elena denda dena. Langileek berriz Pako Romatet eta orain Koperatibako presidente denaren izeba, Juanita Aizpurua, Aizarnako konpittekoa ez-kondu zena.

—Badakit zenbat galdera hainbat erantzun dituzula, baina bukatu beharra daukagu. Zerbait badezu esateko Urrezko Eztaietako jaialdiaz?

—Oso ondo pasa genuela elkartasun ederrean. Bazkari denboran esan nion lendarikari, pozik ikusiko nuela Etxabe IV gure artean kafia artzen. Lehen Hotel Iriondo, gaur Azkoine denda daukan tokian, Juanito aitak ibiltzen zun, eta bilerak egiteko lehenengo gela han zan. Etxabe IV mutil gaztea zelarik mahaiak eta silak tolestatzen eta txukuntzen jarduten zen, eta gaur bazkaria ere bere etxean dugu. Baina bada igande hortan beste zerbait gustatu ez zitzaidana, alegia, hil diran sozloen alde izan zan mezatan oso bazkide gutxi ikusi nituela; beste igandetan bezala gutxi gora-behera. Hori bai, asanblean behin ere ez bezelako jendetza. Orain, lagun bati esaten nion bezela, jendea zergatik etorri ote da? Asanbleagatik ala amaikatagoakatik.

—Arrazoi duzu Rafael. Jendea guzuz eginik emateak ondoren horiek dakazki. Eskerrak zure laguntzagatik eta berriz ere ez harritu beste galdera batzuk egitera etortzen banaiz.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

Kultura gaiak Zumaian

Gure egoera ikusita, herrigintza ez gure oporrik behar urtean zehar. Baina negu aldean gehiegi "nekatzen" gera nunbait eta, ohituak gaude eskolameak bezela udara denboran jai hartzen, hiru hilabete luzeetaz urtean zehar esku artean ibili ditugun ekintza eta arazoak alde batera utziaz.

Joera honi kaltegarri baderitzagu ere, ezin bestean uste dugu garai ona dela udarako motel-aldian sartu baino lehen, eskolatan bezela amaitzen ari den kursoaren azterketa eta kritika egiteko.

Eta gaurko hontan asmo horrekin aukeratuko dugun gaia euskal-kultura eta euskerarena da.

—oOo—

Gure kultura eta hizkuntza Zumaian lantzen eta jasotzen saiatzen diran artean, ikastola jotzen dugu garrantzizkoena. Hau idazterakoan ikastolako urteko batzarra egin gabe badago ere, uste dugu esan leikela ikastolak urte bat izan duela. Ikastola guztiek dituzten arazoak, hots, ekonomia, legalizazioa, t.a., Zumaian ere hor daude zutik, baina beste aldetik, ekaitzaren ondoren barealdia etorri ohi delako edo, ikastolaren gaitasun giro on bat sumatzen dela herrian, zenbait ezaugarri nabarmenak du: Irakasle eta guraso arteko bilerak; gutxiena esperotako zenbait jenderen laguntza eskeintzea edo informazioa eskatzea; gazteriaren laguntza, batez ere Larraulen hartutako baserria prestatzen; elkar-hizketak irratietan, t.a. Igaz alferrikako estabaida eta zatiketaren urtea izan bazen, aurtengoa elkartasun eta zuzpertz berri batena izan da. Baina ikastolaren osasuna hain da ahula, ezin inolaz ere kanparrak jo. Espero dezagun guztion laguntzarekin datorren ikastaroan aurtengo joera positibua hieki sendotu eta indartuko direla.

Gazteriari buruz eta beti gure gaia lotuaz, aipatu beharrekoak iruditzen zaizkigu erdaldunentzako euskal-ikastaroa eta euskal-alfabetatzea.

Lehenengoa hiru talde hasi ziren "Euskalduntzen" metodoarekin. Talde bat laister desegin bazen ere, beste biak ondo eutsi diote ikastaro guztian zehar eta datorrenean jarraitzeko asmoz dira gehienak. Esperientzi hau bide urratze bat besterik izan ez bada ere, guztiz interesgarria jotzen dugu, erdaldunei gure herrian integratzeko bide bat eskeintzeko ahalasuna erakusten digulako, batez ere hauen arteko zenbaiten erantzun ona ikusi ondoren.

Aurtengo euskal-alfabetatzea ere beste esperientzi bat izan da, Freire-n metodoa gure egoerara egokitzeko. Hemen ere hiru talde ibili dira, bat emakumeekin eta beste bi gazteekin Azkenengo haur eta taldeak gutxi zabaldu ziran eta gehienbat "betiko" jendea hartu zuten, hots, lehen ere neurri batean behintzat, kontzientziatze eta alfabetatze maila bat iritzi zutenak. Metodoa bera ondo eramaten zail xamarra bada ere, guztiz interesgarria eta emankorra izan ditekela ikusi da. Espero dugu

aurten esperientzia egin dutenak datorren urtean talde berrien zuzpertzale bilakatuko direla, ekintza honi zabaltasun gehiago emanaz.

"Aita-Mari" aretoan euskal-antzerki eta jaialdi batzuek ere eratu dira. Antzerkiek, sail honek gure artean duen ahulezia edo krisi egoera adierazi dute, zeren bai gaiak eta bai antzerkien teknika eraketak ezer berririk ez digute eman eta sail hontan zenbateraino atzeratuak gauden adierazi digute. Kantariei buruz ere ezer gutxi berririk. Behar bada interesgarriena mugaz handiko Pantxo eta Peilo lehenbiziko aldiz Zumaiara ekartzea jotzen dugu.

Hitzaldiak ere aurreko urteetan baino urriago izan ditugu. Sail hontan aipa dezagun Karlos Santamaria-k emandakoa, ba hortik aurrera ezer gutxi izan dugu.

Gazteko euskal-dantzak erakusten dabilzanak bere ekintzari jarraitu diote urte bat gehiago. Urtea joan eta urtea etorri, hontan dabilzanak bere lanean erakusten duten iraunkortasuna, txalogarria dela aitortu behar.

—oOo—

Eta gainera egindako begirada honen ondoren bezala zer esan?

Orain dela urte batzuk euskal kultura sailean egiten zen ia guztia OARGIren izenean bildutako talde txiki batek egin ohi zuen. Gaur egun askoz gazte gehiago dabil euskal kontzientzi batek bul-tzata zerbait egiten edo egiteko gogoz. Baina urteko ekintzak aztertzen ditugunean ez dugu aurrerapen gehiegirik ikusten lehen egiten zana konparatuz.

Behar bada talde gehiegi dago, bakoitza bere ekintzatxoak aurrera eramanez bere aldetik. Ez gero erdikoieria eta guztia zentralizatzearen aldekoak, baina uste dugu herriko taldeen artean ekintzak bateratu eta koordinatzen saiatu behar genukeela. Urtero "kumplitze-ko" betiko gauzatxoak egitera mugatu beharrean, pentsatzen dugu elkartuta ekintza serio eta sakonagoak planteatzeko haina gazte eta kermen badagoela gaur Zumaian.

Zatiketarekin batera, kulturari buruzko planteamentu baten falta ere nabarmen da. Zerbait egin nahiak bultzatzea ekintza batzuk aurrera eramanez, baina beren zergaitia ez da aztertzen eta ezta ere ez ditugu lekuak ekintza hieki kulturaren eta Herri-borrokaren ikuspegi zabal baten barnean. Beti leku bertan bueltaka ibili gabe, aurrerabide bat markatuko digun linea bat falta zaigu eta hau gure iritzi kulturaren ikuspegi politiko batek bakarrik eman ditzake.

Datorren udazkenean lanean hasi aurretik, egokia litzake euskal-kultura gaietan saiatzen direnak elkartu eta plangintza orokor batera iritea. Gure iritzi hau izango litzake lehen urratsa, ondoren Zumaian herrigintzaren beste alderdi batzuk jorratzen dabilzanekin batera, guztion ekintzari efektibitate handiena emango dien beharrezko kondizioak sortzeko.

OLARRU

haurrak ere sar ditezke besteak daudenean. Lo-gelak.—Etxeko zati haundiena hartzen dutelarik eta gauaz bakarrik erabiltzen direnak.

Sukaldea.—Bizimodurako.

Eta Serbizioak noski.

Haurrak non?

Lo-gelan?, kuarto konpletua sartuz gero ez dago ezertarako tokirik. Egon-gelan? kontuz gero! Sukaldea? ez dago toki haundirik eta enbazo haundia egiten dute.

Gainera zenbait etxek espozizioarako prestatuak dirudi, dena apain, dena txukun, bertan inor ez dela bizi ematen du, are gutxiago haurrik, eta honela edukitzea lortzen ez dutenak lotsatan egoten dira sarri. Joera honek haurraren arazoa areagotzen du.

Haurrik ez balego bezala etxea antolatzea ez da bidezko.

Zergatik ez lo-gelak haur-gelak bihurtu? Lasai jolasteko modukoak, bere lagunekin ere bai, ez gela «monisima» horietakoak haurrak bere-berea izango duena baizik. Honek ez du esan nahi gela horietatik kanpo haurrak inon ere ibiltzeko eskubiderik izango ez duenik, ez da urrik eman ere! Haurra familiaren atal bat denez gero hau kontuan harturik moldatutako egon lekuan nahi duenean izango du sarri, baina orain ardura gehixeago esijitu lezaike zabarrago eta bere era ibili ditekela toki baduenez.

Haurrak mugitu egin behar du, jostatu, kanpoan eta etxean. Etxeko haurrarentzat bizi-leku egokia izatera iritxi behar du.

E. S.

HAURRAK ETA JOLAS TOKIAK

Denon ahotan dagoen arazo honi buruz bi haurrak diote:

Zumaian jolas leku gutxi dago eta hasitzen naiz edozein lekutan ibiltzen eta leku batzutan errieta egiten didate.

Zumaian jolas-leku batzuk ba daude eta beheko plazan jolastu ditekela bainan ez jolas danetara, alturak, kukuka, soka-saltuan eta gomaka bai.

Gure kalean andre batek esaten digu pelotaka ez ibiltzeko.

Iosebek (7 urte)

Zumaian ez dago txirrista eta beste gauzak dituen jolas-tokirik. Alkateari esan behar zaio.

Umeak ikasi behar dugu eta jolastu ere bai eta jolasteko toki gutxi daude, horregatik utzitzen ez di-

guten tokietan ibiltzen gera.

Dana etxeekin betetzen dute eta jolasteko lekuri ez.

F. Jose (7 urte)

Gauza agiria da eta komentariarik ez du behar bainan beste galdera bat sortzen zait neri: Haurrak kalean jolas-tokirik ez, eta etxeetan zer? Lotarako ez ezik lekuri bai ahal du etxean?

Ikus dezagun jeneralean nola moldatzen ditugun gero eta txikiagoak diren gure etxeak:

Egon-gela.—Etxeko tokirik komodo eta apainena, kanpokoak datozenen erabiltzeko izaten da, al-diz etxeko jende nagusiarentzat ere bai, bainan abusatu gabe, eta geldigeldi egotekotan

LASARTE

Antxon

ERLOJU TA BITXITEGIA

Estacion, 16

Urrutizkiña: 36 10 54

— LASARTE —

“Bernardita”

ZURE NEURRIKO JERTSEYAK ETA EMAKUME, NAIZ NESKATXA,
NAIZ MUTILLENZAKO JANTZI ERA ASKOTAKOAK, ZATOZ ETA
AUKERA ITZAZU.

Gen. Mola, z/g.

Urrutizkiña: 36 21 61

— LASARTE —

J. L. AZANZA

ORDULARI TA BITXITEGIA
GUZI OIEN KONPONKETA

Estacion, 30

Urrutizkiña: 36 18 61

— LASARTE —

ZABRAN LANTEGIAK

Era guztietako konponketak: txapa, mekaniko
pinturak, argindarra, etc.
SERVO FRENO-ren ezarketa azkar eta ekonomikoak.
Garabi edo grua zerbitsuak.
Bezera edo adiskidei jai zoriontsuak ZARBLAN-ek
ospa die.

Karretera Jeneralean

Urrutizkiña: 36 15 20

— LASARTE —

RENAULT ETXEAREN LEGEZKO ORDEZK ARIA

AUTO - ORIA

Berebilen era guztietako konponketak
Autoen salmentak. Okasio onekoak ere bai
Gruaren zerbitzua
Gestoria eta Aseguroak

Iñigo de Loyola, 11

— LASARTE —

Urrut.: 361507 - 361432

Anaiak

«Anaiak», moda-gaiak, denda eder eta aukera aundikoa agertzen di-
zute. Emakume, aur eta gizakumeak, nai dutena billatuko dute emen.

Gral. Mola, 6

— LASARTE —

Urrutizkiña: 36 15 82

RADIO GOYARAN

BERE LAGUN EROSLEARI, BAITA

LASARTEKO HERRI GUZIARI,

«SANPEDROTAN»

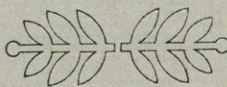
AGURTZEN DITU

Av. Txurruka, 11

Urrutizkiña: 36 12 90

— LASARTE —

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Geroetxea

BIBAR
Angara
Markina
Iriñola
Eguren
Gisasaola
Barela
Alday
Aranburu
Estanka, 11
Isasi
Simon
Aman
Uraul
Urizar
Siglo XX

CAJA LABORAL POPULAR

LANKIDEEN AUZO AURREZKI ONTZIA

Gral. Mola, 4

Urrutizkiña: 36 20 73

— LASARTE —

‘AZPEITIA’ Erredizak

AUKERA AUNDIKO MUEBLEAK, GELAK ETA ETXE-APAI NTZE-
KO TRESNA GUZIAK ESKURATUKO DITUZU GURE DENDAN.

Estacion, 31

Urrutizkiña: 36 18 70

— LASARTE —

ARRUPE

TELEBISTAK, OZTAILUK, GAÑAN -ELEKTRIKA
GUZTIAK EGITEN DIRA
ORDAINTZEKO ERREZTASUN AUNDIAK

Estacion, 15

Urrutizkiña: 36 10 57

— LASARTE —

ARZULF, S. L.

«SULF-INUZ LANBIDEA

Kale Nagusia, 36 (Urnieta)

Urrutizkiña: 36 11 45

— LASARTE —

Banco San Sebastian

(Españiar-Amerikar diru etxearekin elkartua)

Etxe Nagusia: Avda. de España, 19. DONOSTIAN

Donostiako Auzo Diru Etxeak:

Amara: Sancho el Sabio, 31

Anoeta: Isabel II, 12

Antiguo: Matia, 58

Azkuene: Azkuene, 3

Eguia: Eguia, 3

Gros: Gral. Primo Rivera, 19

Gipuzkoan zehar:

Alegin, Ataunen, Azkoitia, Azpeitia, Beasainen, Zes-
tuan, Eibarren, Elgoibarren, Eskoriatzan, Hondarrabian,
Getarian, Hernanin, Irunen, Lezon, Arrasaten, Oiñatin,
Orion, Ormaiztegin, Pasaia Errenterian, Seguran, To-
losan, Urnietan, Bergaran, Ordizian, Zarautzen, Zumarra-
gan, Zumaian.

ARABAN. Ortiz de Zarate, 7

GASTEIZEN

NAFARROAN

ELIZONDON

BIZKAIAN. Gran Via, 28

BILBAON

SANTANDERREN

CASTRO URDIALESEN

LASARTEN: Kale Nagusia, 1

Erredizak

inchausti

Erakusketa eta Salmenta:

Estazio Kalea, 21

— LASARTE —

Urrutizkiña: 36 15 80

Lasarte-Usurbil Ikastolako Oihartzunak

Izartrak

Izartrak, zuek zarete ilunaren bizia. Badituzu la-
gunak ere; ilargia eta izarbelak. Nik hemen luditik
ikusten zaituztet eta ttipi ttipiak zarete.

Eguna hasten denean, zuek gorde egiten zarete,
eta eguna hasten da Gauean ohera sartzerakoan han
zaudete alai-alai jolasten berriro eta oso argiak za-
rete.

Izartrak! Nik nahi nuke han goian egon eta ikusi
lurra zer ttipia den. Izartrak, zuek zer ederrak za-
reten!

Izartrak! Nik zuentzat mundu honetan txoko tiki
bat gordeko dut, eta tokitxo hortan egongo naiz ni
beti.

Izartrak, astronautak ikusi zaituzte, baina ez di-
date esan nolakoak zareten.

Izartrak, izartrak ni astronabe batetan zuen bila
joango naiz.

Mari Jose Olaziregi
(10 urte)

Itsasoa

Itsasoa, ze polita zeran bainan zer tristea. Gauero-
gauero zer isiltasuna dagoen. Beti olatuak honuntz
etorri eta joan egiten dira. Bai, polita zera. Egutero
begiratzen danean itsasoa urdin urdin ikusten degu.
Baina tristura ematen dezu.

Udan jende asko etortzen zaizu. Eta neguan be-
rriz, isil-isilik egoten zera. Ezeren hotsik ez da en-
tuten. Bakarrik olatuak etorri eta joan egiten dira.

Bainan zer gauza polita eta tristea. Batez ere ne-
guan bakar bakarrik egoten zera. Zuri begiratu egiten
dizugunean negarra egiteko gogoia ematen duzu.

Eguzkia ateratzen danean itsasoa alai-alai egoten
da. Baina eguraldia tristea eta laino badago zuk ere
zer tristea ematen dezun. Goitikan begirata negar
gurea ematen duzu.

Izaskun (11 urte)

Txoria

Txoria, zu oso polita zara. Nik asko maite zaltut.
Zuk ni ere asko maite behar nauzu.

Ni zure ondora joaten naizenean ikaratu eta lhas
egiten duzu, bainan nik ez dut nahi zuk lhas egite-
rik horrela triste jartzen naiz.

Guk etxean txori txiki bat genuen eta izena Pittitt
zuen. Prexixo txori harek ere hil egin behar zuen
eta nik izugarritzko pena hartu nuen, bainan orain
beste txori bat ekarri du nere amonak eta gainera
bestea bezalako polita eta izena du Txiruli eta orain
asko poztu naiz.

Eduene Iradi (8 urte)

Dirua

Dirua, txikia zara batzuetan, baina asko balio duzu.
Zurekin joaten naiz ni jolastera, zurekin gauza asko
erosten ditut.

Jantziak asko balio dute eta etxeak eta janariak;
baina zurekin dana konpontzen da.

Dirua, zu kajoietan eta poltxikuetan zaude. Lapu-
rra beti zurekin dago eta gizon zuhurra ere bai.

Batzutan borobila zara eta besteetan lauko luzea.
Paperez eta burniz egina zaude.

Balaia eta erazten dituzunean oso pozik jartzen
naiz eta beti hortarako behar zenuke.

Eduardo (7 urte)

Mundua

Mundua, zuk arraza asko dituzu, batzuek gerra
nahi dute eta besteek ez. Orain 30 urte egon gera
gerrarik gabe.

Arraza batzuk oriak dira, besteak txuriak ni be-
zela. Zuk toki asko dituzu: Txina, Rusia eta horre-
lakoak. Zuk gizon asko dituzu. Milla baino gehiago.

Mundua, zergatik zera txikia eta Saturno haundia?
Baina polita zera zure koloreekin eta gainera egan
egiten duzu. Gauza guztiak dituzu eta den-denak
oso politak dira. Eskerrik asko Mundua.

Iñigo I. (7 urte)

Nekazaria

Nekazariak goiz-golz leiki eta lanari ekiten diote,
behiak jetzi, esneak marmitan edo baldean sartu eta
kalera irtetzeko esnea presto jarri eta goiz-golz ka-
lera irtetzen dira esnea banatzera.

Guk zenbat kalte egiten diogun baserritarrei! Bai,
guk kalte asko egiten diogu. Esate baterako orain
izendatuko ditugunak: sagarrak ohostu, belardietan
exeri eta belardiak ondatu eta gu konturatzen ez ge-
ran beste kalte asko ere bai.

Zenbat irabazten du baserritarrek? Zoritxarrez lan
da lan egin arren ez du gehiegi irabazten. Horrega-
tik baserritarrek gutxitzen ari dira. Orain dagoen
baserritarrek ere, gehienak lantegietan lan egiten dute.

Lehen neure herri Lasarten baserritar asko zen,
baina orain asko gutxitu da. Baserritar asko eta asko
huts-hutsik gelditu dira. Beste asko eta asko etxe
edo eskola berriak egiteko bota egin dituzte eta ba-
serririk gabe baserritarrik ez.

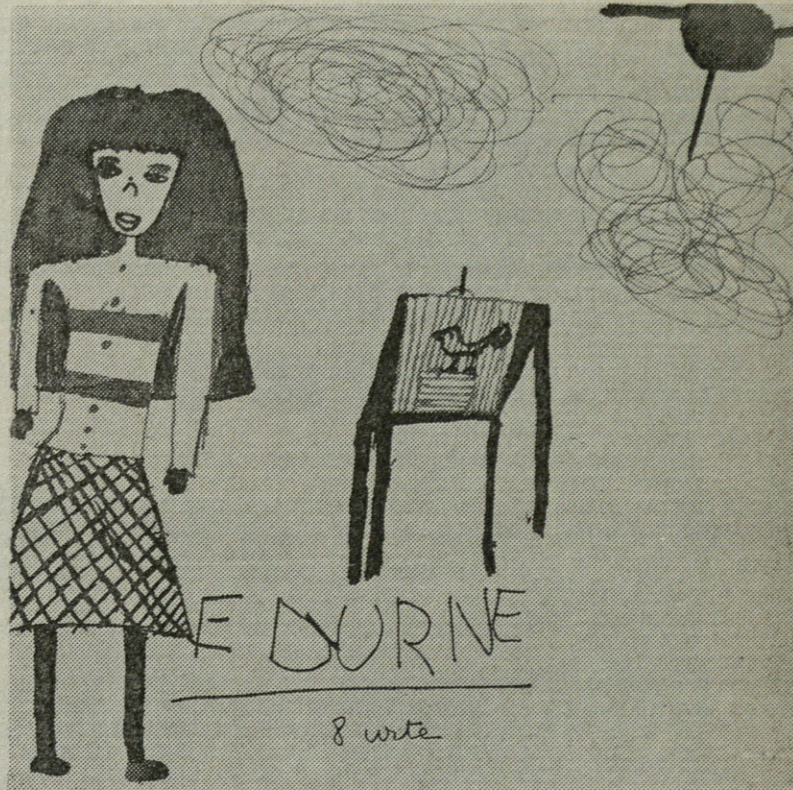
Nekazariak basoak, zelaiak, sagastiak, mendiak
zaindu eta apaintzen dituzte.

Baserritarren lana oso latza da. Lehen baserrit-
arrak ez zuen ez traktorerik, ez segadorarik, ez
tresna berririk. Lehen gurdia eta bi idi edo astoa
erabiltzen zituzten.

Orain lanak errextu arren ez dira baserritar ge-
hiago. Eta gu hoiak gabe ezin bizi gintezke.

Zer egin? Diru gehiago eman, ez kalterik egin eta
abar. Orduan bai izango dirala baserritarrik! Askok
gainera orduan.

Ixabel Zuaznabar
(10 urte)

JOXE MUTIL ONA

Egun batean bazegon mutil bat asko korri egiten zuana
eta oso ona zan, baina beste bat gutxi korri egiten zuana
eta oso gaiztoa zan.

Mutil on horrek Joxe izena zuan eta gaiztoak Yon.

Yonek beti Joxe jo egiten zuen korrikan beti irabazi egi-
ten ziolako. Yonek inbiri asko zeukan Joxek korri gehiago
egiten zuelako.

Beti ikastolan egutero zigorra ematen zioten. Yon naz-
katu zan zigorrak hartzen eta egun batean maixuak ala esan
zuan: laister festak dira eta izango da karrera bat eta ira-
bazten duanari jostallu eta diru asko emango diote eta sari
haundiena urrezko kopa bat izango da eta horrela jartzen
du: «Karreretan lehenbizi ateratzen danarentzat».

Denak poztu egin ziran hori aditutakoan. Denak jolasera
ateratakoan entrenatzen hasi ziran. Yonek ez zuan nahi en-
trenatu eta Joxe entrenatzen ari zala Yonek anka jarri eta
erori egin zan eta denak esan zuten: ondo al zaude Joxe?
Eta Joxek: Bai ondo nago.

Maixua etorri zan eta esan zuan: zeinek egin du hori?

Inork ez zuan ezer esan, baina batek dena ikusi zuala
esan zuan: Yonek egin du hori. Eta maixuak esan zuan: a
bai e, orain ikusiko duzu zein naizen.

Ikastolara sartu eta Yon hantxe zegoan bi liburu potzolo
hartuta esku bakoitzean. Baina egunak pasa eta ailegatu zan
karrera egiteko eguna eta mutil guztiak salidan zeuden. Or-
duan dispare bat sentitu zan eta atera ziran denak.

Lehenbizi Yon zegoen baina atzeratu egin zan harri bat
jota eta min haundia zeukan. Joxek hori ikusita karrera utzi
eta bere lagunarengana joan zan eta bera azkena etorri zan.

Joxeri hori ez zitzaion inporta. Bere lagun bati lagundu
zion eta hori ondo iruditzen zitzaion.

Joxek ikusi zuan nola herriko zaindaria eman zion saria
Pellori eta orduan herriko zaindaria esan zuan: sari hau
bestea baino haundiagoa da eta jartzen du: «herriko mutil
onari».

Eta esan zuan: «Joxe da».

Eta denak esan zuten: «Gora, gora Joxe»! Orain Joxe eta
Yon lagun onak dira.

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza
saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi	Zumarraga	Bilbo	Ermua	Munguia
Aretxabaleta	Elgoibar	Legazpia	Eskoriaza	Yurre
Elorrio	Markina	Irun	Izarra	Bermeo
Barakaldo	Bergara	Durango	Ondarrabia	Lasarte
Ondarroa	Alsasua	Amorebieta	Galtzaraborda	Enenderian
Andoain	Eibar	Azpeitia	Lekitio	Santurce
Plazentzi -Soraluze-	Tolosa	Emari	Llodio	Zumaya
Oñati	Pasei San Pedro	Zarautz	Recaldeberri	Donostia
Ormaiztegui	Errenderi	Sestao	Agurain	Iruña
Beasain	Billabona	Ordizia	San Andres	Deba
Gernika	Gazteiz	Antiguo -Donostia-	Azkoitia	Anzuola

U S U R B I L**Iarrañaga**BERATZAK
INDUSTRI - GAIEN OZKAGILLEAIndustri Poligonoa, 36, z/g. Urrutizkiña: 36 14 46
— U S U R B I L —**J A I K I**

SORTAKETARAKO PLASTIKOZKO INDUSTRIAK

Industri Poligonoa, 36 Urrutizkiña: 36 17 49
— U S U R B I L —**Orkoi OÑETAKOAK**

Bloque, 2

Poligono, 2

— U S U R B I L —

B A R Z E N D O I A

Kale Nagusia, 25

Urrutizkiña: 36 12 20

— U S U R B I L —

NEKAZARI - ELKARTE

ALKARTASUNAPENTSUA - TRESNAK - ZOMORRO - ILGARRIAK
LURRARENTZAT ONGARRIAK
NEKAZARIAK BEAR DUAN GUZIA

Kale Nagusia

Urrutizkiña: 36 11 14

— U S U R B I L —

L E H O R

GARBITEGIA

Kale Nagusia, 25
Urrutizkiña: 36 25 60

— U S U R B I L —

ARROSPIDE

OÑETAKOAK

Kale Nagusia, 20

— U S U R B I L —

MUEBLES

MercheSukalde eta gainontzekotarako
aukera osoa

13 Pilogono, 7

— U S U R B I L —

B A R**P a t r i**Kale Nagusia, 11
Urrutizkiña: 36 10 25

— U S U R B I L —

Txaro Arze

ILLE - APAINTEGIA

Ileariakoak
Buru-larru gaitzen endaketak

Etxebeste Kalea, 1

Urrutizkiña: 36 11 15

— U S U R B I L —

Goenaga**TALDEA**

ETXERAKO ELEKTRIKA-TRESNAK

Kale Nagusia, 1

Urrutizkiña: 36 12 18

— U S U R B I L —

R o m a n

BIZARTEGIA

Luis Soroa Kalea, 3

— U S U R B I L —

**santiago valverde, s. a.
irakorlak**

Lantegi tea Ofizinak

Urrutizkiña: 361147 (3 ari)

— U S U R B I L —

M.ª Socorro Echeberria

ERA GUZTIETAKO JANGAI SALGAIK

Etxebeste Kalea, 9

Urrutizkiña: 36 12 03

— U S U R B I L —

Ayerbe autoserbizioa

Irazu Kalea, 3

Urrutizkiña: 36 12 09

— U S U R B I L —

bar Bordatxo

Poligono, 2

— U S U R B I L —

ARCE Harategiak

Etxebeste Kalea, 1

Urrutizkiña: 36 11 15

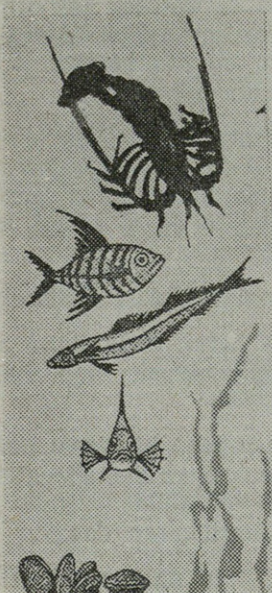
— U S U R B I L —

bar zumetaTXITXARDIN ETA TXULETARAKO
ESKU BEREZIA

TXOKOALDE

Urrutizkiña: 36 27 13

— U S U R B I L —

JERONIMO IZAGUIRREN**ALARGUNA**

TXITXARDINTEGI, MASKULUTEGI ETA ARRAIN FINAK

Bigarrena Etxea

Urrutizkiñak: 362146 - 362147 - 361027 AGINAGA

Ibilbide Berria

»

413461

— U S U R B I L —

A R A M B U R U**Autoserbizioa**AUKERAKO GAUZ ASKO TA BIKAIÑAK
JAI ALAI TA EDERRAK OPA DIZKIE USURBILTARRAI

Irazu Kalea

— U S U R B I L —

Urrutizkiña: 36 21 77

HEGOAK

Askatasuna zeru urdina da. Bi gauzaok zer diren ongi daki basoan dabilen txoriak. Ez kaiolan dagoenak.

Maisua naiz. Egunero, ikastolara inguratzean, pila bat txori gaineratzen zait. Nere umeek pozezko garraisia eta zalaparta batean hartzen naute, eta zorabiozko zurrunbiloan atez barrena naramate, eguneroko esperientzi berriak sor arazten dizkien burutapen eta sentipen guztiak bata bestearen gainetik azaldu nahian... «Bai ahal dakizu zer gertatu den? Ikusi ahal duzu horrelako gauzarik? Nola zatoz horren berandu? Zeure adiskidearekin ikusi zaitugu. Eta nola? Eta non? Eta nora zindoazen? Eta orain zer egingo dugu?...».

Batak eskutik heldu; besteak bizarretik tira; honek zure kartera ireki; hark liburua gorde... Eta esan, esaten duzu: eraman dezadan, askatasuna bait da. Koru nahastuaren istilua aurrera eta bizkorrago jarraitzen da, laister algara bihurtzen, gainezka egin, eta duzun gibealeko behazuna gaisotzen zaizunean... blasta! jotzen duzu ukabilarekin gelako mahain gaina, eta agintarien aidea harturik, eztarriko abotsik gogorrenez esaten duzu:

—Iso!

Umeak —txoriak— baretuz dijoaz... isilduz... geratuz... ilunduz... tristatuz...

—Orain fitxak bete behar dituzue...

—Orain aditza.

—Orain diktado.

—Orain geografia.

Ikastolak ateak berrirekitzen dituenean, umeak indargabe, motel eta apal irtetzen dira etxera bidean. Ni menderatzaile bat baizik ez naiz izan. Ikastola kaiola bilakatu da.

Baina, hurrengo egunean...

Hurrengo egunean ez dut ukabilaz mahainarik jotzen. Ez dut deihadarrik egin. Umeek bai. Nik ez. Nere isilak haien isila, nere irrifarrak haien irrifarra pizten du.

Xabierrek, eskua jasoaz, mintza dadin baita eskatzen dit.

—Zer diok, Xabier?

—Ba, atzo haserratu egin zinela gurekin. Zeuk nahi zenduena egin genduela. Ez zeningun iritzirik eskatu. Eta hori... gaizki dago!

Xabierren ondoren beste bost... hamar... hamabost umeen eskuak altzatu dira, eta guztiak diktadore bezala kondenatu naute. Gero, beren jokaera ere gaitzetsi dute; ikastolan ardura eta disziplina gehiago behar zuten.

Guztion artean heziketaren dialektika sortu dugu, elkarren arteko har-emanaren konponketa, askatasuna eta erantzukizunaren arteko ekilibrioa, norberaren eta bestearen arteko lokarri-etena, ni eta zu = gu: HERRIA.

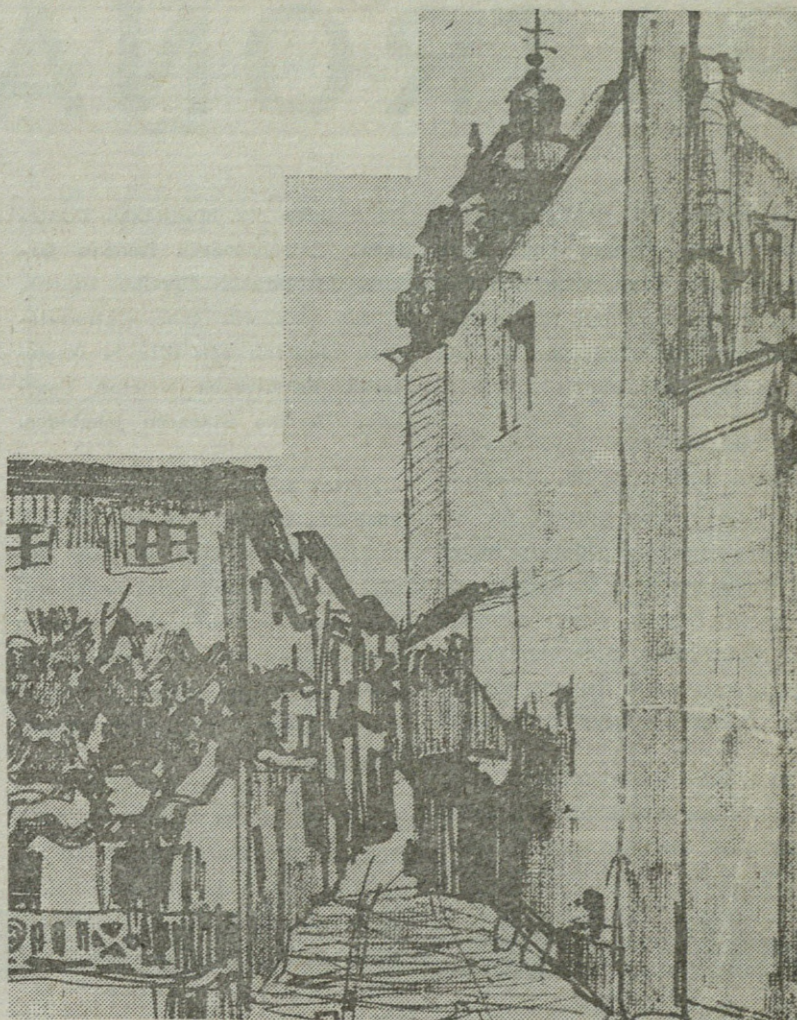
Ikastolatik buru-makur irten naiz. Umeak poz jario. Ni nekaturik. Umeak jolastin.

Xabier menderatzaile guztien kontra jeiki da. Aldiz nere kontra. Hegoak ebaki banizkio...

Baina, nik txoria nuen maite.

IÑAKI USABIAGA
(Lasarte)

USURBIL

gernikako arbola

— 1 —

Gernikako Arbola
zu zera gure zuhaitza
eta zuk
ez dezu gaitza.

Zu zera

Euskalerriko bihotza
Gernikako arbola
zu zera aritza.

— 2 —

Gernikako arbola
zuhaitz zaharrena
Euskalerriko
gizon eta emakumeena.

Ludiko zuhaitz
politena
baita Ludiko
zuhaitz onena.

— 3 —

Gernikako arbola
zuhaitz erregea
eta euskaldunak
bezala ez zera mehea.
Zu zera
zuhaitz emea
eta zure inguruan
dago belea.

Iñaki Altuna (10 urte)

Fernando Orella

JANGAIAK
Urdaiazpiko, gazta eta mantekillak
2 Poligono Urrutizkiña: 36 19 78
— USURBIL —

Iparragirre Linterneia

13 Poligono, 3
— USURBIL —

Landaberri Ikastola

Lasarte - Usurbil

Bi herri hauetako bi ikastolak bat egitera behartu ditu Hezierako Lege berriak. Lasarteko «Lander» eta Usurbilgo «Luberri»-k, ikastola bat osatzen dute: «Landaberri» izeneko ikastola hain zuzen ere.

Ikastaro osoa daramate elkarturik. Lehendik zituzten etxeaz eta igaz hartu zuten «Ugarte San Juan»-go ikastetxeaz baliatzen dira hortarako. Ume txikiak, eskola-aurreko haurrak, herri bakoitzak bere parrokiaren babespean dauzka.

Baina sei urtetatik gorakoak elkarturik eskolatzen ditugu. Hauen-tzat bi leku dauzkagu, bat Lasarten eta bestea Usurbilgo Kalexa-rren. Autobus bat dugu Usurbilgoak Lasartera eta Lasartekoak Usurbila eramateko eta ekartzeko.

Bi herrietako jendez osatutako batzorde batek ere urte osoan lan egin du elkarturik.

Egia esan, nahiz eta «Sociedad Anónima» izan bai «Lander» eta bai «Luberri» bietako akzionistek askatasun osoz jokatzeko utzi die ikastolako gurasoei. Ez da izan ja-untxokeria. Ez du diruak agindu. Huteskundeaz gurasoen Batzar Na-gusian aukeratzen ziren batzorde-rako gizonak eta botoz erabakitzen ikastolako gorabeherak.

Baina elkartasun, demokrazia eta izpiritu honi lege-moldea ezarri be-

eta gurasoz osaturik daude. Lan har zitzaion. Gorputz horri, ondo zetorkion soinekoa egin edo erosi behar zitzaion. Erostea baino egi-tea hobe zela garbi ikusten ge-nuen, baina azkenean erosi egin behar izan dugu. Koperatiba mol-dea dela ondoen datorkiona irudi-tu zaigu. Berak dituela diru-lagun-tzarik haundienak ere ikusi dugu.

Dena den Ekainaren 17an egin zen gurasoekin Batzar Nagusia. Bertan «Landaberri» koperatiba eta beronen araudia onartu ziren. Bi urtetarako behar den batzordea ere bertan aukeratu zen botoz.

Honela geratu zen batzordea. Norberto Rozas, Jesus Mari Re-kondo, Mikel Amenabar, Manolo Mendia, Jose Luis Zumeta, Joani-ta Lazkano, Josefina Iribar eta Ja-bier Pikabea. Zaintzaile konseilura-ko, berriz, Kerman Rekondo, Ja-bier Goizueta eta Joxe Mari Al-dunzin.

Baina legezko batzordeak ez du bakarrik lan egiten. Lan sailetan banatzen da. Ikastolak dituen pre-miarik nagusienei erantzuteko dau-de lan sail hauek, bai hizkuntza landari, bai umeen heziera arloari, bai gurasoen heziera alderdiari, bai diru arazoari, bai laster beharko dugun ikastetxe berriari begira.

Lan sail hauek irakaslez, gaztez sail hoiak lanean jartzea eta hoi-

lana batzea da batez ere batzor-dearen lana.

Baditu Landaberri ikastolak bere gazi-gozaok, baditu bere ezinak. Baina badabil, aurrera doa.

Berriro aztertutak ditugu ikastola-ren eta hezieraren helburuak. Au-rrean daukagun zuhaitzak galerazi egiten omen du atzean dagoen zu-haitzia ikusten. Horixe gertatzen da askotan ikastolan ere. Une ba-teko gertaerak, ezinak, larriak az-toratzen gaitu. Helburuak ahaztu arazten dizkigu.

Ari gara helburu hoiak aurrera ateratzeko behar ditugun bideak es-kuratzen ere. Ari gara dirubideak sortzen. Dagoeneko erositako dugu ikastetxe berria egiteko behar du-gun lurra. Baditugu 15.000 m.²

Egin dira urtearen buruan gura-soak hezieraz ardurarazteko zen-bait bilera taldeak, gelak eta ba-tzarreka.

Ez diteke oraindik ikastolaren fruitu osoa ikus. Baina zertxobait ikus dezakezu hemen azaltzen di-ren lanetan. «Landaberri» ikastola-ko haurren lanak dituzu. Irakur hi-tzazu.

AZKORTE

UDARREGI PATRONATOA

USURBIL

UDARREGI PATRONATOA 1968garrengo urriaren 11an sortu zan bazkuna dugu. Usurbilgo kultura arazoei erantzun bat ematea izan zuen bere jaiot-asmo nagusia Patronato honek.

Ia bost urte luze igaro dira Patronatoa sortu zanetik. Bienbitartean, aldaketarik gertatu da irakaskitza alorrean. Aldaketa hauek, 1970eko abuztuaren 4ean eman zan Heziketa Legeak ekarri dituanak dira hain zuzen. Bide berriak, eta era berean arazo berriak sortuak ditu Heziketako Lege berri honek.

Patronatoa, Irakaskintza Lege honek sortu dituen bideei erantzuteko bere ahalegin guziak egiten saiatu da.

Joan zen urtean, urtarillaren 10ean Estatutoak berrituak izan ziran. Ekainaren 4ean egin zan Batzar Nagusian berriz, Junta berria aukeratu zan.

Aurtengo urtean, bi batzar nagusi eginak ditu Udarregi Patronatoak dagoeneko. Aurrena, martxoaren 31an. Batzar hontan Patronatoaren barrenge araudia edo reglamentoa aprobatu zan. Zuzendaritzako batzordearen erdia ere berritu zan: Bigarren Batzarra ekainaren 16an egin da.

OINARRIZKO HEZIKETA

Heziketako Lege Berria dala ta, Patronatoaren ardurapean zeuden ikasketxeak —La Sallekoa eta Guztiz Garbiarena— Oinarrizko Hezieraren ikastetxe bihurtu dira joan dan ikastarotik. Orain, "Udarregi" ikastetxe izenez ezagutuko dira. Nahiz eta ikastetxeak, bat mutilentzat eta bestea neskentzat izanaz jarraitu orain artean bezela. Bestalde, ikastetxe hauen ardura eta zuzendaritza nagusia Patronatoaren eskuetan gelditu da.

Bi ikastetxeak bat egite hau, Estaduaren diru laguntza eskuratze-ko bidea izango da. Estaduak emango duan diru laguntza honi "Concierto Económico" deitzen zaio.

Dena dela, aurtengo urtean, eman behar diran pausoak emanak ditu Patronatoak eta ziur gaudela, diru laguntzarik izango duala aurtengo ikastaroan "Udarregi" ikastetxeak.

Gauza hauek guztiak bidean jartzeko eta eskura ahal izateko pauso asko eman behar izan dira. Lehen esan degun bezela, aurrenik,

La Salleko eta Monjetako ikastetxeak Patronatoaren izenean jartzea. Hortarako, Herriko Etxeak, ezereen oztoporik gabe, Patronatoaren eskuetan utzi ditu bi ikastetxeak. Eskertzekoa benetan Usurbilgo Herriko Etxearen jokabidea.

Hortaz aparte, jolas toki itxurazkoak ere eskoletarako eskatzen ditu Heziketako Lege Berriak. Deporte eta jolastoki berri hauek antolatze-ko, herriko zenbait gizonen laguntza ere izan du Patronatoak. Beren soro eta zelaiak hortarako utziak dituzte. Txalogarria hauen jokabidea ere.

Ikusten danez, Oinarrizko Heziketako ikastetxea era hontan antolatua gelditu da. "Udarregi" ikastetxe honek 16 eskola gela ditu; 8 neskentzako, eta beste zortzi mutilentzako.

Hontaz aparte, bi parbulo eskola ere aurtengo ikastaroan arituak dira. Parbulo eskola hauek bi ikuntzatan erakusten diote aurreri, oraingo Lege Berriak agintzen duanez.

BATXILLERRA

Batxiller ikasketak ere izan ditu bere gora-beherak. Oraingo Heziketa Legea dalata, batxiller guzia berritua izan da. Lehengo batxilleraren zati bat, Oinarrizko Heziketan emango da. Beste zati batek berriz, Batxiller Polibaletea osatzen du.

Aurtengo ikastarora arte, monjetan emana izan zan batxillerra. Baina oraingo Lege Berriaren araura, 20en bat neska besterik etziran gelditu batxillerra ikasteko.

Izan ere hain neska gutxi izateak, eta hiru urte ezberdinetan egoteak ezinezkoa egin zuan batxiller maillako ikasketak ematen jarraitzea. Horregatik, Patronatoak, nesken gurasoei hitz egin ondoren, batxillerra kentzea erabaki zuan. Era berean, ahalegin guziak egin ziran batxiller ikasketak egiteko ikastetxe berriak billatzen. Eta bai arkitu ere. Neska batzuk Donostiako Institutora eta kolejoetan sartu ziran, beste batzuk berriz Hernaniko Institutoan matrikulatu ziran.

PROFESIONAL HEZIKETA

Profesional mailako heziketak ere arazo gogorra ageri digu gure he-

rrian. Mailla hontako Usurbilgo neska-mutillak, herri-kanpora joan beharrean arkitzen dira egunero beren ikasketak egitera. Hernanira, Zarautza, Donostiara, Andoainera... batipat.

Usurbilek eta Lasartek, 16.000 bizilagun inguruko herrialdea osatzen dute. Bestalde, Donostia inguruko industriarik haundienak ere ballara hontan arkitzen dira. Halaz ere, Profesional ikastetxe bat bakarrik ere ez dago hemen.

Lanean hasi behar duten neska-mutillak heziketa baterako, nahi eta ezkoa dugu era hontako ikastetxe bat. Gurasoek arduraz hartu beharreko gauza ifundik ere hau. Era berean, hemengo fabrika eta industriak ere erantzukizun haundia dute, zer eratako profesional ikasketak konbeni diran antolatze-ko orduan.

Patronatoa prest dago, bere aldetik, datorren ikastaroan bertan, profesional mailako lehen urtearekin hasteko. Herriaren, eta batez ere, industri gizonen laguntza beharrean arkitzen da hortarako.

AURRERA BEGIRA

Une hontan, Udarregi Patronatoak larehun bazkide-rik gora ditu. Bazkide edo sozio bakoitzaren kuota 400 pezeta da urtean. Patronatoko bazkide izateak garrantzi haundia du batez ere Udarregiko ikastetxean beren seme-alabak dituzten gurasoentzako. Izan ere, gertatu baititeke "Udarregi" ikastetxeak, eskatzen duten haur guztiak hartzeko aña lekuri ez izatea. Orduan bazkide diranen seme-alabek izango dute eskolan sartzeko aukera lehendabizi.

Dena dela, eskola aldetik egin behar dan lana, ez da maixu batzuen edo monja batzuen edo Patronatoko Juntako zortzi-edo hamar gizonen egiteko hutsa. Ez eta gutxiagorik ere. Herri guztiak eta batez ere gurasoek dute lanik nagusia. Ez baita aski haurrak eskolara bialdu eta... lasai gelditzea.

Denon artean, eta denok batean, egin beharreko lana dugu haurren heziketa. Gaur egiten ez duguna, bihar egitea gaitza izango da. Eta haurren heziketa, biharko egunari begira, gaur egiten dugun lanik nagusienetakoa dugu, dudarik gabe.

ANDATZA

